

116

SCHOUT TOPPEL'S IN AACHT JARES.

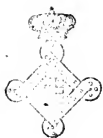
HISTORISCH ROMANTISCH TAFELDEEL.

UIT DEN TACHTIGJARIGEN OORLOG

door
M. van de Capelle

AMSTERDAM,
DE ERVEN VAN NUNSTER & ZONNEN
1846.

EERSTE HOOFDSTUK.

Dat waren bange dagen voor *Nederland*, eer *Haarlem*, door zeven maanden moeds en onbezwekenheid, ALVA's dwangjuk had afgeschud. Dat waren donkere dagen, toen men Gods woord niet lezen mogt, toen om ieder huis, waarin een ketter woonde, een spion omsloop, toen iedere boom eene schandgalg was, het zwaard des geloofs overal bloedige sporen teekende. — Dat waren dagen, uren vol onrust, voor hem, dien men verdacht hield, ALVA af te vallen, ORANJE aan te hangen: de woorden regt en vrijheid bestonden; maar zij bestonden slechts in naam.

Was er iemand binnen *Haarlem*, die het hoofd van den Beroerteraad haatte, die met de volle ziel aan ORANJE hing, — wiens gansche ziel gloeide voor regt en vrijheid, dan was het PIETER JANSZON KIES, bierbrouwer in den *Boog* op de Oude Gracht.

Maar zwaar ook was de verdenking, die op hem rustte, zwaarst van al de verdenking van zijn' buurman, den Hoofdschout JACOB FOPPENS. Wij begrijpen niet, waarom de romanschrijvers gemeenlijk hunne *verbeelding* te hulp roepen, om de type van een monster te leveren, daar er te allen tijde zooveel in de werkelijkheid bestonden, vooral in de dagen, toen ALVA als een maaier zonder voorbeeld, door de Nederlanden rondging: — en hoe kon het ook anders; want het was een altijd-durend broeinest van vlam en bloed, waaruit de adders te voorschijn kwamen, even talrijk als de tanden van den fabelachtigen draak. En wanneer wij JACOB FOPPENS als een dier monsters geschetst hebben, zullen wij gerust voor iedere regt-bank verschijnen, en met de hand op het hart uitroepen: «geene dier kleuren was te donker; wij teekenden den booze, zoo als hij was.»

Maar slaan wij vooraf een' blik op den man, die het ongeluk had, zijn buurman te wezen, zodat men in den eigentlijken zin zeggen mag: naast den Engel des goeds woonde de Demon des kwaads.

Brouwer KIES was niet alleen een deftig, maar ook een rijk burger; en Jonker MARNIX van *St. Aldegonde* rekende het zich later niet tot oneere, zijn verblijf bij hem te nemen. Rijk was hij, in tegenstelling van zoo velen, wie de zware schattingen arm hadden gemaakt, en wie de hatelijke tiende penning met geheelen ondergang bedreigde. — Dat zag men aan de binnenkamer, waarin hij met zijne vrouw BRECHTA ENGELBERTS PROOSTEN was gezeten. Daar zag men eene kunstig gewerkte

kleêrkast, met hooge leuningën, banken met kussens, eene ronde tafel, een' sierlijken spiegel en een hoekbuffet, benevens prachtige schilderijen van MOSTAARD en EEMSKERK, aan de wanden. Dat zag men aan zijn' fraaijen kamerijkdoekschen kraag, keurig geplooid en op een' zilveren halsband geregen, aan zijn bruin lakensch wambuis met zilveren knoopjes vastgemaakt, en met sierlijke figuren gestikt; dat zag men aan het fraai lakensch lijfje van ENGELBERTA, maar meer nog aan de kostbare gouden speld, die haar hair aan de linkerzijde versierde, en toch kon men van beiden zeggen, dat zij in hun huisgewaad waren, en zich geenszins badden opgeschikt, hetgeen de omstandigheden dan ook volstrekt niet medebragten. KIES was een man van zeven en veertig jaren, bleek van tint, sluik van haar en onbevallig van voorkomen; maar in zijn oog lag goedheid en opregtheid, liefde voor zijne vrouw, liefde voor zijn Vaderland, geestdrift voor regt en vrijheid, Godsdienstzin, deugd. ENGELBERTA was eenige jaren jonger, frisch van tint, had een levendig blaauw oog, waarin moed en beradenheid waren te lezen, eene rijzige honding, en men kon van haar zeggen, dat bevaligheid en fierheid om den prijs dongen, zonder dat zich bepalen liet, aan wie der twee de overwinning zou zijn.

Het was in de maand Junij van 1570, en de avondschemering reeds ingevallen. Schoon de brandende bitte van dien dag nog in het vertrek heerschte, waren al de vensters gesloten en de deur op slot; want KIES en zijne vrouw konden niet

voorzigtig genoeg wezen, daar de eerste den naam had, reeds sinds lang uit *Haarlem* te zijn geweken, wjl Schout FOPPENS op zijne vrijheid loerde.

KIES had zich een paar uren met schrijven bezig gehouden; doch minder de ingevallen schemering, dan wel eene plotseling aangroeiende bekommering had hem de pen doen nederleggen.

«ENGELBERTA!» zeide hij, zijn' stoel digter naar haar toeschuivende en den rechterarm om haren hals slaande, «het wordt mij zoo eng om het hart. Nog maar weinig dagen, en de rol van vcinzerij is uitgespeeld.»

«De hitte van van daag drukt u,» was haar antwoord, «waarom deze woorden? Gij hebt toch geen nieuwe aanleiding tot vrees?»

«Vrees!» hernam hij, «gij weet, dat ik geene vrees ken; het is bezorgdheid om u; gij zoekt vergeefs te verhelen, dat het u niet wél is; mijn oog ziet te scherp.»

Een blos kwam op hare wangen; want KIES had maar al te scherp gezien. Gezien had hij onder het schrijven, hoe er nu en dan een pijnlijke trek op haar gelaat kwam; gezien had hij, hoe nu en dan hare hand zich krampachtig zamensloot, doch hoe de vrouw, die dra moeder zou worden, zich geweld aandeed, om een' smartelijken kreet te onderdrukken: en dit deed zij zelfs op het oogenblik, dat haar man tot haar sprak.

«Om mij?» was haar antwoord, terwijl zij zijne hand kustte. «Laat dan alle zorg varen. Ik ken de vrees evenmin; en als de wigtige dag komt,

zal de Heer mij bijstaan, terwijl andere hulp verre af blijft. »

« Zeg dat niet meer, zoo ge het mij niet droerig wilt maken. YDA is ons honw en trouw; zij zal wel zorgen, dat u geene passende hulp ontbreekt. »

« Neen, waag het niet, » hernam zij met vuur, « bijna is er geen vertrouwen meer, en de verraderij luikt geen oog. Laat vreemden bijstand wijd van hier. Al ben ik eene vrouw, zoo sel kan geene pijn wezen, dat één klank aan mijn' mond zou ontgaan. »

« Ik ken u, BERTHA! ik weet, hoe hoog ik u schatten moet. Maar eer laat ik mij zien in het openbaar, eer ik gedoog, dat gij felle smarten zoudt verduren om den wille van mij. »

« En zon het dan niet de grootste smart wezen, zoo ik u in leed zag gebragt? Zet één' voet op straat, de henkers van den Schout grijpen u; men leidt u naar St. Janspoort en — gevangenschap is in deze dagen van bangheid de dood. »

« Wat zou mij het leven zijn zonder u, BERTHA? en eene barende vrouw... hangt haar leven niet aan een' draad over den afgrond? Och, zoo gij mij liefhebt, pijn mij dan niet door het afwijzen van hulpe, die u zoo zeer noodig is. »

« Dat is ook mijn woord: zoo gij mij liefhebt, laat er dan geen' klank meer van glippen; mijn besluit is genomen en ik zal toonen, dat ook eene vrouw zich niet laat verwrikken, wanneer zij eens besloten heeft, pal te staan. »

KIDS wilde andermaal spreken, toen er zachtens aan de deur werd geklopt. Schoon men

wist, wie de klopster was, stond de Brouwer ijlings op, en na de vraag: «wie daar?» antwoordde eene stem op half hoorbaren toon: «YDA!»

Nu werd het slot omgedraaid, en de dienstbode van het huis trad binnen.

«Mijnheer! wees op uwe hoede!» fluisterde zij, «de stokster van de Janspoort sluipt om het huis.»

«De snoode prij! Om *mijn* huis? Hebt gij ze gezien?»

«Ja, mijnheer! ik kwam zoo flus van de Oude gracht, en zij van de Houtstraat; niet zoo ras zag zij mij aankomen, of zij ging den weg weêr terug.»

«Zij was dus niet van zin, naar den Schout te gaan?»

«Voorzeker niet: anders behoefde zij zich aan mij niet te kreunen.»

«Wat kan ik meer op mijne hoede wezen dan ik ben?» zeide de Brouwer, gij hebt toch de deur goed gesloten, YDA?»

«Ja, meester! maar wat helpt dat: de spraak gaat toch, dat **LA**CHT **JAFIES** binnen alle deuren kan komen; en men zegt, dat zij de zwarte kunst kent, omdat zij hare ziel aan den Booze heeft verkocht.»

«IJdel geklap, YDA!» zeide **KIES** met een' glimlach, «maar wat ik minder betwijfel, is, dat zij de Booze in eigen persoon is. Al verzuimt zij geene Mis, en al gaat zij alle maanden ter biecht en communie, toch broedt zij niets dan kwade streken, en draagt het verraad in het hart.»

«Eilaas!» sprak **ENGELBERTA**, «hoe deerlijk is het gesteld met onze goede stad. De vrijheid van

den burger in handen van een eerloos man, die heult met slechten als hij. Links en regts het loerend verraad; spionnen, die ieder woord opvangen van hem, die aan de nienwe leer kleeft: vóór ons de gevangenis, achter ons de galg of het zwaard. Och, mogt ik de dagen eens zien, dat *Haarlem* vrij was. Och, waarom voor die vrijheid niet gekampt? Is dan uit ieders hart de moed geweken? Durft men niet als een eenig man, tegen den tiran opstaan. O! al ben ik eene vrouw, ik voel mij kloek om eene der eersten te zijn.»

«Peins, hoe weinigen wij in getal zijn, die de nieuwe leer aankleven;» zeide KIES. «Is niet heel de Magistraat Roomschgezind, en zijn niet de meesten huiverig voor eene deerlijke mislukking: want zou niet het zwaard het loon wezen, zoo de poging onbekroond bleef?»

«En wat zegt *zulk* een leven?» hernam ENGELBERTA, «is de dood niet te kiezen boven gestage geeselsweepen van onrust en woeling? Wie kan een' voetstap verzetten zonder omringd te zijn van geweld, dat met honderd oogen loert om in het verderf te slepen? — Niet lange meer, of wij zullen al te zaam erger dan slaven zijn.»

«o, *Nu* reeds zijn wij slaven,» zuchtte KIES, «maar wij zullen het niet blijven,» voegde hij er met nadruk bij, «de dag zal komen, dat wij vrij zijn, maar niet met één' slag valt de boom, die alzo diep is geworteld. Vele slagen moeten hem vellen, en — *mijne* bijl is alreeds gescherpt. Konde ik haar maar aan den wortel slaan!»

Deze laatste woorden gingen met een' zucht

vergezeld; en een wederzijdsch stilzwijgen volgde dien zacht op; want wanneer zou die wensch, vuriger dan hij werd uitgesproken, vervuld worden? Maanden aan maanden had zich KIES reeds in zijn huis verborgen gehouden: zijne bronwerij, vroeger zoo bloeiend, zooveel handen werk verschaffende, stond ledig; want KIES heette der stad ontweken, en de Schout, zijn doodvijand, verbeet zich van wrevel, wjl hij hem, bnitenaf, maar, al te zeer in veiligheid waande. Hoe dikwijls had KIES niet gewenscht, dat het gerncht waarheid mogte zijn; want te zwaar viel het voor zijn' vurigen, werkzamen geest, werkeloos tusschen de wanden zijner woning ingemetseld te zijn; te grieved was het voor zijne ziel, zoo zeer gloeiende om het dwangjuk af te schndden, dat hij ledig moest blijven, terwijl zijne medeburgers naar schavot of brandstapel werden gesleept. Maar kon hij haar verlaten aan wie ook zijne ziel hing? kon hij zich losscheuren van de vrouw, die hem moeder beloofde te worden? Of scheurde hij zich dan niet tevens los van eene hoop, zoo schoon en zoo rijk voor den man, die de verwachting om eene eerste vrucht zijner liefde to aanschouwen, reeds meer dan eenmaal verijdeld zag? Hoe! ENGELBERTA alléén zou dat kind aan de borst drukken? Zij, en niet hij zon de komst van het wichtje begroeten, er den eersten kreet van hooren, het de armpjes zien uitstrekken, het eerste lachje zien? — Maar neen; wij zonden den man miskennen, achtten wij hem niet edel genoeg, om al die vreugd, al die hoop aan de

vrijheid zijner Vaderstad ten offer te kunnen brengen. Nog was de tijd niet rijp om krachtige maatregelen in het werk te stellen; nog was ORANJE niet op het standpunt, om de rots te doen springen; en wat kon men, zonder in verband te treden met dien grooten volksleider, zonder mede de hand te slaan aan het groote werktuig, waarvan *hij* al de raderen bewoog? Tot zóó lang dan getoefd bij de lieve gade, totdat de eene hand zich krachtig in de andere kon slaan? niet noodeloos zich losgerenkt van zoete hoop, van aangroeijende verwachting! want sloeg het uur eerder; was de tijd vroeger rijp — er zon geene minnut geaarzeld worden; de teederste banden zou men verbreken, alles opofferen om het groote doel tegen te streven, dat nimmer dan ten koste van zware offers kon worden bereikt.

TWEDE HOOFDSTUK.

YDA had wèl gezien, dat AACHT JAFIES, de stokster of cipierster van de St. Janspoort, den weg naar de Houtstraat weêr had ingeslagen. Maar zij had zich vergist in hare meening, dat AACHT niet voornemens was, naar de woning van den Schout te gaan.

Op dien zelfden avond toch bevond zij zich in de tegenwoordigheid van den man, die toen de schrik der Haarlemmers was; want zij had hem een belangrijk nieuws mede te deelen. Moeijelijk ware het te bepalen, wie van beiden slechter, dieper bedorven was — de Hoofdschout of zijne handlangster; maar zoo wij van eenig verschil tusschen beiden willen gewagen, dan was het, dat JACOB FOPPENS zijne slechte inborst ten minste nog op het gelaat droeg, zoodat het de spiegel zijner ziel was; terwijl AACHT JAFIES onder het bekleedsel eener vrome Engel, de kern van eene duivelin verborg. In hem zien wij iemand van ruim veertig jaren, met den echten Judastrek om den digtgesloten mond, met de hebzucht in het lichtgrijs flikkerend oog, met rimpels op het vooroverhangend voorhoofd, en rimpels op een door de

kinderziekte geschonden gelaat; terwijl eene rosachtige kinvlok volkomen harmonieerde met het rqsachtig, borstelig haar. Zijne gestalte was lang en schraal, en zijne houding had niets van hetgeen den deftigen man kenmerkt. Nu was hij dan ook een dier opgeraapte ruwe steenen, welke niet den minsten glans kunnen geven, hoe men ze ook trachte te polijsten. Zoo ooit iemand oneere deed aan het deftig, achtbaar Schoutsambt, dan was hij het: van de vroegste tijden af had *Haarlems* Magistraat zich beijverd, dat dit ambt bekleed werd door mannen van eer en bekwaamheid; maar *ALVA* had er een' slagboom voor opgeworpen. Waar *hij* zijne trawanten zond, waren het meestal eerloozen; en misten zij al geene bekwaamheden, doorgaans waren het talenten, buigzaam en kneedbaar naar zijn' wil van dwang, list en geweld. Ook *FOPPENS* had bekwaamheden: welligt verstond niemand beter dan hij de kunst, om als een tweede Judas zijne ledige beurs met het bloedgeld van anderen te vullen. Schijnbaar van ijver gloeiende voor de eer van *Rome's Kerk*, kende hij geene uitzondering, geene grens in zijn' haat tegen Doopsgezinden, Lutherschen of Calvinisten; en met den mantel van brandend Godsdienstvuur, wist hij zich door *Rome* als een' halven Heilige te doen eerbiedigen; maar hij was de Heilige, om wien de Duivel grimlachte, wetende, dat hij eenmaal zijne prooi zou zijn.

Tegenover hem zie men het afbeeldsel van *AACHT JAFES*, een bevallig vignet voor een slecht boek, de fraai geschubde huid eener slang. Onge-

veer veertig jaren oud, had zij een jeugdiger voorkomen, met het waas van gezondheid, met een' minnelijken oogopslag, innemende spraak en zedige manieren: zij was de type eener non, en wio hulp of troost behoefde, zou zich tot haar hebben gewend; want met het bedrog in de ziel gleed het vertrouwen haar van de tong; met de bel in het hart, sprak zij van den Hemel; iedere traan, dien zij schreide, veranderde in bloed: AACHT JAFIES was de schandvlek van haar geslacht.

Toen haar man nog leefde, was deze Portier van de Janspoort, of eigenlijk, meer bepaald, de Cipier, wyl deze poort tot gevangenis diende van hen, die men om de nieuwe Leer uit hun huis had geligt. Door voorspraak van een' Geestelijke, wiens gezag in die dagen maar al te veel invloed oefende op Stads- en Landsbedieningen, had zij dezen post blijven behouden; en inderdaad men had geen geschikter voorwerp kunnen vinden, dan haar, om het groote doel dier bange dagen te verwezentlijken — gevangenis — dood!

Het spreekt van zelf, dat AACHT's wezentlijk karakter voor Schout FOPPENS geen raadsel was. Lieden van slechte inborst hebben elkander gewoonlijk spoedig doorgrond, vooral wanneer baatzucht de hoofdrol is. Al heeft de eene wolf eene schapenvacht omgedaan, dra ziet de andere, dat hij geen schaap, maar zijn makker is: de eene roofvogel kent den anderen aan snavel en klauw.

Hoe diep zij in elkanders aard waren doorgedrongen, en hoe weinig afstand er tusschen hen plaats had, bewees hun gesprek.

« Wat brengt gij ? » vroeg de Schout , op gemeenzamen toon , nadat AACHT , zonder er toe uitgenoodigd te zijn , een' stoel had genomen. « Het moet iets van belang wezen , daar gij zelden zoo laat komt. »

« Als ik een' goeden neus heb , dan heb ik den ketter van hier naast gerooken , » antwoordde zij op even gemeenzamen , doch niet op den zachtlijmenden toon , dien zij tegen anderen bezigde.

« Den Brouwer ? »

« Ja ! »

« Dan liegt uw neus , AACHT ! ik geloof , dat uwe ooren en oogen beter zijn. »

« Dat kan wezen ; maar laat mij eerst praten , en al heb ik het mis , wat is er aan verbeurd ? »

« 't Is zoo ; en wat hebt gij geroken ? »

« Ik kwam bij MARITJE BARTELS in den Anegang ; want ik weet , dat YDA daar te winkel de kleine waren haalt. Zij wil wel eens klappeijen , en daarom ga ik er ook te markt. Door 't eene woord komt het andere , en zóó heb ik in den neus gekregen , dat YDA er meer haalt dan zij en de vrouw van den Brouwer aan mondkost noodig hebben. Tien tegen een , dat de kraai nog in huis zit , en niet gevlogen is , zooals gij meent. »

« Is dat al uw grond , AACHT ? dan is het een bijster dunne vloer , » zeide de Schout , op spottend verwerpenden toon. « Ik ben bondiger bewijzen van u gewoon. »

« Gij zoudt regt hebben , » hernam zij , « als ik met niets anders voor den dag kwam. Maar ; »

en nu deed zij met woorden, te onkiesch, dan dat wij er de echo van zouden zijn, den Schout verstaan, hoe zij vernomen had, dat de vrouw van Brouwer KIES zwanger was.

«Dat geeft beter klank,» zeide hij, «als dat zoo is, dan is de ketter mijn; zoo waar helpe mij de gebenedijde Maagd.»

«Gij zoudt meer hebben aan zijn geld dan aan zijn lijf, hernam AACHT, «zoo gij van nacht op iets peinst, doe het dan op een middel, om een' goeden greep aan hem te doen. De Janspoort is al vol genoeg: wat profijt hebt gij van al die kostgangers?»

«Van alle vogels valt niet te plukken,» zeide FOPPENS, «en van hem is bijster weinig te verwachten. Maar ik haat hem als de pest, en zoo ik den ketter in handen krijg, is de mutsaard voor hem gereed.»

«En gij slaat daarna zijn goed aan,» zeide AACHT, «en ik krijg tot loon, wat gij kwijt zijn wilt.»

«Moet ik den Hertog niet alles verantwoorden?» sprak hij, zijn best doende om aan de logen schijn van waarheid te geven, «bijster gering is het, wat er voor mij rest. De beul verdient ruim zoo veel. Gaf iedere kop mij maar honderd gulden, ik zou jegens die ketters zoo genadig niet zijn.»

«Mooije genade!» zeide AACHT, «over het algemeen wordt gij de beul geheeten. Maar ik heb nog meer te spreken. Draagt gij kennis aan TANNEKEN OGIER?»

«Het wijf van den plateelbakker BOGAART, die de stad is ontweken?»

«Ja.»

«Welnu, biecht eens op.»

«Ik ben in kennis gekomen met hare meid, eene malle sloof: onder het woord van geheimhouding heeft die mij gezegd, dat hare meesteres 's morgens en 's avonds, op een klein kamertje, in den Bijbel van den aartsketter MARTIN leest, en dat zij nooit een' voet in de mis zet.»

«Dat moet zij weten,» zeide de Schout, «maar de vraag is: «heeft zij geld of goed?»

«Dat spreekt van zelf,» was het antwoord, «of zou ik mij anders den kop om haar breken? Zij is in goeden doen.»

«Zou zij honderd gulden kunnen schieten, om den mutsaard te ontgaan?» vroeg FOPPENS met een' grimlach om den hatelijken mond, als gold het eene nietsbeduidende zaak.»

«Dat zou te goedkoop wezen,» antwoordde AACHT, «zeg twee; wie zou het geen twee honderd gulden waard zijn, om gerust met den man LUTHER naar den Hemel te reizen?»

«Komaan, dat laat zich hooren! Sla de hand aan de zaak simpel langs den gewonen weg.»

«En als ik door de dreiging, dat zij bij Schout FOPPENS verkraaid is, de twee honderd gulden losmaak, zal de helft dan voor mij zijn?»

«Zijt gij in den kop gebruid? ik kan goedkooper gediend worden. Een zot, die meer geeft dan noodig is.»

«Vijftig dan?»

«Dertig en geen penning meer.»

«Peins, dat ik alle maand ter biecht ga, en dat de Paters zich geen koper geld in de hand laten stoppen,» zeide AACHT, «een schraal loon moedigt bijster slecht aan.»

«Gij wordt niet gedwongen,» hernam FOPPENS, «en men vindt er in deze dagen genoeg onder ons, die voor een' slechten gulden een' valschen eed zweren bij de Moeder Gods.»

«Daar is ook vrij wat minder kluiven aan,» was het antwoord, «dan aan hetgeen ik te doen heb; maar waartoe langer woorden gespild? Hebt gij mijne dienst noodig voor hier naast?» — En zij wees met de hand naar het huis van Brouwer KIES.

«Neen, daar zal ik den hoek wel uitslaan. Hebt gij nog iets anders te zeggen?»

«Huidig niet, Heer Schout! ook moet ik naar de Janspoort; want een is er, van wien ik verwachting heb, dat hij klappen zal: Als het tot eere is van de Heilige Kerk, moet men geen uur laten slippen.»

«En wie mag die ekster zijn?»

«De smid HENDRIKSZ; hij is een verhard Doopsgezinde, en kent er velen bij name. Als hij klappen wil, zou er vrij wat tijd en moeite worden gespaard.»

«Laat u maar niet beheksen,» zeide de Schout, «want peis aan den vijftienden Maart, toen de vier ketters van de poort wisten te vlugten en de galg ontkwamen. Gelukkig voor u, dat Schout FOPPENS u de hand boven het hoofd hield; maar pas

op voor den tweeden keer, of het zou AACHT JAFIES den stok kosten.»

« Uw raad is goed, Heer FOPPENS! maar ik heb hem niet van doen, » antwoordde zij op hooghartigen toon. « Al ware de Booze zelf gevangen, hij zou nu geen gat vinden, om uit te breken. Maar, » voegde zij er lagchend bij, « het wordt tijd, dat gij er eens eenigen uit de voeten maakt; want het hok raakt vol. »

« Of er de stadhuiskeepers nog niet zijn! » merkte de schout aan, « jaag *gij* het wild maar op, *ik* zal er wel plaats voor vinden. »

« Men moet maar met gemeen volk aanleggen, » mompelde de Schout, terwijl AACHT vertrok: « aanstonds stellen zij zich op ééne lijn: dans met den beer en — hij steekt zijn' klauw naar u uit. »

« Ik laat mij hangen, » prevelde AACHT, terwijl zij de woning verliet, « als hij niet de gemeenste kerel en de hongerigste roofvogel uit heel het land is. Om te rapen en te stelen, brengt hij de lni aan de galg; maar de Satan weeft den strop alreeds voor *zijn'* hals. »

DERDE HOOFDSTUK.

Des voormiddags van den volgenden dag zat Brouwer KIES in het zelfde vertrek, waar wij hem den vorigen avond zagen. Hij was weder aan het schrijven, terwijl ENGELBERTA onder het verrigten van eenige kleine huiselijke bezigheden, nu en dan binnen de kamer kwam, en een paar woorden sprak, die gemeenlijk met een' kus werden beantwoord.

Schoon op den duur in bekommering en onrust, vermoedde ENGELBERTA niet, dien dag eene rol te zullen vervullen, welke haar bij de nakomeling-schap met roem kroonen zou, zoodat wij haar met regt naast de vrouw van HUGO DE GROOT en OLDENBARNEVELD mogen plaatsen, om een waardig klaverblad te vormen van kloekheid en huwelijks-liefde.

Weér was zij het vertrek binnegetreden, en leunde met de hand op KIES' schouder, terwijl zij zich over zijn geschrift heenboog, toen er op eens op de buitendeur werd geklopt. Dit gebeurde meer; maar ook telkens, wanneer het gebeurde, klopte ENGELBERTA's hart hoorbaar, sloegen hare polsen sneller en welde de gedachte bij haar naar

boven: « zou dat hem gelden! » telkens stond dan ook KIES van zijn' stoel op, greep ijlings de voorwerpen, die zijne tegenwoordigheid zouden kunnen verraden, ter hand, en opende eene tweede, kleinere kamerdeur, die naar het achterhuis voerde: telkens snelde dan ook YDA, bezorgd en aan haren meester gehecht, als zij was, naar een opkamertje, waar zij met behulp van een stuk spiegelglas, zien kon, wie er klopte; en wanneer het dan geen onraad was, snelde zij nog schielijker naar de deur, om die open te maken. Thans echter opende zij niet; want één blik had haar den hatelijken FOPPENS doen zien, en zij stortte het vertrek binnen, met de woorden: « hij is het! »

« Tien seconden getoefd! » zeide ENGELBERTA met de meeste tegenwoordigheid van geest.

« Is hij alleen? » vroeg de Brouwer.

« Neen, ook de Onderschont! » antwoordde YDA, « het geldt u! »

« Geene vrees! » zeide ENGELBERTA, « maak open, YDA! »

En terwijl de dienstbode zich naar het woonhuis begaf, vielen de slagen met den klopper driftiger op de deur. KIES had het vertrek reeds verlaten; zijne vrouw verzamelde al hare beradenheid, en YDA opende zoo bedaard mogelijk en wijd de deur, om elken argwaan op de vlugt te jagen of te onderdrukken.

Daar stond de ellendige huurling van den Hertog, de eerlooze fortuinzoeker, de hongerige brak, het onnoozel wild opzoekende voor den bloeddorstigen jager, doch er zelf de tanden inslaande.

En hij was niet alleen; de Onderschout, even als hij, met het teeken van zijn ambt voorzien, stond aan zijne regterhand, — aan zijne linker twee dienaren van de Justitie, met den eervollen naam van *rakkers* bestempeld. Maar hij stond daar niet lang; niet zoodra was de deur geopend, of hij trad in het voorhuis, en zeide op barschen ruwen toon: «Roep uw' meester! ik moet hem spreken!»

«Mijn meester?» zeide YDA met geveinsde verwondering, die echter naïf scheen: «mijne meesters zal ik roepen, Heer Schout! Mogt het eens waar zijn, dat mijn meester te huis was.»

«Dat kon wel zijn!» sprak FOPPENS, «maar ik zelf zal hem wel roepen: ik ken den weg.»

YDA antwoordde even onnoozel: «Zoo, ga uw' gang, Heer Schout!»

«Volg mij!» zeide FOPPENS tot den Onderschout, en de twee dienaren gelastende, in het voorhuis op hun' post te blijven, begaf hij zich naar het vertrek, waar ENGELBERTA met schijnbare onverschilligheid hem ontving, en zich hield, alsof zij niet wist, dat *hij* zou binnentreden.

«Zoo vroeg op den dag uw bezoek, Heer buurman!» zeide zij, een werkmandje van een' stoel op de tafel zettende en hem vervolgens dien stoel aanbiedende.

«Ik kom niet als buurman, Mevrouw!» antwoordde FOPPENS vrij barsch, «ik kom in mijn ambt als Hoofdschout, in naam van den Koning onzen Heer. Waar kan ik Brouwer KIES vinden? ik moet hem spreken.»

«Gij spreekt jokkernij, Heer!» hernam zij met

een gedwongen glimlachje , tevens ook den Onder-schout een' stoel aanbiedende , om hare nieening te meer te bevestigen. « Kon mijn man hier met u spreken , dan was hij ook in dit huis ; maar hoe lang heb ik al niet vergeefs op zijne terugkomst gewacht ! »

« IJdel gekal , waarmee ik mij niet laat doeken , » zeide FOPPENS. « Peinst gij mij een' zoo grooten zot , om mij door mooije woorden te laten om den tuin leiden ? Ik zeg , dat uw man in huis is , en dat gij mij beliegt. »

« Zijn deze woorden gemcend , Heer ? » vroeg ENGELBERTA nog op den vorigen toon , als hield zij zijne barseheid nog voor kortswijl.

« Meent gij , dat de waardigheid van mijn ambt gedooft , mij in te laten met kwikken ? » zeide FOPPENS op kwaadaardigen toon , « ik ben de Schout , zeg ik , de Schout verstaat gij ? Roep den ketter , die met het hoofd van de rebellen heult en lagen smeedt tegen den Koning : ik weet , dat hij in huis is , en dat ik regt heb om u op de palei te brengen , zoo ge mij langer beliegt. »

« Al spreekt gij met boosheid en barseheid , Heer ! dat past kwalijk aan eene vrouw , » antwoordde ENGELBERTA , die het besluit genomen had , om standvastig in hare aangenomen rol te blijven , wat er ook gebeuren mogt , « ik wil mijn' man wel roepen ; maar ik sla er grooten twijfel aan , of hij zooveel uren ver af het hooren zal. »

Op deze woorden nam het Judas-gezicht van den Schout een' nog boosaardiger trek aan , en hij beet zich van gramschap op de lippen. Tegen heftig-

heid en ruwe taal was hij opgewassen — tegen welberekenden spot was hij het niet.

«Die slangenwoorden baten u niet!» zeide hij, haar een' stap digter naderende, en met den voet op den grond stampende, «vervloekt! ik zeg u, dat de ketter in huis is; men heeft hem verraden. Gij zult mij bekennen, of, bij de Heilige Moeder Gods! ik gebruik de palei.»

«Als men hem verraden heeft, dat hij omzwerft in *Emden*, zoo wil ik er geloof aan slaan,» antwoordde zij bedaard, en zonder, op de dreigende houding van FOPPENS een' duim breed terug te wijken, «maar wie n gezegd heeft, Heer! dat mijn man in huis is, die heeft hem voor een' ander aangezien.»

Sterk en onbeschaamd had de ellendeling de edele vrouw aangestaard: want de tweede verklaring van AACHT JAFIES was niet aan zijn geheugen ontgaan. ENGELBERTA mogt haar' toestand zoo-veel mogelijk verbergen... voor het doorborend oog van den speurhond kon zij het niet geheel. Geen wonder dus, dat zij onthutste, toen zij een vermeend geheim openbaar zag, toen FOPPENS haar op een' toon, den ruwen man uit lagen stand waardig, te gemoet voerde, dat haar echtgenoot niet afwezig zijn kon, aangezien zij zich in zwangeren toestand bevond. Dan, ENGELBERTA had te veel geestkracht om hare ontroering te laten blijken. Haar' toestand loochenen, dat wilde noch kon zij; maar het grootste offer brengen, dat eene vrouw brengen kan, den kostbaarsten flonkersteen, dien eene vrouw in hare kroon heeft, te ontlui-

ren, te verdooven, in naam eene eer weg te werpen, eene eer met voeten te treden, die rein was als de dauw des hemels — dat kon, dat wilde zij, dewijl dit offer haar het eenige middel toescheen, om haar' echtgenoot te redden.

«Ligt dan niet de weg voorbij de deur?» sprak zij; en waarom zouden wij de woorden niet herhalen, die de geschiedrol geboekt heeft — woorden, die ons honderdvoud beter verplaatsen in de zeden en de kleur dier dagen dan volgeschrevene folianten, — woorden, die ons eene schilderij naar het leven doen aanschouwen, die ons eensklaps drie eeuwen doen terugtreden en ons de edele vrouw voor oogen doen staan, gekleurd met een' hooger bloes. Want — ENGELBERTA moge geene seconde hebben gearzeld, om dat offer te brengen, toen het gebragt *was*, beseft zij er gewis al de zwaarte van, en met dat besef moest voorzeker het bloed, als een bruisende stroom, haar naar de wangen vliegen, om die te verwen met een' gloed van inkarnaat. En hoe maakte die bloes plaats voor verontwaardiging; neen, hoe werd hij vervangen door eene bleke tint van verbittering op den lagen huurling, die voor haar stond. Zij, de deftige, eerbare vrouw tegenover den lagen eerloozen man; zij, de hoogst fatsoenlijke, de vrouw op wie vlek noch rimpel kleefde, tegenover den schurk, dien men opgeheven had uit het slijk, maar op wien de slijkspatten toch onuitwischaar bleven kleven. Hoe moest het koken in haar binnenste, toen hij nu een' blik van tienvoudige onbeschaamdheid op haar sloeg, toen een grijn-

zende lach zijne lippen plooiden, en toen de Ondersehout eene schrede digter op haar aantrad, als gaven hare woorden hem regt, om tussehen haar en hem een' naauwer kring te beschrijven.

Maar wat trekt op eens den blik van FOPPENS tot zich? Evenals de brak op de lucht van eenig wild met gezwinden sprong naar de plek schiet, waar hij prooi meent te vinden, schiet FOPPENS naar de kleinere deur toe, door welke KIES naar zijne schuilplaats gevlugt was. ENGELBERTA's oog volgt hem, zonder eenige vrees te verraden, en toefn grijpt inwendige huivering haar aan; want de schuilplaats van KIES, hoe onzichtbaar, is geen zes schreden van daar. Het is echter niet die schuilplaats, welke de achterdocht van den Schout opwekt; KIES had geschreven; in haast had hij de geschrevene bladen opgenomen; maar bij de deur was hem een stuk parkement, ter breedte van eene hand ontvallen. FOPPENS kent het geschrift van zijn' buurman; dat stuk parkement draagt missehien pas geschrevene letters; dat kan welligt zijn verrader zijn. Hij bukt, raapt het gretig van den grond, bezigtigt het aan beide zijden en — gelukkige speling van het toeval! — het draagt geene enkele letter. Spijtig en teleurgesteld werpt hij het weder op den grond, maar.... ijlings schiet hem eene list te binnen. Andermaal raapt hij het op, en terwijl hij het in de linkerhand houdt, ziet hij ENGELBERTA scherp aan en vraagt op strengen toon:

« Zoo zoudt gij dan ook willen liegen, dat dit schrift van uw' man is? » En zieh daarop tot den

Onverschout keerende, zeide hij op gebiedenden toon: «roep de snppoosten hier!»

Maar nog verloor ENGELBERTA hare beradenheid of tegenwoordigheid van geest niet; en hetzij zij de list doorgrondde, hetzij zij vlugtig gezien had, dat het parkement geen geschrift bevatte, zij antwoordde:

«Zoo gij mij versch schrift van mijn' man toonen kunt, Heer! dan mag ik wel op mijne hoede wezen; want voorzeker, zoo is hij digter bij mij, dan ik hem zie!»

«Dat olijk gekal baat u niet,» hernam de Schout, ook dien pijl ziende afschampen, «hij is verraden, zeg ik, de rot is in den val!»

«Dat spijt mij, Heer! en het zal hem niet minder leed doen,» antwoordde zij, «want hij had zoo min argvermoeden als ik, dat de arm van den Schout zoo verre buiten *Haarlem* reikt.»

«Gij zult een' anderen deun zingen, zoo waarachtig als ik leef!» zeide FOPPENS kwaadaardig; en zich vervolgens tot de binnentredende rakkers wendende, beval hij streng en kort af: «het huis doorzoekt links en regts! Gij in het voorhuis, TIELMAN! en gij, DIRKSZ! mij na.»

«Ik zal hangen als ik de lucht van den ketter niet riek!» zeide DIRKSZ, eene korte, magere gestalte, die bij de Haarlemmers den bijnaam van «Jakhals» droeg en wien de valsheid en bloed-dorst van een' ruwen bleulsknecht uit de oogen zagen.

Nu begon het onderzoek. Geen gedeelte van het huis werd vergeten; in iederen omtrek klonken de zware voetstappen van de speurhonden, en ENGEL-

BERTA volgde hen overal na; want zij wist, dat de hebzucht in den blik van de ruwe gasten niet gelogen, niet gehuicheld was. Bij iederen schuilhoek, dien zij doorzochten, zonder iets te vinden, schoten de blikken van FOPPENS vuurstralen, en klonk er een vloek of eene onbeschofte uitdrukking van zijne lippen, weinig strookende met den reuk van heiligheid, waarin hij bij de meesten zijner katholieke geloofsgenooten stond.

«En waar rickt gij hem nu met uw' fijnen neus?» zeide hij tegen DIRKSZ, «als gij wat meer vindt en wat minder de tong roerdet, zoudt gij vrij wat beter suppoost zijn.»

«De ketter zit onder den grond, Heer Schout!» was het antwoord, «de Booze weet, waar zij er al geene hopen en gaten op nahouden. Maar wat nat stroo en vuur in dit vertrek, en ik wed, wij hooren dan de muis piepen.»

«Houd den mond!» beval FOPPENS, «ik heb uw' raad niet van doen.»

«Mij dunkt, dat gij verkeerd zijt onderrigt, Heer!» fluisterde de Onderschout FOPPENS in het oor, zoodat ENGELBERTA het niet verstaan kon. «Ik geloof, dat hij ver van huis is.»

«Dan hale de Duivel het wijf!» was zijn antwoord. «Van hier!»

Nu begaf hij zich weder, vloekend, naar het vertrek, waar hij het parkement had gevonden. ENGELBERTA's hart klopte; want zij zag den Schout een' scherpen blik werpen op eene kast in den wand. Deze wand kwam in een' kleinen gang uit, die blind liep, en maakte het beschot uit tussehen

dien gang en het vertrek, waarin KIES had zitten schrijven.

« Open die deur! » beval FOPPENS, en ENGELBERTA werd door eene huivering aangegrepen; want de vervolger was het doel maar al te nabij. Een oogenblik beving haar de vrees, hare gemoedsbeweging te zullen verraden; maar zij verkloekte zich en bleef die onverschillige houding bewaren, welke meer dan met woorden zeide: « Alles vergeefs; dien gij zoekt, vindt ge niet! »

De kast werd geopend; een paar vrouwelijke kleedingstukken en eenig huisgerijf werd ruw door-eengeworpen; maar er kwam geen levend wezen te voorschijn. Wat gewoonlijk bij huiszoekingen plaats grijpt — verzwakking en verflaauwing van ijver, wanneer de meeste nasporingen reeds mislukt zijn — was ook hier het geval. Wanneer FOPPENS den blik had geslagen achter eene regtstandige, min of meer vooruitstekende lijst van eene halve handbreedte, dan had hij een klein knopje ontdekt, waardoor zich in de zelfde kast eene kleine deur liet openen. Maar die deur was er ook zoo behendig aangebragt, dat zij meer dan een' scherpen blik zou getart hebben: FOPPENS werd zo evenmin gewaar, en — vloekend smeed hij de kast dicht, terwijl hij half hoorbaar zeide:

« Eer geloof ik, dat de Gens in een' brouwketel schuilt! »

« Bij mijne ziel, dat kon wezen, » zeide de Onder-schout fluisterend, « bier ruik ik hem ten minste niet. »

Een zware steen viel ENGELBERTA van het hart, toen zij zag, dat de wezentlijke schuilplaats van

KIES werd verlaten. Geen blik dus op het beschoot tusschen den gang en het vertrek; geene vlugtige gissing zelfs, dat daar nog eene andere tusschenruimte zijn kon, dewijl de kast slechts anderhalven voet, en het beschoot ten minste drie voet breed of dik was. Een woord van dankbaarheid vloede haar onhoorbaar van de lippen, en zij had haren man wel willen toeroepen: « Laat uw' angst varen; men heeft u niet ontdekt! »

Nu begaf zich de Schout naar de brouwerij, welke achter het huis was gelegen. Ook ENGELBERTA volgde hem nog eenige schreden; doch ziende, dat het doel was, ook dit gebouw te doorzoeken, voerde zij FOPPENS op luchtigen toon te gemoet:

« Het is mij te warm, Heer! om u ook daar gezelschap te houden, en op rotten en muizen ben ik niet bijster verzot. » Maar mompelend voegde zij er bij: « Daar moogt gij vrij stelen; gij vindt er toch niets dan verzuurd bier! »

Het spreekt van zelf, dat kelders, montzolders de tusschenruimte van ledige en volle tonnen te vergeefs werd doorzocht; en na verloop van een kwartier uurs keerden de speurhonden naar het woonhuis terug. Een roode gloed van kwaadaardigheid en teleurstelling lag op het aangezicht van den Schout, en terwijl hij van toorn op den grond stampte, voerde hij ENGELBERTA op onbeschoften toon te gemoet:

« Als gij dan uw' man mist, zoo zal ik u een paar rakkers in huis zenden; en jagen die hem niet uit zijn hol, zoo moogt gij staat maken op de palei. »

« Een Schout moet een vroed man zijn en weten

wat hem past, » antwoordde zij, « en zoo hij dat is, zal hij eene vrouw, die geene schuld heeft, niet in leed brengen. »

« Ja, ik zal weten, wat mij past, » hernam hij, « en, bij den Duivel! gij hebt Schout FORRENS niet voor het laatst in uw huis gezien. »

Na het uitspreken van deze bedreiging, stampte hij andermaal met den voet op den grond, sloeg op het teeken zijner waardigheid, en vervolgens aan den Onderschout en de Suppoosten een sein gevende, hem te volgen, verliet hij het huis, waar zijn vijand andermaal aan zijne vervolging was ontsnapt.

Dat waren voor Brouwer KIES bange oogenblikken geweest; maar die oogenblikken hadden aan zijn huwelijksgeluk eene nieuwe parel gehecht.

VIERDE HOOFDSTUK.

Gelijk de teleurgestelde of in eenigen aanslag gedwarsboomde zich gemeenlijk op iets anders wreekt, zoo begaf FOPPENS zich ook onverwijld naar de woning van iemand, die sinds lang als een ijverig ketter bij hem was verraden geworden.

« De eene zal het voor den anderen vergelden! » zeide hij tegen den Onderschout. « Ik heb den schelm al lang gespaard! Voort — naar zijn huis. »

Onder deze woorden sloeg hij de Kleine Houtstraat in, en, zooals altijd, zagen de burgers in hunne huizen met schrik hem voorbijgaan. Zelfs wanneer hij onverzeld over straat ging, zag menig-een hem met een schuchter oog aan, of sloeg, wanneer hij het kon, eene andere straat in, ten einde zijn' hatelijken blik te ontgaan. Waar de jeugd wat al te luidruchtig speelde, heerschte aanstonds de stilte van den dood, zoodra men hem zag aankomen; doch niet zoodra was hij verdwenen, of de luidruchtigheid keerde terug: Schout FOPPENS was voor hen, wat de in het water geplofte balk voor de kikvorschen was — een' ooggen-

blikkelijken schrik, maar noch eerbied noch ontzag inboezemende. Doch wanneer men hem in het bijzijn van den Onderschout en door een paar rakkers met de roede der Justitie achtervolgd, over straat zag gaan, dan sloop in menig hart schrik en vrees binnen; dan beefde menige vrouw, gewoon ter sluips in Gods Woord te lezen; dan zag menige huisbewoner, die voor ORANJE, voor de vrijheid van het Vaderland gloeide, hem met een loensch oog aan, en allen waren blijde, wanneer de Judas-gestalte hunne woning voorbij was, ofschoon zij in hunne ziel het slagtoffer beklaagden, dat dien dag misschien weêr zijne prooi zou zijn.

Nog was hij ongeveer dertig schreden van de Vischbrug op het Sparen verwijderd, toen hem iemand in het oog kreeg, die, zonder achterdocht op te wekken, geen' anderen weg meer kon inslaan. Het was iemand van middelbaren leeftijd, deftig met een' luchtig bruinen zomermantel over de schouders en met een stoutmoedig uitzigt. Het was de koopman en moutmaker, MICHIEL DE WAAL, die bij FOPPENS niet alleen als ketter en Prinsgezind, maar ook als een gegoed man bekend stond: in één woord, het was de persoon, op wien FOPPENS het gemunt had.

«Ik kan den schelm niet ontgaan!» zeide hij in zich zelve: «maar ik zal hem in 't schild varen, en als hij mij aangrijpt, jaag ik hem een' kogel in den kop.»

IJlings bragt hij de regterhand aan zijn' gordel, en juist toen hij de vingers aan eene korte pistool sloeg, stond hij vlak voor den Schout.

« Ik weet het, hond! gij zoekt mij! » sprak DE WAAL, « maar ik ben niet bang voor Schout FOPPENS: ik heb kruid en lood in de tasch. »

Te gelijker tijd zijn' mawel opslaande, haalde hij de pistool te voorschijn, en zeide op stoutdreigenden toon: « Mij voorbij, of het gaat u door den kop. »

« Grijpt hem, Suppoosten! » beveelt de Schout en oogenblikkelijk springen DIRCKS en TIELMAN op hem aan. Maar te gelijker tijd valt ook de lont op de pan, het wapen is op FOPPENS borst aangelegd, het kruid brandt af, dan, door een noodlottig ongeval weigert het schot, en — de beide handlangers benevens de Onderschout hebben reeds de hand aan hem gelegd.

« Geweld! Moord! » roept DE WAAL, « staat bij, mannen van *Haarlem*! Verlost mij van den schelm, die op ons leven en geld aast! »

« Leg af het vuurwapen! » riep FOPPENS, terwijl hij zelf aan den burger de hand sloeg en hem met schravot en brandstapel bedreigde.

« Ik veracht u, hond, en al uwe brakken! » riep DE WAAL: « Geweld! staat bij! »

In een' oogenblik was de Vischbrug met zakke-dragers, kuipers en brouwersknechts als bezaaid, en inmiddels worstelde DE WAAL om zich uit de handen van de Geregtsdienaars los te wringen, Zijne poging gelukte echter niet; ofschoon hij een kloek en rustig man mogt heeten, was de kamp toch te ongelijk, een tegen vier, en reeds sleurden de Suppoosten hem cenige schreden met zich voort.

« Wat is er ? » klonk het onder 't volk. »

« De moutmaker DE WAAL ! » riepen een paar brouwersknechts, « de Schout legt de hand aan hem met geweld. »

« Wat heeft hij gedaan ? » — vroeg men.

« 't Is een olijke ketter ! » schreeuwde er een, « hij brouwt euvels aan de stad. »

« 't Is een vervloekte Lutheraan ! » riep een ander, « hij heeft al zoo lang met de Geuzen in kwade praktijken gestaan. »

« Gelogen ! » klonk het van een' anderen kant, « 't is een eerlijk poorter, — ik ken hem. »

« De rakkers van den Schout hebben hem aangetast op straat, » riep een brouwersknecht, die tot de Doopsgezinden behoorde. « Als wij dat gedoogen, is er niemand meer veilig op 's Heeren weg. »

« 't Is God geklaagd ! » liet een kuiper hooren, « ik heb al jaren mijn brood bij hem gewonnen ; 't is een braaf man ; Schout FOPPENS aast op zijn geld en goed. »

« Staat bij, mannen van *Haarlem* ! » riep DE WAAL op forschen toon, terwijl hij den Suppoost TIELMAN een' hevigen slag op het hoofd toebragt. « Schande voor *Haarlem*, zoo gij toelaat, dat die schelmen mij in boeijen slaan. »

« Naar de Janspoort met hem ! » schreeuwden eenigen, « hij heeft het verdiend ! »

« Slaat dood de rakkers ! » klonk het uit anderer mond.

Maar zoowel de Roomschegezinden als zij, die tot de nieuwe Leer behoorden, staken geene hand

uit. De laatsten waren wel de minste talrijken op eene bevolking van twintigduizend zielen; doch ook velen van de oude Leer waren met bitteren haat tegen ALVA vervuld, zoodat de partijen wel gelijk stonden, maar nog had vrees voor het hoofd van den Beroerteraad de overhand, nog was de tijd niet rijp, dat Roomsche en Onroomsche de handen konden ineenslaan, om ALVA's roede te breken en met één kreet uit te roepen: «*Haarlem zij vrij!*»

Intusschen heerschte er op en nabij de Vischbrug een rumoer dier verscheidene partijen, niet ongelijk aan twee winden, uit verschillende streken op elkander aangierende, doch waarvan de eene zich allengs een' doortogt baant. Boven den storm klonk de stem van den Schout uit, en zijn gezigt had eene zoo verschrikkelijke uitdrukking van gramschap, van woede aangenomen, dat hij aan een' gewonden buffel gelijk was.

«*Hel en dood!*» riep hij, terwijl er vuurstralen uit zijne oogen schoten, «*mijn gezag zal gelden. Hangen en branden zal het gespuis, dat mij weêrstreeft. Weg, Kettersehe honden! ruim baan, zeg ik. Sleept voort den boef, die mij met kruid en lood heeft bedreigd! De strop om zijn' nek of de Satan haal' mij!*»

Inmiddels waren ook andere suppoosten op het rumoer aangesneld, en deze zich bij den Schout voegende, zag men de menigte een weinig uit elkander gaan, ofschoon iedere stap naar de korte Veerstraat nog altijd door het gedrang van het volk werd belemmerd.

«*Terug kerels!*» liet zich de stem van den

Schout hooren tot een paar kuipers, die het digst op hem aandrongen en zijne woede niet schenen te duchten. «Terug! zeg ik, schuim van volk! Die de hand aan mij slaat, is des doods!»

«Lage dief!» schreeuwde hem een bronwers-knecht tegen, die wegens zijne sterke vuisten en kolossale gestalte door al zijne makkers ontzien werd, «het is een eerlijk poorter, dien gij maar aanslaat om zijn geld en goed; maar het zal u op den kop druipen. Als er maar vier waren met zooveel hart in hun lijf als ik, wij zouden u verzuipen met al uwe rakkers.»

En vervolgens achteruit tredende, riep hij met eene donderende stem: «Waar zijt ge nu, bronwersknechts, die vuisten aan het lijf hebt? Kom mij op zij' zoo ge moed hebt, en slaan wij den roofgier de kijkers nit den kop.»

«Ik zal wel wijzer wezen!» sprak de eene, «ik heb nog geen' smaak in St. Janspoort of den strop.»

«Het is er wel een tijd na, om een ander uit den strik te werken,» riep een moutmaker, «ieder berge zijn' kop en ik den mijnen.»

«Houdt dien boef in het oog!» zeide ROPPENS tot den Onderschout, «als de galg-raven hem de oogen niet uitpikken, dan zullen ze 't mij doen.»

Maar nog had hij het laatste woord niet uitgesproken, toen in het midden van de korte Veerstraat, vlak voor de woning van zekeren HENDRIK APPEL, het gedrang op eens zoo hevig werd, dat de Schout met zijne knechts geen' voetstap meer kon verzetten. Vergeefs dat de gerechtsdienaars

hunne wapenen te baat namen; vergeefs dat de Schout als een krankzinnige raasde en vloekte, al digter en digter drongen de knechts en vrienden van MICHIEL DE WAAL op het geregt aan. In het midden van eenigen zag men de reusachtige gestalte van den brouwersknecht, die een' zwaren knuppel heen en weër zwaaide en den Schout zocht te naderen, terwijl hij op dreigenden toon uitriep: «Durst niemand den schurk aan het lijf, dan durf ik!»

Hoe weinig FORPENS de vrees kende en hoeveel hij zich ook liet voorstaan op zijn schrikkinboezemend gezag, begreep hij echter maar al te zeer, dat er gevaar voor hem was.

«In huis daar met den ketter!» riep hij tot den Onderschout en de twee dienders, welke DE WAAL voortseurden, en terwijl hij nu den gevangen moutmaker met eene sterke vuist in den kraag greep, rukte hij hem in de woning, waarvan de deur openstond. De Onderschout en eenige Suppoosten volgden hem na, terwijl de anderen met het scherp tusschen het digte gedrang insloegen en inderdaad voor eenige oogenblikken ruimbaan maakten.

«Den hond naar boven gesleept!» riep de Schout, terwijl zijne woede zoo geweldig klom, dat hem het bruis op den mond kwam, en zijne lichtgrijze oogen uit hunne kassen schenen te puilen.

Maar terwijl men den ongelukkige vloekend den trap opsleurde en het gansche huis in rumoer bragt, werd het geschreeuw en geraas daar buiten al heviger en heviger. Het was als een huilende

storm, die door een digt bosch gierde en de takken deed kraken. Hier waren het de gillende kreten van vrouwen, die door zware stemmen van mannen overschreeuwd werden; daar wilden eenigen het huis binnenstuiven om den gevangene aan het geweld van den Schout te ontrukken; en zij, die dit wilden, waren Doopsgezinden of Calvinisten, terwijl anderen, die hen weêrhielden, ijverige Roomschegezinden waren, die in de handelwijze van den Schout slechts de billijke vervolging van een' ketter zagen.

«Hij is den Schout met vuurwapen te lijf gevallen!» riep men.

«Hij heeft de stad willen verraden!» liet een ander hooren.

«Zij hangen hem op!» schreeuwde er een, «ter hulpe mannen! zouden wij zóó onze medeburgers in den dood laten brengen!»

«Heere, sta bij!» gilte op eens op eenige schreden afstands eene vrouwelijke stem; en nu zag men onder het midden der menigte eene vrouw, met loshangende haren wanhopig en woest de handen wringende, aansnellen.

Het was GEERTRUIDA EGBERTS, de vrouw van MICHEL DE WAAL; doch hare deftig fatsoenlijke kleeding hing haar zoo verwilderd om het lichaam, dat men haar in den eersten oogopslag niet herkende. — Het rumoer vernomen hebbende, was zij naar de Vischbrug gesneld, en men verbeelde zich hare ontsteltenis en plotselijke wanhoop, toen zij hoorde, dat de naar boren gesleepte gevangene haar echtgenoot was.

«Helpt, red hem! het is mijn man, die vermoord wordt!» gilde zij, en wilde met kracht in het huis dringen. Doch als zinneloos rende zij weder eensklaps van daar, ijde naar de lange Veerstraat, waar een broeder van haar woonde, en maakte zich van eene ladder meester, waarmee zij zelve naar de woning van HENDRIK APPEL terug vloog.

«o Heere, help mij!» riep zij, «men heeft hem al vermoord!» en wanneer zij niet door eenige mannen ware bijgestaan geworden, zou zij met haren zwaren last op den grond zijn gestort. — De liefde en de angst gaven haar echter nieuwe kracht, en onder den uitroep: «hij heeft geene schuld! hij heeft niets gedaan!» rigt zij de ladder tegen den gevelmuur, terwijl eenige der burgers haar hulp betoonen. Naauwelijks echter is zij drie sporten opgeklommen, toen door een' der schoutsknechts het venster van de bovenverdieping opengestooten, en vervolgens de ladder met kracht van den muur wordt geduwd.

«Terug, gespuis!» schreeuwte Schout FOPPENS op dat bovenvertrek zoo luide, dat men het op straat hooren kon, in weêrwil van het daar heerschend rumoer om in grooteren getale door de geslotene deur naar boven te stormen, en DE WAAL te ontzetten. «Het baat u niet!» riepen een paar burgers GEERTRUIDA toe, terwijl zij andermaal de ladder tegen den gevel plaatst en de lucht van haar wanhopig gegil doet weêrgalnen.

«Laat mij opklimmen!» zegt er een, en wil haar van de leer afhalen; doch krampachtig klemt

ze die met beide handen vast, stijgt een vijfstal sporten op en tracht met alle inspanning het bo-
veneind tegen den muur aan te drukken. Op
nieuw echter stooten DIRCKS en TIELMAN met kracht
de ladder af, en wanneer een paar der beneden
zijnden GEERTRUIDA niet hadden bijgestaan, ware
zij achterover op den grond getuimeld.

«Breekt de deur stuk!» klonk het intusschen,
en de uitroep werd aanstonds door eenige ruwe
slagen achtervolgd van den reusachtigen brouwers-
knecht en een zijner makkers, die zich weldra een'
doortogt hadden gebaand; doch ook in het voorhuis
worstelden eenigen om de trapdeur te openen, die
door de knechts van den Schout werd dichtgehouden.
Links en rechts boven en beneden weergalmde het
geschreeuw van hen, die DE WAAL ontzetten en
van hen, die een gewelddadig doodregt aan hem
wilden plegen. Doch op eens hoorde GEERTRUIDA
een' vreeselijken gil, die boven alles uitklonk, het
was de stem van haren man, worstelende met
FOPPENS en een paar rakkers, die hem den strop
om den hals slaan en aan een' der balken wilden
ophangen. Als eene krankzinnige rukt zij zich nu
los uit de handen, die haar terughielden, vliegt op
nieuw naar de ladder, doch eer zij drie sporten is
opgeklommen, wordt dezelve met een' forschen
ruk aangegrepen en naar boven getrokken. — De
hevige schok doet de ongelukkige vrouw op den
grond storten, en door magteloosheid aangegrepen,
ligt zij daar als een lijk, zoodat eenige omstanders
haar naar de dichtstbijzijnde woning brengen en
geneeskundige hulp inroepen.

Vreeselijk is inmiddels de worsteling tusschen MICHIEL DE WAL en de zoogenaamde handhavers van de Justitie: Brullend van woede, dat men het waagt, hem, den magtigen Schout, den algemeen gevreesden man te wederstreven, werpt hij naar alle zijden vernielende blikken en stampet zoo hevig op den grond, dat de zoldering er van dreunt. Krachtig en wanhopend zijn de pogingen van DE WAAL om den akeligsten, wederregtelijksten dood te ontgaan. Nu eens slingert hij een' der Suppoosten, die hem den strop om den hals wil slaan, van zich, dan weder brengt hij een' anderen een' schop toe en de hoop op ontzet doet hem eene ongeloofelijke inspanning aanwenden. Daar hoort hij, hoe men met geweld op de trapdeur beukt, en terwijl hij de handen afweert, die hem naar de keel grijpen, schreeuwt hij op gillenden toon: « Staat bij, mannen broeders, staat bij! »

Aan drie der burgers is het reeds gelukt, zich den weg naar het bovenvertrek te banen, en terwijl deze zich evenals DE WAAL tegen de rakkers te weêr stellen, winnen zij, die de trapdeur bestormen, voet voor voet.

« Laat den poorter los, roofgespuis! » klinkt de barsche stem van den brouwersknecht, en tegelijker tijd hoort men eenige dreunende slagen op de deur en het kraken van het houtwerk.

« Laat ons op, of wij steken het huis in brand! » laat zich eene niet minder krachtige stem hooren; en tegelijker tijd stuiven twee der Suppoosten naar boven, onder den uitroep: « De deur wordt stuk gebeukt, Schout! het volk dringt te hoop op ons aan. »

« Wat zijt ge voor laste honden? » schreeuwt FOPPENS, « hel en dood, smijt den ketter het venster uit! »

« Laat den moutmaker los! » roepen vier, vijf stemmen tegelijk; « wat heeft hij misdaan? »

« Hij heeft den Schout niet den dood gedreigd! » was het antwoord.

« Jammer dat hij doel heeft gemist! » schreeuwde men, « dan had de schelm zijn verdiende loon gehad! »

« Laat den poorter vrij en ongedeed! » riep de brouwersknecht, terwijl hij de vuisten balde, « want zoo men hem aan het leven tast, breken wij Schout en rakkers allen den hals. »

« Of wij steken het huis in brand! » voegde zijn makker er bij, « zoo gij regt aan den poorter wilt doen, dan moet gij hem voor de schepensbank dagen, maar niet als een eerlooze beul te werk gaan. »

Al meer en meer drong nu het volk door den gebaanden weg binnen het bovenvertrek. Zij, die in den aanvang hadden geaarzeld, om zich voor MICHIEL DE WAAL in de bres te stellen, schenen nu besloten om hem te ontzetten; en de gedachte, dat zij in elk geval zich den haat en de vervolging van FOPPENS op den hals hadden gehaald, zou hen niet hebben doen aarzelen, om dezen des noods gezamenlijk te lijf te vallen, ja, het op zijn leven te wreken.

« Ik laat hem niet los! » riep de Schout, die nu wel inzag, dat zijn helsch doel zou mislukken, en dat hij tegen over de menigte burgers zijn gezag niet zou kunnen handhaven, dan door te buk-

ken voor de overmagt van geweld. «Maar wie van u, kerels! waagt het, een' gevangene uit de hand van het gerecht te ontslaan?»

Bij deze woorden zag de een den anderen aan; want men begreep, dat er een diepe zin in lag met betrekking tot de gevolgen, en dat de Schout een plotselijk besluit had genomen. Maar na eenige seconden aarzelen traden de brouwersknecht en zijn makker een paar schreden nader tot de plaats, waar DE WAAL stond, en nadat de eerste eenige woorden had gemompeld van «ik waag er de huid aan!» zeide hij op vastbesloten toon: «Dat durf ik, dat waag ik!»

Terwijl nu de Schout aan de Suppoosten een teeken gaf, dat deze verstonden, trad de brouwersknecht op de twee aan, welke DE WAAL vasthielden, en vervolgens zijn' knuppel opheffende, zeide hij op barschen toon: «Laat den poorter los, schelmen! of ik sla u den kop in.»

Een ander teeken van den Schout volgde, en de geregtsdienaren gehoorzaamden oogenblikkelijk, evenals aan de stem van hun' meester. Zij lieten DE WAAL los, en deze scheen niet te aarzelen om van zijn' veranderden toestand gebruik te maken, door zich aanstonds bij de overige burgers te voegen.

Nauwelyks echter was dit gebeurd of de blikken van den Schout namen eene gelijke bloeddorstige uitdrukking aan, als men verhaalt, dat in later tijd MARAT aannam, wanneer hij het doodvonnis van een slagtoffer onderschreef, en terwijl hij den Onderschout gelastte, de namen van de

belhamels op te schrijven, zeide hij op valschen kwaadaardigen toon: «Vervloekt! nu eerst zal er werk zijn voor den beul!»

Vernielend waren de blikken, die hij op het volk sloeg, dat zich onder luid gejuich met den bevrijden DE WAAL verwijderde; en hij meende van spijt te barsten, toen hij op straat het triomferend geschreeuw hoorde: «Dat is den bloedhond misgaan!»

«Wacht maar, ellendig schuim van ketters en oproermakers!» zeide FOPPENS: «gij zult er voor boeten, zoo waarachtig als ik Schout FOPPENS ben.»

En nu verliet hij, vergezeld door den Ouderschout en gevolgd door de geregtsdienaars, het huis, met een aangezicht zooals men dat van den Booze afschetst, wanneer het hem mislukt is, eene prooi, waarop hij reeds gerekend had, in het verderf te slepen, doch tegelijk op nieuwe helsche middelen peinzende, hoe hij zijn slagtoffer des te wisser in de klauwen zal grijpen.

En die Booze was de Schout van Haarlem! — Dat was de man, die eene der gewigtigste ambtsbetrekkingen bekleedde, een ambt, dat altijd zoo hoog in eere was gehouden. Dat was een dier mannen, die, van oude tijden her, in handen van den oudsten Raad zweren moesten, dat zij een ieder, zulks begeerende, regt en vonnis zouden doen geworden; dat was de man, die eigenlijk niemand, noch in burgerlijke noch in criminele zaken voor het geregt roepen mogt, zonder kennis van Burgemeesteren, en die, alvorens te straffen, moest afwachten, welk vonnis er door Schepenen gewezen

werd. — En die man had zich niet ontzien, om, met verguizing van alle wet en regt, een' willekeurig gegijzelde in eens anders woning te slepen. Welk eene Godvergetene schennis, om met vertrapping van alle privilegiën, een poortershuis binnen te dringen en schrik en verwarring te doen heerschen, dat huis te laten bestormen en er in-middels, als ware het, een schavot op te slaan, om wetverkrachter, regter en beul tegelijk te wezen.

Inderdaad, dat waren bange, donkere dagen, die onze voorouders beleefden. Iedere voetstap ging over een' afgrond van list, verraad, willekeur, geweld en moord: hoeveel biddende handen strekten zich niet uit naar den Hemel, om dien een' bevrijder af te smeecken, welke licht uit de duisternis zou doen opgaan.

Beschermengel der vrijheid, WILLEM VAN ORANJE!
Gij zoudt het werktuig, in Gods hand wezen
ter verhooring van zoo menig vurig gebed.

VIJFDE HOOFDSTUK.

Wij stelden het ons niet ten taak, stap voor stap al de gangen van Schout FOPPENS en zijne eerlooze handlangster AACHT JAFIES na te volgen; want altijd en altijd zonden liet de gangen der duisternis zijn, waar de roover op buit vlamt, waar de misdaad, met den mantel van regtvaardigheid en valschen Godsdienstijver omhangen, het moordstaal wet en gereed houdt, waar adders en slangen loeren, en het een broeinest van ongeregtigheid is. — Korten tijd na het verhaalde in het vorige Hoofdstuk werden twee der burgers, die MICHIEL DE WAAL uit zijne handen hadden verlost, aan de galg om het leven gebragt, en GEERTRUIDA EGBERTA werd voor de Regtbank gedagvaard, omdat zij het volk opgehitst en zich oproerig tegen de regtspleging van haren man had verzet.

Hoezeer ook Burgemeester en Schepenen hunne regten zochten geldig te maken, wist de Schout gestijfd door ALVA, zijne navolging zoo heftig door te zetten, dat de ongelukkige vrouw op de zoogenaamde keuken van het Stadhuis gevangen werd gezet. Vervolgens begaf hij zich, door eenige

Suppoosten vergezeld, naar hare woning, en ofschoon een harer bloedverwanten, ADRIAAN CLAASZ, borg voor haar had gesproken, ontzag hij zich niet, het kantoor gewelddadig open te breken en zich van al het geld meester te maken, zeggende, dat hij als Hoofdschout al de gevolgen voor zijne rekening nam. — Na zich dus als een openbare roover met de bezittingen van den moutmaker verrijkt te hebben, zette hij zijne vervolging ten strengste door, en wilde de regters dwingen, dat GEERTTRUIDA op de pijnbank werd gebracht, om niet alleen te bekennen, waar haar man heen gelugt was, maar ook om aanleiding te kunnen vinden, haar als ketterin ter dood te laten brengen. Men sloeg echter zijn' eisch af; de vrienden en bloedverwanten wendden zich tot den hoogen Raad, en wisten te bewerken, dat de President VIGLIUS den Schout aanschreef, haar vrij te laten of de zaak, naar eisch, voor de Regtbank door te zetten.

«Ik belach dat bevel!» sprak hij, «ik weet, wat mij te doen staat; hangen zal zij!» — En zoover gingen zijn willekeurige handelingen, dat hij haar naar de gerangenis op de Janspoort liet overbrengen en den toegang harer vrienden en betrekkingen op zware straffe verbood. — Op nieuw wendde men zich tot den hoogen Raad; het bevel werd herhaald; doch de Schout wist door sluwheid het rechtsgeding telkens te verschuiven. Ten laatste bragt een deurwaarder van het Hof brieven van den Graaf VAN ROSSU, door den Koning bekrachtigd. Deze hielden den last in, dat, wanneer de zaak crimineel was, de vrouw moest terecht geteld

worden, doch zoo ze civiel was, dat men haar alsdan op borgtogt ontslaan moest. — Thans durfde FOPPESS geen' weêrstand meer bieden; doch onuitbluschbaar bleef zijne wraak, en hij verzuinde geene lage middelen om een zwaar vonnis tegen haar te slaan. Eere nogtans den Burgemeesteren en Schepenen, dat zij, om den haat van den lagen huurling, hunne billijkheid en standvastigheid niet verloochenden. Nog lang bleef de beklagenswaardige vrouw gekerkerd, doch eindelijk werd zij, naar uitspraak van Schepenen, tegen borgtogt van honderd gulden ontslagen. Gelukkig voor haar, dat hoogere invloed zich hare onschuld aantrok; want ware dit het geval niet geweest, dan voorzeker zou GEETRUIDA EGBERTA de lijst van FOPPESS slagtoffers vermeerderd hebben.

Maar niet ieder wist dien hooger en invloed geldig op zich zelven te maken; niet ieder had vermogende beschermers, die de aangeklaagden aan de klauwen van den Jakhals onttrokken. Zoo iemand dan staafde dit de weduwe van den plateelbakker BOGAERS, TANNEKEN OGIERs geheeten. Door uaporingen was de eerlooze AACHT JAFIES te weten gekomen, dat die vrouw bij een ieder voor godvruchtig en welgegoed bekend stond, doch nooit ter mis ging; voorts wist zij, onder belofte van geheimhouding, uit hare dienstmaagd te krijgen, dat zij des morgens en des avonds op een klein kamertje in den bijbel van Luther las, en daarna God op hare kniën bad. AACHT, dit eenmaal wetende, gaf er nu den Schout kennis van, en deze gaf haar volmagt om naar goetvinden te handelen.

AACHT ging haar een bezoek aan huis brengen en dit bezoek had geen ander doel dan, om haar te waarschuwen, dat zij bij den Schout was aangeklaagd.

Gewoonlijk liepen dergelijke waarschuwingen af met den wenk om den Schout eenig geschenk in geld te doen, waarna AACHT het voor hare rekening nam om te zorgen, dat de aangeklaagden geene verdere vervolgingen zonden te duchten hebben. Ongelukkig echter zij, die aan deze waarschuwing geen gehoor gaven, en 'dit was ook bij TANNEKEN OGIER'S het geval. In plaats, dat zij den Schout of AACHT de handen vulde, erkende zij volmondig en opregt, van de Roomsche dwalingen ontheven te zijn, en zij spaarde zelfs geene pogingen om AACHT tot de nieuwo leer over te brengen. Dan, slechts weinige dagen waren verloopcn, toen zij door den Schout en de geregtsdienaars uit hare woning werd gehaald. Wjl de bijbel van LUTHER vóór haar heen gedragen werd, vroegen de bureu, wat zij gedaan had, en nu gaf zij tot antwoord: «de schijnheilige AACHT heeft mij verraden en aan den Schout aangebragt, dat ik bestaan heb, in het woord Gods te lezen, dat ik voor een ieder beken, de waarheid te zijn: liever wil ik het lezen dan dezen troost derven.»

Bij deze bekentenis volhardende, wist de wraaken hebznechtige Schout, als ijverig kettermeester, vonnis tegen haar te doen slaan. De ongeluklige vrouw werd veroordeeld om in de rivier het Spaarne verdrinken te worden; deze straf werd ten uitvoer gelegd, en hare door den Schout ver-

beurd verklaarde goederen werden door hem zelve aangeslagen. De tweede Jndas had zich andermaal met bloedgeld verrijkt: — nieuwe slagtoffers wachtten hem.

Intusschen was brouwer KIES eenigen tijd voor zijne vervolging bevrijd gebleven. ENGELBERTA had de door haar begonnen rol zoo uitmuntend voortgezet, dat zij, gelijk de geschiedenis zegt, «in alle stilte verlost», en, zich geene schande ontziende, haren man aan de roofklauwen van Schout FOPPENS wist te onttrekken. Ook was het belagen van anderen oorzaak, dat brouwer KIES de Stad was ontweken, dat de Schout geene bewakers in diens huis zond, een maatregel, welke anders voor de beide echtgenooten allernoodlottigst ware geweest.

Intusschen ging AACHT JAFIES voort met het belagen van de ongelukkige Haarlemmers. Waar zij de deuren en vensters van de braafste en welgemoedste burgers kon bespieden, verzuimde zij geene gelegenheid; ook bediende zij zich van de fijnste kunststrekken om de dienstboden en kinderen uit te hooren en derhalve te weten, wat er in het geheim gesproken en gehandeld werd. Voornamelijk echter legde zij er zich op toe om de gevangenen van de Janspoort door een' schijnbaar minzamen omgang in haar vertrouwen te winnen en zich hierdoor den weg te banen om hunne geloofsgenooten te leeren kennen. Door deze listige handelwijze had zij eene lijst van vele Doopsgezinden gemaakt, die zij Schout FOPPENS ter hand stelde om daarna de ongelukkigen, den een'

na den anderen te overvallen. Het plegen echter van eene ontzettende misdaad liet hun niet toe, dit opzet ten eenemale te volbrengen: de hand der wraak en vergelding was reeds naar hen uitgestrekt; de stroom hunner misdrijven was buiten de oevers getreden, en eene onzichtbare stem donderde hen toe: «Tot hiertoe en niet verder!»

Met de schets van den aanleg en de volvoering dier gruweldaad zullen wij echter een nieuw Hoofdstuk aanvangen.

ZESDE HOOFDSTUK.

Het was den 31 Maart, dat AACHT, in vromen ootmoed, aan het nachtmaal des Heeren gezeten, eensklaps eene gedachte opratte, die den Satan van vrengde deed lagchen. — Wij zeiden vroeger, dat zij voor geen geld ter wereld zou verzuimd hebben, eene mis bij te wonen, of eenmaal 's maands ter communie te gaan. En niemand woonde die godsdienstoefeningen zoo eerbiedig bij als zij. Een ander sloeg nu en dan de oogen nog eens op, AACHT daarentegen achtte zich eene te groote zondares om niet immer vol berouw en schaamte de oogen neêr te slaan, zich niet in zak en asche te vernederen. Niemand lette er tegelijk aandachtiger op dan zij, wanneer de pastoor zich kruiste en boog; oogenblikkelijk boog en kruiste dan ook zij zich en dit nam zij in acht, totdat de geestelijke met een' laatsten zegen de godsdienstoefening voleindigd had.

Het kwam in niemands ziel op, er een' oogenblik aan te twijfelen, dat AACHT niet de braafste Christin was.

Bij niemand schoot de gedachte wortel, dat AACHT, even als de wisselaars den tempel verontreinigde, dat tegelijk met het wierookoffer op het

altaar, in hare booze ziel eene offer aan bloed en geld werd ontstoken.

AACHT lachte al de vrome, onnoozele zielen uit, die zij door hare gewaande godsvrucht bedroog.

De lezer verlangt te weten, wat nieuw plan er bij haar opgerezen was.

Nog geen uur was na den afloop van het nachtmaal voorbij, toen zij zich reeds in de woning van den Schout bevond.

«Gij hadt mij van daag niet bij u gewacht, Heer Schout?»

«Neen! hebt gij een' vetten vogel gevangen?»

«Nog niet, maar ik denk het net voor hem uit te hangen, als hij ten minste vet is, zoo als gij hem noemt.»

«En waar vliegt hij, AACHT?»

«In de Koningstraat — het derde huis van het Stadhuis af.»

«Zoo! de Doctor — die oude? 't is een vuile ketter naar ik meen.»

«Dat weet ik niet, maar ik geloof het, en — als hij heel vet is» voegde zij er lagchend bij, «dan zullen wij een' ketter van hem maken, niet waar, Heer Schout?»

«Ga voort, AACHT!»

«Ik was ter communie van morgen, en de meid van den Doctor was er ook. Nu heb ik al opgemerkt, wanneer zij er is, dat dan de oude niet t'huis is; want hij gaat van tijd tot tijd naar *Delft* — zeker om er te vrijer den ketter te kunnen uithangen —; op eens dagt ik zoo: ik geloof,

dat haar oude al vrij wat geld heeft verdiend met zijne zelf, en dat zijn oude nek den strop wel waard is....

« Goddelooze feeks!» viel haar FOPPENS hier in de rede «dacht gij dat in de kerk, onder de communie?»

« Hoor nu dat vrome heerschap!» zeide AACHT, « zou men niet zeggen, dat hij een devoot patroon was van de teenen tot aan 't haar! — Wat plaats is beter dan de kerk, om aan goede dingen te peinzen? of is het geen goed ding, onkruid te wieden en ongedierte uit te roeijen? — In de kerk ziet men vele menschen bijeen, en als men de oogen kan laten draaijen, waar men wil, dan kan men veel zien.»

« Ga voort, AACHT!»

« Ik ben al aan 't eind,» hernam zij. « De Docter is dus niet t'huis, wil ik zeggen; — hoe zoudt gij er over denken als ik van daag eens om een rolletje zelf naar de meid ging?»

« Niet kwaad. Wat is dat voor zelf?»

« Weet ge dat nog niet, Schout? — 't is wonderzalf. Hij geneest er kwade oogen en handen meê: ik gebruik ze voor de gevangenen; want die gegeeseld zijn, voelen na aelit dagen wrijvens geene pijn meer, zoodat het geeselen geene bijster harde straf is; misschien geneest zij ook wel halzen daar de de kop af is, maar dat heb ik nog niet geprobeerd.»

« Kan met die zelf geene wonde in de conscientie genezen worden, AACHT?» vroeg FOPPENS vrij ernstig, en haar doorborend aanziende.

« Dat kunt gij beproeven, Heer Schout! » was het antwoord op droogen toon: » wat *mij* aangaat, ik hou er zulke wonden niet op na. Maar weet gij, waar die zelf bijzonder goed voor is? als ik mij de vingers heb opengeteld aan het gedeelte van het bloedgeld, dat gij aan **AACHT** geeft, dan smeer ik er wat van die zelf over en — ze worden weêr gaaf. »

« Nu weet ik, waarom gij zulke gave grijp-klaauwen hebt, » merkte **FOPPENS** kwaadaardig aan, en spuwde voor hare roeten. « Maar de Duivel hale mij, als ik dit verwijt nog langer hooren zal. Of denkt gij, ellendige slang! dat ik u niet missen kan? Wat waagt *gij*, eene nietige gevangengewaarster, wie ieder deftig mensch over de schouders aankijkt? Weegt dit op tegen het gewigtig en aanzienlijk Schoutsambt? Mij eert en ontziet men: *mijn* goede naam is geld waard, en gij zoudt met mij gelijk op willen deelen? — Nog eens dus: zoo gij mij na dezen dag met zulke praat andermaal aan boord komt, dan kunt gij naar den Duivel loopen, en voor het portierschap van de Janspoort zullen wel andere liefhebbers zijn. »

« Waag het eens, mij het portierschap te ontnemen, » zeide **AACHT**, zich geweld aandoende om hare gramschap te verkroppen, « waag het eens, Heer Schout, ik tart er u toe uit. Dan zouden wij eens zien, of gij dat hooggewigtig Schoutsambt nog aeht dagen lang zoudt waarnemen. »

En nu lachte zij overluid; het was de lach van den Jakhals, de lach, waardoor wrevel zich lucht geeft.

De Schout wilde spreken; doch zij kwam hem voor.

« Still! » zeide zij, « het is immers enkel gekheid. Wij moeten vrienden blijven; want wij zijn aan elkaar gewaagd; als ik van wat hooger afkomst was, zouden wij een goed paar kunnen zijn; want wij stemmen fraai overeen. Nu ben ik dood eenvoudig de brak, die 't wild voor u opjaagt; gij zijt de Jager, die het schiet. — Lijkt u de Doctor, heer Jager? »

« Als ik weet, hoe zwaar hij weegt, » antwoordde FOPPENS, en — nu duurde het niet lang meer, of beiden hadden met de grootste overeenstemming van gevoel en een plan beraamd, waarvan ACHT het eerste gedeelte op zich nam.

Weldra verliet zij met het godvruchtig voorkomen eener zwarte zuster van St. Clara, het huis van den Schout. Terwijl zij van de Oude Gracht naar de Houtstraat voort ging zag zij er uit, als moest zij met liefderijke zorg eene zieke zuster gaan verplegen. — Men zou haar op dat oogenblik geheimen toevertrouwd hebben, die men niet eens gaarne aan den geestelijke biecht.

Onder dit voorkomen had zij het huis van den Doctor bereikt; het was klaarlichtdag, toen zij den klopper op de deur liet vallen, en spoedig werd haar de deur door de meid geopend.

« Zoo, AGNIETJE! » zeide zij vriendelijk, « daar ben ik weér. Vraag aan uw' meester om een rolletje zalf; zij is goed en ik heb er niets meer van. »

« Mijn meester is niet t' huis, vrouw JAFIES! »

antwoordde de dienstmaagd » Maar kom even in het voorhuis; hij heeft mij vier rolletjes gegeven; ik kan u toch helpen.»

« Zoo! niet t' huis? dat spijt mij: ik had hem graag eens gesproken; maar het heeft geen haast.»

De meid haalde de zelf.

« Uw meester doet goede zaakjes met die zelf,» zeide AACHT, toen de meid terug kwam, « en gij hebt het goed, bij dien ouden, rijken Heer, naar ik hoor.»

De dienstbode, schoon niet jong meer, zag er niet onbevallig uit; zij was zeer eenvoudig.

« Kwaad heb ik het niet,» zeide zij, « maar mijn loon is schraaltjes; want mijn meester is bijzonder houvast.»

« Dat is eene deugd, meisje! in deze slechte tijden; die wat spaart, die heeft wat. Maar men zegt, dat uw meester wel een weinig 't oor neigt naar de kettersche leer, en dat hij daarom alle week naar *Delft* gaat. Ik zou daar niet over spreken, als ik niet dagelijks het getal van gevangenen zag toenemen. Lieve Heer! mijn hart breekt er bij, dat zooveel menschen in banden komen, die anders goed zijn van leven en wat voor den armen over hebben; maar die zich laten verleiden door de fraaije woorden van zondige ketters. Laci! het is zoo'n booze en gevaarlijke tijd. Zie, meisje! gij komt trouw in de mis en aan de communie; maar uw Meester... 't zou mij in de ziel leed doen, wanneer de brave man in suspicie mogt vallen.»

« Ik kan u toch zeggen, dat mijn meester degelijk goed Roomsch is, » antwoorde AGNIETJE.

« Zijt gij daarvan dan overtuigd? »

« Ja geheel. »

« Maar waarom komt hij dan zoo weinig in de kerk? »

« Dat is waar; hij heeft weinig tijd, om heel veel ter misse te gaan, maar altoos houdt hij zijn pascha bij de parochie. »

« En dan heb ik gehoord, » voegde AACHT er bij, « dat hij geuzenboeken in zijn huis heeft. Hij mag wel oppassen — uw goede meester, want Mijnheer de Schout is al heel streng voor degene, van wie hij dat hoort. »

« JEZUS MARIA! » riep de dienstmaagd « wat zegt gij, vrouw JAFIES? Neen, dat is schandelijke leugenen en laster. Wilt gij zien, wat boeken hij heeft, kom dan maar eens hier. Foei! foei! »

AACHT had haar doel ten halve bereikt.

Zij volgde de dienstmaagd in het voorvertrekje.

« Zie! » zeide AGNIETJE, « dat zijn de eenige boeken, die mijn meester leest — alles ter deeg goed Roomsch Katholijk, en bij lange na niet verboden door den Heiligen Vader. »

AACHT, ofschoon zij evenmin lezen kon als de dienstbode, sloeg met heiligen ijver de oogen in de boeken, en zeide vervolgens op een' toon, waarin geen zweem van valsheid of huichelarij doorstraalde.

« Lieve Heer! wat in dezen boozen tijd een mensch al niet gelasterd wordt: ik zie het nu ook — alles naar de Pauselijke doctrijne. Maar..... »

voegde zij er bij, den schijn aannemende als wilde zij vertrekken « dáár doet uw meester toch kwalijk aan, dat hij de kerk laat achter liggen, om geld te winnen, te meer, daar hij al rijk genoeg is, naar ik hoor. »

« Rijk ! » was het antwoord « 't kan wel wezen; maar *ik* weet het niet. De kist achter zijne bedstede zal het beter weten; daar bergt hij alles in, en ofschoon ik al jaren bij hem gewoond heb, zegt hij mij niets. »

De booze slang wist genoeg.

« Ik versta u, » zeide zij met een zedig en vriendelijk lachje « wanneer uw meester zoo mild was als goed Katholijks, dan zou het beter naar uw' zin wezen. Maar het gaat niet altijd in de wereld, zooals men het graag wil. Braaf leven, en bidden tot de lieve Moeder Gods — dat geeft ons het beste profijt; want het gedijt der ziele. Nu, als ik weêr kwaads van uw meester hoor, dan kan ik het tegenspreken. Het rolletje zelf is zeker nog hetzelfde geld ? »

« Ja, vrouw ! »

AACHT JAFIES haalde nu geld uit haar' zak en betaalde eenige stuivers.

« Ik moet weg, » zeide zij « ik zal nog wel eens nader komen, om uw' meester te spreken. Wanneer wacht gij hem t'huis ? »

« Morgen. »

« Zoo ! »

En zij nam haar afscheid, bij zich zelven zeggende: « Ik dacht wel, dat die vogel vet was; maar hij zal geplukt worden. »

Voor dat de portierster van de Janspoort het huis van den Doctor had betreden, was de neef van AGNIETJE een uur geleden nog bij deze geweest. Die neef en AACHT waren de eenige personen, welke zich dien dag aan de woning van den Doctor hadden vertoond.

De lezers gelieve deze aanmerking in gedachten te houden.

De gesprekken van de portierster met Schout FOPPENS over hare gedane ontdekking laten zich thans wel raden, en het plan, dat zij vormden wordt door de uitvoering kenbaar.

Het was ongeveer tien ure in den avond, toen twee personen, op eenigen afstand achter elkander gaande, zich naar de woning van den Doctor in de Koningstraat begaven. Toen een hunner aan de deur klopte, bleef de andere eenige sekonden bij het Stadhuis stil staan en bragt de hand aan de greep van een' dolk, dien hij onder zijn wambuis droeg. Zijn hart klopte; want hoe groot een booswicht hij ook ware, zou thans de door hem uit te voeren misdaad al de vroegere in zwaarte overtreffen: het waren de Schout en de portierster.

Eene geruime poos duurde het, eer hij eenige beweging hoorde: de dienstbode scheen niet gaarne de deur nog zoo laat te openen. Daarop vernam hij het afgesproken teeken met AACHT het geschui- fel van haren voet over den grond, en tegelijkertijd meende hij van binnen uit het huis de vraag te hooren:

«Wie is daar?»

«Ik ben het, AGNIETJE!» was daarop het ant-

woord van AACHT, «ik wilde nog een rolletje zelf hebben, als gij het geven kunt.»

Het hierop volgend wederantwoord kon de Schout niet onderscheiden; maar des te duidelijker hoorde hij een vernieuwd geschuifel over den grond, en nu naderde hij tot op tien schreden afstands de deur.

Deze werd geopend.

«Nog zoo laat?» vroeg eene stem van binnen.

«Ja, het spijt mij wel,» antwoordde AACHT, «maar ik heb een ongeluk gehad; bijna heel mijn rolletje is in het vuur gevallen, en ik moet van avond er nog van gebruiken.»

«Dat is wat anders; zijt *gij* het vrouw JAFIES? ik doe wel niet graag zoo laat open, als ik alleen t' huis ben; maar ik zal u wel helpen.»

«Doe dat,» zeide AACHT, «als het ten minste niet al te veel moeite is; ik zal hier wel een amarijtje voor de deur toeven.»

«Waarom?» zeide de goede dienstmaagd, die geen kwaad vermoedde, «kom maar even binnen.»

De boosdoenster huiverde bij deze woorden, en de meeste misdadigers gevoelen zoo iets, wanneer het voorwerp, dat zij van het leven willen berooven, argeloosheid en vertrouwen aan den dag legt. De Duivel der begeerlijkheid was echter magtiger dan de vlugtige inspraak van het menschelijk gevoel. Weér schuifelde zij met den voet, trad vervolgens achter de dienstmaagd het huis binnen, en bijna tegelijkertijd sloop de Schout zacht, op de teenen, haar na.

AACHT had een scherp, puntig mes bij zich: in het voorvertrek brandde eene kleine, dunne kaars,

doch wierp haar schijnsel niet op het gelaat van de afschuwelijkste portierster. Als een tijger loerde zij, met de hand aan het heft, en terwijl de dienstmaagd bukte om uit de onderste schuiflade eener kast het rolletje zelf te krijgen, sprong AACHT als eene hongerige wolvin op haar aan.

«He!» kraste zij, zonder een bepaald woord uit te spreken; — met de vingers harer linkerhand greep zij de dienstmaagd bij de keel, en te zelfder tijd den duim van de rechterhand boven op het heft brengende, stiet zij met alle kracht haar het moordwapen in de zijde.

«Heere CHRISTUS! sta mij bij!» gilte de ongelukkige, terwijl het bloed uit de wonde spatte, «moordenaarster! wat heb ik gedaan?»

Vaster klemde zich de vingers van het monster om de keel, ten einde haar slagtoffer het schreeuwen te beletten. Krachtig waren echter de tegenworstelingen, en zoo AACHT alleen ware geweest, zou het haar misschien niet gelukt zijn, de nood- en hulpkreten van de ongelukkige te versmoren.

«Help mij, of ik laat haar los!» zeide zij nu tot den Schout.

Deze had zijn' dolk te voorschijn gehaald, doch hij aarzelde.

«Sta mij bij!» herhaalde zij, «bij den Satan! ik doe den moord niet alleen.»

Op deze woorden sprong ook de Schout toe, en stak nu zijn' dolk in de borst van de dienstmaagd; hij haalde het wapen uit de wonde, hernieuwde den stoot nog krachtiger, en — onder

een stuiptrekkend gesteen viel de rampzalige dood voor zijne voeten.

« Zij is er geweest! » sprak AACHT tot haren medepligtige, « hebt gij de voordeur dicht gedaan? »

« Ja, maar zoo men haar geschreeuw gehoord heeft! » zeide de Schout bevend.

« Dan komt het volk in huis, en dan weet het, dat wij zamen den moord hebben gedaan om het geld, » zeide AACHT. « Maar het geld, » herhaalde zij met nadruk, terwijl er een helsch vuur in hare oogen schitterde, « om het geld was het te doen; achter de bedstede staat de kist. »

« Eerst het lijk uit de voeten! » sprak de Schout, « en het bloed opgeruimd. Onder het bed er meê! »

« Gij hebt gelijk, merkte AACHT aan, als gold het eene gewone zaak. En nu namen zij gezamentlijk de dekens en lakens van het bed, verplaatsten de honten onderlagen en sleurden het vermoorde ligchaam op het stroo. Nadat ook het bewijs van de gepleegde misdaad verdwenen was, strekten de roofzuchtige handen van AACHT zich naar de kist uit, en reeds haalde zij een ijzeren voorwerp uit haren zak om de kist open te breken; want zij had met koel overleg alles van te voren berekend.

Thans echter vertoonde zich op het levendigst een dier zieltoestanden van Schout FOPPENS, als een gevolg van zijne dnivelsche begrippen, die in zijne oogen zijne misdaden wettigden.

« Wacht! » zeide hij met hoogen ernst en dweepzieken blik. En nu haalde hij het heilig kruis

des geloofs te voorschijn. «Eer gij het geld neemt, zweer mij bij dit kruis van CHRISTUS, dat de man, wien het toebehoort, een ellendige ketter is, maar wee uw gebeente, wanneer gij valsch zweert; want zoo waarachtig als er een helsch vuur is, zoo waarachtig zult gij er eeuwig in branden.»

«Gij gelooft dus mijne woorden niet, vrome Heer!» zeide AACHT, zonder eenigen angst te laten blijken. «Ik heb u gezegd, dat hij een vuile ketter is, die de kerk heeft verlaten, en dat herhaal ik. Maar, waarom zoo bang, Heer! voor dat helse vuur? Of geeft de pater geene aflaten meer? al waren de moord en de roof eens onregtvaardig.... voor vijf en twintig gulden zijt gij eraf en is uwe ziel gered.»

«Zweer bij het kruis,» herhaalde de Schout op dreigenden toon, «dat gij den geuzenbijbel gezien hebt, of ik zweer u bij de Heilige Moeder Gods, dat ik u eerder dezen dolk in het hart stoot, dan dat gij eene hand zult uitsteken naar het geld.»

«Welnu, als gij het dan wilt, ik zweer het,» sprak AACHT, «en zoo ik valsch zweer, dan zal geen pater mij ooit meer de biecht afnemen of absoltie geven. Zijt gij nu voldaan, vrome Heer!»

«Ja,» was het antwoord, dat nu oogenblikkelijk werd opgevolgd door den driftigen uitroep: «geef het breekijszer aan mij.»

Ook hieraan gehoorzaamde het wijf, en in een oogenblik was nu de kist, die achter de bedstede stond, opengebroken. Met de gretigheid van een uitgehongerd dier vielen de roofzuchtige blikken

op den inhoud; doch men verbeelde zich de allervoogste teleurstelling, toen de gewaande goudmijn niets bevatte, dan de armzalige som van tweehonderd gulden, benevens een' zilveren kop en zes zilveren lepels.

«Hel en dood!» riep het wijf, «is dat alles? moest ik daarvoor zooveel moeite doen, met het gevaar, om er door op den mutsaard te komen.»

En men kan haar' wrevel, hare magtelooze woede niet beter vergelijken dan bij die van den Booze, welke in eene menschelijke ziel de klaauwen dacht te slaan, doch in de plaats daarvan een ellendig dier aangrijpt.

De gewaarwordingen van den Schout echter waren geheel anders. Een oogenblik staarde hij stom op het metaal, en eensklaps greep eene snijdende wroeging hem aan; het was als voelde hij zich plotseling door puntige dolken in het hart gestoken. Akelig rolden zijne oogen door de kassen rond, en angstige zweetdruppels parelden op zijn voorhoofd, hoewel hij inwendig huiverde en rilde. Op eens meende hij eene stenende beweging achter zich te hooren, het kraken van het stroo onder de bedstede. Daar bewogen zich de houten onderlagen, en het loodkleurig gelaat van de vermoorde dienstmaagd zag met een' ijselijken blik hem aan. Hij dreigde op den grond te storten. ACHT zelve sloeg angstig het oog op hem. Zij begreep, wat er in hem plaats greep, en even snel, wat daarvan de gevolgen zouden kunnen zijn.

«Kom, kom, het ligt er nu toe!» sprak zij,

«is de buit niet groot, het is toch beter dan niets. Maar de oude ketter moet meer hoeken hebben. Laten wij het huis nazien van onder tot boven: hij is een oude vrek, en zulken stoppen hun geld in gaten, waar anderen het niet zouden zoeken. — Houd u goed, Heer Sehout! zonder dat gij het op mijn aandeel afkort kan er toch nog wel vijfentwintig gulden af voor de absolutie.»

AACHTS woorden misten den bedoelden invloed niet: hoe allernietigst zijne grondstelling of liever God-onteerende leer was: «wat gij aan een' ketter doet, zal u niet tot misdaad gerekend worden,» zoo werd zij echter weder de stroohalm van den drenkeling voor hem. Daar klampte hij zich, sidderend, aan vast; want zijne medepligtige beloofde er hem redding door, — en de woorden *aflaat* en *geld* waren veelvermogen. Zijne oogen schenen ook helderder te worden; want hij zag de huiveringwekkende gestalte van de vermoorde niet meer; ook hoorde hij niet langer haar akelig stennend gekerm. — Zijn' booswiehts-moed verzamelende, doorzocht hij nu met AACHT iedere verborgene plaats van het huis. Te vergeefs. AACHT gaf onderscheiden malen haren wrevel lucht, wanneer zij niets vond, wat naar geld geleck, juist dan, wanneer zij dit stellig dacht te vinden.

«Verdoemd zij de oude ketter en vrek!» sprak zij bij eene vernieuwde teleurstelling, «en als hij in zijn huis ware, zou ik ook hem den hals kunnen afsnijden; want dat hij *meer* geld heeft, is wel zoo zeker als dat de Booze, zijne ziel hebben zal.»

« Er is niet meer, » zeide FOPPENS, « al zochten wij den ganschen nacht; voort, uit het huis, zeg ik; niet langer kan ik het hier houden: ik zie haar weér: zij is enkel bloed, en strak en stijf ziet ze mij aan. Komt, zeg ik, uit het huis. »

« Zooals gij wilt, Heer Schout! want voor het vrolijke behoeven wij hier niet te blijven. Maar van het geld, dat er is, moet ik aanstonds mijn deel hebben, verstaat gij; het is te zuur verdiend om er lang naar te moeten wachten. »

« Monster! » prevelde de Schout, zoodat zij het niet verstaan kon. — Nu klommen zij den trap weder af, en andermaal huiverde FOPPENS, toen hij in het vertrekje kwam, waar de moord was gepleegd. Met bevende handen en telkens omziende, telde hij de munt; want zooveel waarde had voor hem het ellendige geld, dat hij toch nog tellen kon. De lepels en de kop werden op zestig gulden gewaardeerd, en, evenals van al het vroegere misdadig geroofde, ontving AACHT een vierde gedeelte. Voor vijfenzestig gulden had zij een' verraderlijken moord gepleegd; en wanneer bij de boosdoenster voor een oogenblik de vergelijking opkwam van de armzalige vrucht met de zwaarte van het feit, dan verstikte zij die gedachte door het denkbeeld: « JUDAS verried wel voor dertig zilverlingen zijn Goddelijken Meester, den Heere CHRISTUS. »

Ongezien hadden de twee plegers van het misdrijf de woning van den Doctor verlaten, en AACHT bemerkte hebbende, dat de deur van buiten kon

gesloten worden, had, bij het heengaan, zulks niet verzuimd. Toen de morgen reeds lang was aangebroken, zagen de bureu, dat tegen gewoonte, de deur en de vensters gesloten bleven. De een gaf zijne bevreemding aan den anderen te kennen, en ten laatste werd er door een paar vrouwen aangeklopt. Het spreekt echter van zelf, dat dit kloppen onbeantwoord werd gelaten.

«AGNIETJE is alleen t' huis,» zeide de een, «misschien is zij ziek.»

«Of ze heeft een toeval gekregen.»

«Zij kan mogelijk wel dood zijn,» voegde eene andere er bij. En na het geklop nog herhaaldelijk vernieuwd te hebben, besloot men, de vrees of bekommring, dat er iets kwaads mogt plaats gegrepen hebben, aan de Regering bekend te maken.

Iets dergelijks had de Schout verwacht, en na zijn geweten zooveel mogelijk tot zwijgen gebragt te hebben, bestudeerde hij de rol, die hij spelen moest, om allen schijn van zich verwijderd te houden.

Niet zoodra was het vermoeden aangegeven, of hij antwoordde op zijn' gewonen barschen toon:

«Hebt gij dan eenige suspicie? Ik zal onderzoek laten doen. Maar wie zijt gijlieden? Geeft mij uwe namen op.»

Hieraan werd voldaan.

«Het is wel!» sprak hij vervolgens, «als ik u door de dienaars laat oproepen, komt gij onverwijld.»

Oogenblikkelijk ging de Schout naar de Scheepenen Mr. JOHAN VAN ZUREN en Mr. LAMBRECHT

JACOBSZ VAN ROOSVELD. Door deze vergezelschap, alsmede door den Onderschout en een paar geregtsdienaars, begaf hij zich met het uiterlijk vertoon van hoogen ernst en gestrengheid, naar de Koningstraat. De deur werd geregteijk geopend en men trad het voorhuis binnen. Driemaal werd hier door den Schout de dienstmaagd bij haren naam geroepen; en de booswicht huiverde; het waren nog de dagen, waarin het bijgeloof zijn rol vervulde, en — hij vreesde, dat op hollen lijktoon de vermoorde zou antwoorden: «hier ben ik!»

Maar de dooden spreken niet, en geene stem antwoordde bij het driemaal oproepen van den naam.

«Overgegaan tot onderzoek!» sprak de Schout, en schijnbaar onbedeesd trad hij, vooruit, het huis verder binnen. Alles echter werd op zijne plaats gevonden; nergens vertoonde zich eenig spoor van inbraak, diefstal of gewelddadige handeling; maar ook nergens werd de dienstmaagd gevonden of hare stem gehoord.

«Zonderling!» merkte de Schepen JOHAN VAN ZUUREN aan, toen men in het slaapvertrek van den Doctor gekomen was, «mij dunkt, het ware best, de vrienden of magen van de dienstmeid te hooren. Maar wacht....» ging hij voort, naar den grond bukkende, «is dat geen bloed?»

Allen bukten als hij naar den grond.

«Het is zoo!» sprak de Schepen LAMBRECHT ROOSVELD, «en wel bloed, dat versch schijnt.»

De Schout rilde. Hier had hij de ongelukkige tweemaal den dolk in het hart gestooten, hij, Haarlems Hoofd-Officier, die bij God Almagtig ge-

zwoeren had, voor de regten en de veiligheid van ieder burger te zullen waken. Het was alsof de Almagtige hem toedonderde: « Booswicht! het zwaard is tegen u opgeheven! »

Maar tegenover die woorden stonden ketterij, aflaat van den priester, en weér zweeg het geweten voor het besef der ijzeren noodzakelijkheid, om geen' schijn op zijn eigen persoon te laden.

« Bloed! gij hebt gelijk! » sprak hij, « naauwkeurig dus hier gezocht! »

Zijne blikken vlogen het vertrek rond; hij zag de bedstede, en — zijn besluit was genomen.

« Neemt dat bed eens weg! » beval hij aan de twee gerechtsdienaars, op dien toon van seherpzinnigheid en snelle berekening, welke hem eigen waren.

Er werd oogenblikkelijk aan gehoorzaamd, en — naauwelijks waren ook de onderlagen opgeligt, of een der gerechtsdienaars riep uit:

« God! God! daar ligt ze vermoord! »

« Verschrikkelijke misdaad! het is maar al te waar, » zeide de Schepen VAN ZUUREN. En nu sloegen allen eensklaps de oogen op FOPPENS, niet omdat tegen hem de verdenking van zulk een helsch wanbedrijf in hen opkwam, maar omdat eene algemeene verwondering hen aangreep over het zoo snelle en gegronde vermoeden van den Schout — een vermoeden, dat in de ziel van geen' hunner opgerezen was.

« Het Corpus delicti, mijne Heeren! » zeide hij, zonder eenige ontroering te laten blijken. « Het is gruwlijk! Proces-verbaal opgemaakt van het gepleegd feit. »

Thans wendde hij zich tot een' der geregtsdienars en beval dezen, oogenblikkelijk de twee personen te ontbieden, die aangifte van de zaak hadden gedaan.

« Gij vergist u, Heer Schout! » zeide JOHAN VAN ZUUREN, hem ter zijde nemende, « het is aan Schepenen, om te dagvaarden ter vierschare de getuigen of personen, die suspect worden gerekend. Dit hier ter plaatse te doen, en op uw' last zoude inbreuk wezen op de usantie en het schepensregt. »

« Dat vermeende regt mag ik niet laten gelden, Heer! » antwoordde de Schout op vasten toon, « er is mij te veel gelegen aan mijn' naam van spoedig de crimina uit te vorschen, zoodat ik geen' tijd geven wil tot het verzinnen van listen en kwade praktijken. » En zich vervolgens tot den geregtsdienaar keerende, zeide hij barsch en kort af: « Voldoe mijn' last! »

Het was de eerste maal niet, dat Schout FOPPENS tegenover Burgemeesteren en Schepenen den toon der meerderheid aannam. Wrok over eene vroegere weêrstreving was er de voorname reden van. Volgens een handvest van ALBRECHT VAN BEIJEREN, namelijk, was de Schout verplicht, zijn ambt *in eigen persoon te bekleeden*: dit was door de Regering altijd met de uiterste standvastigheid gehandhaafd geworden; elke poging, onder anderen ook die van Schout BEKESTEIN, om daarop inbreuk te maken, was krachtdadig te keer gegaan; met allen ijver en ernst had de regering er zich tegen verzet, toen ook Schout FOPPENS een paar jaren vroeger dat handvest wilde verkrachten; en ofschoon

het dien ellendigen Regtshandhaver gelukt was, zich een' Onderschout te zien toegevoegd, zoo mogt deze hem echter slechts behulpzaam zijn en geenszins zijne plaats vervangen. Waar FOPPENS kon, had hij zich nooit ontzien, de Regering moeilijkheden aan te doen en zich de-potieke handelingen aan te matigen; hij toch, de boosaardige vervolger der Onroomschen, wist maar al te wel, dat hij gerugsteund werd door eenen ALVA, den man, die het zich tot pligt rekende, de ketters te vuur en te zwaard uit te roeijen en liever eene wildernis van het land te maken dan er een' zoogenaamden dwaalgeest in te gedoogen.

Op het bevel van FOPPENS verliet de geregtsdienaar het huis; doch de edele VAN ZUREN weder het woord opnemende, zeide nu op niet minder vasten toon:

« Dat is geen vermeend of *ingebeeld* regt, Heer Schout! en dit zal ik staven, door het te laten gelden. Geen verhoor van de getuigen zal hier plaats hebben, althans niet in mijne tegenwoordigheid. Ik protesteer er tegen en ik twijfel niet, Heer ROOSVELD, of mijn gevoelen is ook het uwe. »

« Maar.... waarom? dit is eene moeilijke zaak, » zeide ROOSVELD, aarzelend en weifelend als zijn karakter was — dat karakter zonder vaste grondbeginselen en gezind om de tirannij van ALVA te huldigen: « het is geene behandeling van de Causa; het hooren van de getuigen hier kan tot spoedige uitvorsching leiden. »

« Ik wil het, omdat het noodig is, » voegde

FOFFENS er bij : « en schoon ik eene misgreep mogte begaan — ik zal mij weten te verantwoorden. »

« En ik zal mij aan geene misgreep wagen , » sprak de Schepen VAN ZUUREN : « de zaak behoort ter vierschaar , niet in dit huis , hetwelk ik terstond verlaat. Wie een' anderen weg inslaat , moge toezien. »

De regtskundige VAN ZUUREN dwaalde niet. Volgens handvest van KAREL DEN STOUTE , waren Schepenen verplicht , om , zoo dikwijls zij ontboden werden door den Schout , zich ter gezetter tijd te vervoegeu op het Stadhuis of in de Vierschaar , zonder te mogen vertrekken , alvorens de zaken waren afgedaan. Maar dit zag alleen op het Stadhuis of de Vierschaar , en ook had de Schout geenszins het regt om , zonder toestemming van Burgmeesters en Schepenen , iemand voor het ge-regt te roepen , hetzij in civiele , hetzij in criminele zaken. Welligt echter zou VAN ZUUREN een getuigenverhoor aan de woning der misdaad niet weêr-streccfd hebben ; doch hij zag er de noodzakelijkheid niet van in , en , wat meer was , hij had besloten , om Schout FOFFENS allengs hoe meer in diens willekeurige handelingen tegen te gaan en diens gevreesde magt te knotten ; want schoon hij den Schout tot nog toe geene misdaden bewijzen kon , koesterde hij echter wantrouwen tegen hem , en inwendig verachtte hij hem diep.

Nauwelijks had hij het huis verlaten , voor hetwelk zich mannen , vrouwen en kinderen hadden zamengehoopt , toen zich uit eenige monden het geroep liet hooren : « daar komt de Doctor ! »

« Ja , daar komt de Doctor ! » herhaalden anderen , « wat of hij in zijn huis vinden zal ; het is er niet regt. »

« Ze zeggen , dat de meid dood is , » sprak eene vrouw.

« Vermoord ! » voegde een ander er bij.

« Heere ! zou het waarachtig wezen ? »

« En daar komen WILLEMSZ. en JANSZ. met den Suppoost , » fluisterde een uit de menigte.

« Wat is hier te doen ? » vroeg de Doctor , die inderdaad op dat oogenblik terugkeerde en zich door het volk heendrong , terwijl hij beefde en de bloes van zijn gelaat door eene bleeke tint was vervangen geworden.

« Wat zie ik ? in *mijn* huis ? » riep hij , naderkomende en nog meer verbleekende , « de deur open ! wat is er gebeurd ? wat is er gebeurd ? »

« Wij weten het niet regt , Heer ! » sprak de een.

« Ga maar in uw huis , » sprak een ander , « daar zult gij het wel vernemen. »

« Ach , buurman ! » sprak de naast hem wonende vrouw , « het Geregt is in uw huis : de deur en de vensters bleven van ochtend gesloten : AGNIETJE is nergens te vinden. »

« Dan is er bij mij gestolen ! » riep de Doctor , en de woorden , « mijn geld ! mijn geld ! » kwamen hem op de lippen ; doch zoo , dat niemand het hoorde.

Zonder naar iemand verder te luisteren , stoof hij zijne woning binnen , en te gelijktijd volgden ook de twee personen , die de zaak aangegeven hadden , met den gerechtsdienaar.

« Wat is er gebeurd ? » herhaalde de Doctor , en snelde naar zijn slaapvertrek ; want zijn hart zeide hem , dat het daar wezen moest. Daar zag hij den Schout , den Ondersehout , den Schepen , de over den grond verspreide dekens en lakens en — het vermoorde ligchaam van zijne getrouwe dienstbode , een tooneel , wel in staat om huivering aan te jagen en de tranen uit de oogen te persen. Maar de Doctor was wantrouwend en gierig ; het bloedige lijk deed hem wel huiveren ; maar met het denkbeeld van inbraak en moord vereenigde hij terstond de gedaachte van diefstal , en — werktuigelijk de oogen op de kist achter de bedstede slaande , zag hij , wat er al verder gebeurd was.

« Bestolen , bestolen ! » riep hij wanhopig uit , « mijn geld en mijn zilver ! ach , Moeder Gods ! ik ben een rampzalig oud man : ik ben geruïneerd. »

Op de kist , waarop de Doctor wanhopige blikken sloeg , hadden wel VAN ZUREN , ROOSVELD en de anderen de oogen geslagen ; doch bij niemand , behalve bij den Schout , was het denkbeeld opgekomen , dat uit die kist schatten konden geroofd zijn.

« Was daar geld in , Doctor ? » vroeg de Schout , op den onbeschaamdsten en deelnemendsten toon tevens.

« Mijn geld , Heer ! » was het kermend antwoord , « inbraak , diefstal , moord !... mijne arme , goede meid ! o , Moeder Gods ! wat boosheid , wat gruwel gepleegd , terwijl ik uit mijn huis was... »

« Bedaar , mijn vriend ! » zeide ROOSVELD , « de misdaad zal ontdekt worden , en het geroofde be- komt gij misschien nog terug. »

«Ja, bedaar!» voegde de Schout er bij, «en zeg mij, of gij op iemand suspicie hebt.»

De Doctor was echter niet in staat, om op deze vraag te antwoorden; de roof van zijn geld had hem te diep geschokt. Hoe dikwijls had hij niet die reis naar Delft gemaakt, maar altijd was bij zijne tehuiskomst alles door hem teruggevonden, zooals hij het verlaten had, en thans.... een afschuwelijke moord, zijne kist opgebroken, het Gerecht in zijn huis; honderden menschen voor de deur. Welk een tooneel voor een' man van zijne hooge jaren. En toch scheen de Doctor in staat om den trap op te gaan naar het borenhuis.

«Hebben de booswichten ook daar geroofd,» sprak hij, «dan ben ik verraden door de dienstbode en — zij heeft haar loon,» sprak hij hij zich zelve.

Sidderend, maar met eene vlugheid, die men hem niet zon toegekend hebben, deed hij op een achterhovenvertrek onderzoek, en ofschoon de Schout en de portierster ook daar den vorigen avond gezocht hadden, had hij reden om uit te roepen: «De Moeder Gods zij geprezen! hier hebben de dieven de hand niet gehad.»

Aanstonds keerde hij naar henen terug. Daar had de Schout de twee personen WILLEMSZ en JANSZ ondervraagd; doch dezen verklaarden, dat zij niets anders konden getuigen dan hetgeen zij reeds gezegd hadden.

Nu herhaalde ROPPENS zijne vraag aan den Doctor: «Hebt gij op niemand suspicie?»

«Neen, neen, Heer Schout! op niemand,» was

het antwoord, « ik ben een oud man, die stil leeft en met weinigen omgang heb. Niemand kan ik verdenken van zulk eene gruwelijke boosheid; eilaas, moet ik nu op mijn' ouden dag nog gebrek lijden? wien heb ik kwaad gedaan, dat men zulk een geweld in mijn huis plegen moest? »

« Ja, het is ongelukkig! » zeide de Schout, « maar met klagten vorderen wij niet; het feit moet nagespoord worden; — schoon gij op niemand suspicie hebt, is mij dit niet genoeg; ik zal niet rusten voor dat de snoode moordenaar en dief gevonden is. »

Nadat **ROPPENS** op die wijze zijne rol gespeeld had, werden verder de noodige geregtelijke vormen in acht genomen en schouwing van het lijk gedaan. Werkelijk liet de Schout geene pogingen na om eenen moordenaar van de dienstmaagd te vinden. Korte dagen na het gebeurde kwam hem ter ooren, dat de neef, die van **AGNIETJE** moest erven, op den middag vóór den moord nog aan het huis van den Doctor geweest was. Oogenblikkelijk werd die neef gevangen genomen en verhoord. Om zich van alle vermoeden te ontslaan, beging hij de dwaasheid, zich aan eene logen schuldig te maken en zeide: « Ik heb mijne nicht in langen tijd niet gezien, en ik ben dien middag ook niet aan hare woning geweest. »

Van deze logen overtuigd zijnde, had de jongman zich zelve een' kuil gedolven. Het viel nu den listigen en boosaardigen Schout niet moeilijk, de regtbank van Schepenen over te halen, dat de aangeklaagde werd veroordeeld tot de pijnbank.

Aan den Schout de executie van ieder gewijste zijnde, deed hij den ongelukkige zoo zwaar pijnigen, dat hem de bekentenis ontperst werd. «Ja, ik ben de moordenaar.» Niet zoodra echter was hij van de wezentlijke pijnbank ontslagen, of hij herriep zijne woorden, den Hemel tot getuige roepende, dat slechts de pijn hem zulks had doen bekennen, doch dat hij ten eenemaal onschuldig was.

Op nieuw eischte nu den Schout, dat de aangeklaagde op de pijnbank zou worden gebracht, ten einde na eene herhaalde bekentenis van den moord, de doodstraf te ondergaan. Doch dezen nieuwen gruwel zou God niet gedoogen. Op het tijdstip, dat de onschuldige zich in de diepste duisternis bevond, ging er eensklaps een lichtstraal voor hem op.

Weêr was de regtbank van Schepenen vergaderd, om over den eisch van den Schout te raadplegen.

Behalve de voorzitter JOHAN VAN ZUUREN en ROOSVELD, bestond deze uit MEIJNAART VAN HEUSSEN, AAELBRECHT VAN SCHAGEN, Mr. HUGO BOL VAN ZANEN en WOUTER VAN ROLLAND, — voorts uit JACOB FOPPENS zelven, — en den Secretaris van de Schepenbank.

«Mijne Heeren, mederegters!» zeide op ernstig plegtigen toon JOHAN VAN ZUUREN, «altorens wij beraadslagen over den eisch van den Heer Schout, zal het noodig wezen, de belangrijke getuige te hooren, die zich in deze zaak heeft opgedaan.»

De Schout verbleekte, en ofschoon hij zich herstelde, was de scherpe blik van VAN ZUUREN reeds op hem gevallen; doch even onmerkbaar en snel

had deze den blik weder van hem afgewend. Gaarne zou POPPENS zich tegen deze woorden verzet hebben, doch de voorzigtigheid gebood hem, te zwijgen.

Geen der Schepenen vond eenige aanleiding om VAN ZUURENS voorslag te wederstreven. Derhalve werd den deurwaarder gelast, de getuige in de regtsaal te leiden.

Deze was eene vrouw, wier deftige kleeding haren gegoeden burgerstand verried. Haar naam is niet vermeld; doch weer verbleekte de Schout, toen hij in haar de overbuur van den Doctor herkende. Zijn kwaad geweten zeide hem, dat deze vrouw als eene verschrikkelijke getuige tegen hem zou optreden.

Nadat men haar verzocht had, plaats te nemen, sprak VAN ZUUREN haar op ernstig rondon toon aldus aan:

«Aangezien gij verklaard hebt, wigtige mededeelingen te kunnen doen met betrekking tot de gebeurtenis aan het huis van den Doctor **, in den avond van *** zoo verlangen wij Regters, ter Schepensbank gezeten, dat gij spreket, en spreket naar waarheid, zoo waarlijk als u God Almagtig moet helpen.»

Nadat de getuige plegtiglijk den eed had gezworen, waren aller oogen op haar gerigt; want ieders aandacht was ten hoogste gespannen omtrent hetgeen zij spreken zou.

«Ik verklaar,» zoo ving zij aan, «dat ik op den avond van den *** ter klokke tien ure van het volgende getuige ben geweest: Des anderen daags vroeg op reis moetende, wilde ik, alvo-

rens naar bed te gaan, nog eens naar het weêr kijken. Ik opende mijn kamervenster, dat op het huis van den Doetor uitziet; juist op dat oogenblik zag ik eene vrouw aan zijne deur kloppen, en eenige sekonden later hoorde ik die vrouw roepen: «doe maar open; ik ben ACHT JAFIES; ik moet zelf hebben.» — Daarop werd de deur opengedaan, de vrouw trad binnen, bijna tegelijkertijd gevolgd wordende door een' man, die veel overeenkomst had met Schont POPPENS: Zoo daecht ik ten minste, en ik moet er bijvoegen, dat mij dit in den beginne bevreemde, en het zou mij nog hooger bevreemd hebben, wanneer ik geweten had, dat de Doetor van huis was: Hiervan niets wetende, zeide ik weêr bij mij zelve: «Maar ieder heeft zijne zaken,» — ik sloot het venster en heb verder niets gehoord of gezien. In den vroegen morgen ging ik op reis, zoodat mij niets van het gebeurde is bekend geworden. Bij mijne tehuiskomst eergisteren vernam ik nu de gansche toedragt der zaak, alsmede dat de neef van AGNIETJE van den moord werd beschuldigd. Ik verklaar echter, dat deze des middags die misdaad niet kan gepleegd hebben: wel heb ik hem het huis van den Doetor zien ingaan, maar lang nadat hij het verlaten had, heb ik ook de dienstbode nog gezien, en vóór tien ure in den avond is dus aan het vreeselijke misdrijf de hand niet gelegd. Ziedaar, Heeren Regters! wat ik in deze zaak kan verklaren. Ik heb gezegd.»

Groot was de indruk, dien deze verklaring op de gezworenen te weeg bracht; want ze was naïf en eenvoudig; en droeg zoo ten volle den

stempel der waarheid, dat geen zweem van twijfeling zou opgerezen zijn, zelfs dan niet, wanneer de getuige den heiligen eed niet had afgelegd om waarheid, niets dan waarheid te spreken.

De Secretaris had de verklaring nedergeschreven, en de getuige de gerechtszaal verlaten. Toen was het dat JOHAN VAN ZUUREN met al de waardigheid en den treffenden nadruk eens Regters zich tot FORPENS wendde en hem aldus aansprak :

« Mijnheer de Schout ! gij hebt de woorden gehoord van de getuige, woorden, gesproken onder aanroeping van God Almagtig, dat zij waarheid, niets dan waarheid bevelsden. Van daar is de verdenking tegen den aangeklaagde aanmerkelijk verzwakt. Gij hebt den eisch gedaan, om hem andermaal ter pijnbank te brengen. Maar wij vragen het u af op uw geweten en voor het oog van dien zelfden Almagtigen God, of gij bij uwen eisch blijft volharden, dan wel of gij dien ter vierschare herroept. »

Dat waren twee ontzettende stormen, die op het hoofd van den booswicht losbulderden. Die woorden van de getuige, « gevolgd wordende door een man, die veel overeenkomst had met Schout FORPENS, » hadden hem als scherpe dolken gestoken, zijne ziel gewond als met den angel van eene slang. Maar reeds bij den aanhef der verklaring van de getuige had hij hare verdere woorden voorzien, en er zich tegen gewapend met het koperen schild der onbeschaamdheid. Begrijpende, dat hij verloren zou zijn, wanneer hij zich door den storm bij den top liet grijpen, stelde hij

zich pal om dien te weêrstaan of af te keeren. Met belangstelling had hij toegeluisterd als de man op wien de heilige taak rust om alles op te vangen, waardoor het regt kan bevorderd worden. Doch zoodra hij persoonlijk in de zaak werd gemengd, plooide een verachtende, spottende glimlach zijne lippen en hij sloeg een' blik op de getuige, die duidelijker dan woorden zeide: «ik, onnoozel schepsel!.... gij zijt van uw verstand beroofd; ha, ha, — IK!»

FOPPENS had het dus zelfs beneden zich geacht, om, na de verklaring der getuige, een enkel woord in het midden te brengen; doch toen vervolgens JOHAN VAN ZUUREN het woord tot hem gerigt had, vereenigde zich de spottende plooi zijner lippen met de uitdrukking van gekrenkte waardigheid.

«Mijnheer de Regter!» antwoordde hij op vasten, krachtigen toon, «ik sta verstomd, dat gij niet aarzelt, mij zulk eene vraag te doen. Gij dwingt mij bijna om tot u eene vraag te rigten, die ik aan de getuige zou gedaan hebben, wanneer ik zulks niet beneden mijne waardigheid had geacht. Maar hoor mij wel; voor dat ik mijn' eisch herroep, om den beschuldigde ter pijnbank te brengen, vernieuw ik dien met nadruk, met klem, — ja ik vorder, dat daaraan nog dezen dag de hand worde gelegd. De regtvaardigheid eischt, dat op dit helsche wanbedrijf de straf volge; want de beschuldigde zal gewis den moord bekennen, en zoo waarachtig als CHRISTUS leeft, zoo waarachtig heeft hij dien gepleegd.»

Er heerschte een algemeene verbazing onder de

regters, en zelfs de scherpszigtige VAN ZUUREN voelde zich voor eene poos in twijfeling gebragt. FORPENS scheen dus die gewaagde vooronderstelling van de getuige zóó verre te verwerpen, voor zóó ongerijmd te rekenen, dat hij er niet eens niet een enkel woord over behoeft te repen. Geen der gezworenen had derhalve den moed, daarover eene aanmerking in het midden te brengen dan VAN ZUUREN; vreeselijke denkbeelden waren in diens ziel opgerezen; doch zijn beleid fluisterde hem in, hiervan geen' zweem te laten blijken, maar te krachtiger tevens de hand te leggen aan zijn eenmaal genomen plan.

«Zoo zal dan door gezworenen uw eisch in overweging worden genomen,» hernam VAN ZUUREN.

De Secretaris nam er aanteekening van.

«Mijne Heeren!» ging de Voorzitter voort, zich ernstig tot de regters wendende, «gij hebt gehoord den eisch van den Heer Hoofdschout, en de allerwichtigste taak rust dus op ons, met oordeel en wijsheid te wikken en te wegen: na hetgeen wij gehoord hebben uit den mond der getuige, gebiedt ons de heiligheid van het regt, dat wij nog eene andere getuige voor ons doen verschijnen. Ik stel u voor om de persoon van AACHT JAFIES, portierster van de Janspoort, oogenblikkelijk te laten dagvaarden voor deze vierschaar, ten einde daarna volgens regt en usantie over te gaan tot den eisch.»

Wrevelig beet zich de Schout op de lippen; doch hij had thans de beroegdheid niet om het woord op te nemen.

Wat echter de Schepen ROOSVELD sprak, gaf, hem hoop, dat VAN ZUUREN niet zou triomferen.

« Gelief te bedenken, » zeide deze, « dat geenszins de verplichting op ons rust, den beschuldigde met versooning te behandelen. Hij heeft zich niet ontzien, schaamteloos logentaal te spreken voor de regtbank. Hij heeft bekentenis gedaan, maar die weder herroepen. Bij zulk een zamenweefsel van logen en bedrog moet voorzeker schuld bestaan. Ik eisch derhalve, dat het verzoek van den Heer Hoofdschout onverwijld ter stemming worde gebragt. »

Thans was het woord aan den Schepen WOUTER VAN ROLLAND, een lang en deftig man, een' broeder van Mr. DIRK RAMP, welke te dier tijd het Burgemeesterschap bekleedde.

« Ik zie volstrekt niet in, » sprak deze, « dat wij door de logen van de beschuldigde regt zouden hebben om hem schuldig te rekenen aan het feit. De zaak heeft eene zeer gewigtige wending bekomen; ik verlang dat de Portierster van de Janspoort onverwijld worde gedagvaard. »

« Dagvaarden terstond, » zeide Mr. HUGO BOL VAN ZANEN, een zes en veertigjarig man, met donkeren oogopslag en schrander voorkomen, « mijns bedunkens schrijft het regt ons dit voor als een' heiligen plicht. »

Ook AALBRECHT VAN SCHAGEN en MEIJNAART VAN HEUSSEN waren van het laatste gevoelen; en oogenblikkelijk werd aan den deurwaarder de geregtelijke last gegeven om AACHT JAFIES voor de vierschaar te roepen.

Wij behoeven naauwelijks aan te merken, dat het wijf reeds van den dag af, waarop de moord gepleegd was, zich op eene dagvaarding voor de regtbank had gewapend, en dat haar medepligtige dienaangaande de noodige afspraak met haar had gemaakt. Toen dus de deurwaarder zich bij haar vervoegde, verried zij door woorden noch gebaren iets, dat haar goed gedrag en vromen levenswandel in twijfel kon brengen. Aanstonds toonde zij zich bereid en gereed te verschijnen. Met haren gewonen afgemeten gang, als begave zij zich ter mis, zag men haar weldra het Stadhuis opgaan, en eenige oogenblikken later werd zij door den deurwaarder in de regtszaal geleid.

Met een' zedigen, beschroomden blik naderde zij, op de toespraak van den Voorzitter, den stoel, die voor de getuigen bestemd was. Aller oogen waren op haar gerigt; de Schout zag haar met een' gehuicheld gramstorigen blik aan, doch zijn hart klopte; want hoe misdadig hij ook ware, had hij maar al te dikwijls oogenblikken, waarin het geweten zijne regten deed gelden.

Nadat AACHT den gewonen eed had gedaan, dat zij op de vragen van den Voorzitter naar waarheid zon antwoorden, en nadat zij dien eed gedaan had met een vertoon van godsvrucht, dat al de regters voor haar innam, sprak VAN ZUREN haar aldus aan:

« AACHT JAFIES, portierster van de Janspoort! wanneer hebt gij voor het laatst zelf gekocht bij den Doctor*** in de Koningstraat.»

« Ik heb er die voor de gerangenen zoo dikwijls gehaald, Heer, dat ik mij den dag niet naauwkeu-

rig te binnen brengen kan. Ik geloof echter, dat het zoo wat acht dagen geleden is.»

«Op welk uur hebt gij er die gewoonlijk gehaald.»

«Op onderscheidene uren, Heer! eens zelfs heel laat in den avond; dien avond herinner ik mij zeer goed; want het was daags daarna, dat de ongelukkige meid vermoord werd gevonden.»

«Dat is mij bekend, en wie vergezelde u, toen gij op dien avond vóór den moord de zalf gingt koopen.»

«Vergezelde, Heer! niemand, dat ik weet. Ik heb alleen aangeklopt, en nadat het goede AGNIETJE mij een rolletje zalf gegeven had, ben ik weer alleen heengegaan.»

«Ja wel, des namiddags; maar des avonds bedoel ik, te tien ure: toen zijt gij *niet* alleen gegaan, zeker omdat het reeds zoo laat was?»

«Nee, Heer! ook des avonds ben ik onverzeld naar het huis gegaan.»

De Schout juichte in zich zelve; de booswicht had niets meer te vreezen; want ACHT speelde hare rol uitmuntend, althans naar zijn' zin.

«Hoe lang zijt gij in het huis geweest?»

«Mogelijk een half kwartier, Heer!»

«Wat hadt gij nog zoo lang met den Doctor te praten?»

«De Doctor was niet te huis, Heer! althans de meid zeide mij dit.»

«Nu ja, maar met de meid, bedoel ik?»

«Te praten? niets zoo zeer; zij vroeg, waarom ik nog zoo laat kwam; ik vertelde haar de reden;

ook spraken wij nog een woord over de Communie van mijn' man zaliger, en daarna ben ik heen gegaan.»

«Maar terwijl gij daar zoo in het voorhuis stondt, bemerktet gij dan niet, of er iemand door de opene deur naar binnen sloop?»

Het eerste gedeelte van deze vraag was een strik, die VAN ZUUREN door het laatste gedeelte zocht te bedekken. AACHT scheen hem echter, even als een oude vogel, te ontwaren, althans zij antwoordde:

«Ik heb niets gezien, Heer! want op zoo iets had ik volstrekt geene gedachten.»

«Waart gij dan ook soms het huis binnen gegaan?»

«Wel ja, Heer!» was nu het eenvoudig antwoord; want met de snelheid van een' lichtstraal schoot het AACHT in, dat zij thans de beste gelegenheid had, om op anderen verdenking te werpen. «AGNIETJE zeide tegen mij: «kom even binnen, vrouw JAFIES,» en intusschen is de deur van het voorhuis op een' kier blijven staan.»

«Gij hebt dus niemand gezien in het huis dan de dienstbode?»

«Niemand.»

«Maar waarom moest gij die zelf nog zoo laat in den avond halen?»

«Omdat het rolletje, dat ik des middags gekocht had, bijna geheel in het vuur was gevallen.»

«Hoe heet de gevangene, voor wie gij nog zoo laat die zelf noodig hadt?»

«TRIJS KLAASD*, Heer!»

«Toen gij des namiddags de zelf gingt koopen wien zaagt gij toen in huis?»

« Ook niemand, Heer, dan de meid. »

« Hebt gij er nooit den neef van AGNIETJE eens aangetroffen ? »

« Ja, eenmaal, maar dit is reeds lang geleden. »

Dit was weér eene logen.

« En die Neef zag dus ook u ? »

« Ja. »

AACHT had zich versproken.

« Sprak de meid nooit met u over dien Neef ? »

« Ja, zij heeft mij eens gezegd, dat hij de eenige was, die haar in maagsehap bestond, en dat hij een goed oppassend mensch is, die altijd trouw zijne religie waarneemt. »

« Hebt gij nooit eens met den Doctor gesproken ? »

« Een paar malen heeft hij zelf mij een rolletje zelf verkocht; maar de woorden, die ik met hem sprak, waren weinig en nietsbeduidend. »

« Hoeveel hebt gij altijd voor een rolletje zelf betaald ? »

« Vier stuivers, Heer ! »

« AGNIETJE heeft dus op den dag van den *** Maart acht stuivers van u ontvangen ? »

« Ja wel, acht stuivers, » antwoordde AACHT, zonder aarzelen.

« In welke munt ? »

« In stuivers van 9 duiten het stuk. »

« Heeft zij dat geld in haar' zak gestoken, of het gelegd ter plaatse, van waar zij de zelf voor den dag haalde ? »

« Daarop heb ik geene acht gegeven, Heer ! »

« Het is wel, » hernam VAN ZUUREN « ik heb

thans niets meer noodig te weten. Wees intusschen gedachtig, dat gij de Stad niet verlaat, maar ter eerster dagvaarding andermaal u gereed houdt om terstond te verschijnen. Gij kunt de regtkamer verlaten.»

Nauwelijks was de Portierster vertrokken, toen de Voorzitter het geschrift ter hand nam, waarop de Seeretaris van de Schepensbank al de vragen en antwoorden had nedergeschreven. Met scherpszigtige blikken het andermaal doorlopende, gaf hij bij enkele antwoorden een teeken, en zich vervolgens tot de mederegters wendende, sprak hij aldus:

«Mijne heeren! Gehoord de woorden van de Portierster van de Janspoort, zoo blijkt u allen, dat zij volkomen bekend, des avonds te tien ure in het huis van den Doctor te zijn geweest en er zelf gehaald te hebben; dit accordeert met de getuige **: verder blijkt, dat zij op dat uur met de vermoorde heeft gesproken, dus lang nadat de beschuldigde, die ter pijnbank gebragt is, het huis had verlaten. Gezegde Portierster verklaart, dat zij dien dag aan de vermoorde acht stuivers heeft ter hand gesteld: het is u allen bekend, dat bij de vermoorde dienstmaagd slechts vier stuivers is gevonden, en geene munt in eenig gedeelte van het huis. De regtbank heeft aan den Heer Hoofdsehont overgegeven ter torture den Neef van de vermoorde; dit is geschied op grond, dat hij het laatst in en uit het huis van den Doctor zou gegaan zijn. Maar welk eene belangrijke wending heeft deze zaak bekomen! De getuige ** verklaart, dat zeven uren later de persoon van ACHT JAFIES het huis is ingegaan (wij

geven nog slechts acht op datgene, wat *stellig* verklaard is) en de persoon van AACHT JAFIES erkent dit ten volle. Welk een gewichtig punt! eene stellige verklaring van de eene zijde en eene volkomene bevestiging daarvan aan de andere zijde. Voorwaar redenen genoeg, om den beschuldigde van alle kwaad vermoeden te ontheffen en het over te brengen op haar, die zoo even deze regtsaal verlaten heeft. Heilig, mijne Heeren, is de taak, die op ons rust; want wij allen zullen eenmaal verschijnen voor de vierschaar van CHRISTUS, en wee ons, wanneer wij voor die geduchte vierschaar niet zullen kunnen antwoorden, ingevolge de inspraak van ons geweten. Nog eenmaal dus, Heer Schout! vraag ik u af, of gij volharden blijft bij uw eisch, en — bedenk het wel, Mijnheer, ik vraag het u plegtig af, in den naam van onzen Heer CHRISTUS en de Heilige Maagd.»

« Ik begrijp niet, » antwoordde de Schout, « waarom gij in deze zaak zooveel plegtiger spreekt dan wanneer het de straf geldt van ketters, gelijk er reeds zoo velen gevonnisd zijn voor deze regtbank. Maar genoeg: de Hoofdschout van *Haarlem* weet wat hem te doen staat, en tot nog toe is hij niet met blindheid geslagen. De getuige ** geliefde te verklaren, dat AACHT JAFIES gevolgd was geworden door een' man, die veel gelijkenis met mij had. Dit bespottelijk denkbeeld daargelaten, verwondert het mij evenwel, dat uwe wijsheid nog niet verder is doorgedrongen. De pijnbank eisch ik voor den beschuldigde, en ik eisch dit thans met te meer grond: hij heeft den moord bekend, maar thans

zal het ook de bekentenis gelden van de omstandigheden: Er sloop, *na* de Portierster, *een man het huis binnen*, en — die man was de beschuldigde: ik spreek reeds als uit zijn' mond; want dat de pijnbank hem ook dit zal doen bekennen, daar geef ik wel bij voorbaat de verzekering van, zoo waarachtig als ik de Hoofdschout van *Haarlem* ben. »

« Gij verlangt het dus, » hernam VAN ZUREN op vastbesloten toon « welnu, mijne Heeren! » ging hij voort tot de mederegters « de Schout eischt de pijnbankstraf voor den beschuldigde, omdat deze des namiddags aan het huis der vermoorde is gezien. Ik draag u zijnen eisch voor; maar tevens gebruik makende van het regt aan den Voorzitter toegekend, vereenig ik dien eisch met den mijnen, en vorder van u de toestemming om tegelijkertijd ter pijnbank te brengen eene persoon, die *later* dan de Neef in het huis van de vermoorde is geweest. — Op goede gronden vorder ik zulks tegen de Portierster van de Janspoort — ACHT JAFIES genaamd. »

De Schout beet zich van woede op de tanden. Hij was op het punt in hevige drift uit te varen, maar het besef van schuld bedwong hem. Zonder dat besef zou hij wel kans gezien hebben, om met zijne gewone onbeschaamdheid en willekeurige magt, het nevenvoorstel van den Voorzitter te ontzenuwen; maar — hij vreesde, schijn op zich te zullen werpen — en hij zweeg.

Thans gaf ieder der Regters zijn gevoelen te kennen; doch die gevoelens waren zeer uiteenlopend. Uitgezonderd ROOSVELD, waren er, onder het ver-

hoor van de Portierster, bij allen duistere vermoedens van ongerustheid opgerezen, die zij echter niet rechtstreeks uitdrukten. In de oogen der meesten was de verdenking tegen den Neef der dienstmaagd aanmerkelijk verzwakt geworden; een ander voerde aan, dat de Portierster verklaringen had afgelegd, die het allernoodzakelijkst maakten ook nog derdens tot getuigen te dagvaarden, en de uitslag eener lange overweging was, dat men de beslissing der zaak uitstelde, — iets waarmede ook Schout FOPPENS genoegen nam, na de verzekering, dat het anders den schijn wel kon hebben, alsof hij persoonlijke verbittering tegen den Neef koesterde.

De regtbank van Schepenen ging derhalve dien dag uit een; de Neef van de vermoorde bleef nogtans gerangen. De Voorzicnigheid waakte over hem.

ZEVENDE HOOFDSTUK.

Eene der oude Keuren of Statuten van *Haarlem* zegt: «Die Scepenen van *Haarlem* en sullen geen vonnisse langher steden mogen dan acht weken, ende binnen dien termijn voirsz sullen sy dat vonnisse uiten ende wisen.»

Reeds was de achtste week ingegaan; de zaak zou derhalve moeten beslist worden, toen de groote gebeurtenis plaats greep, welker voorbereidende onderhandelingen men als de vertraging dezer regtszaak mag aanmerken.

Op den eersten April van dat jaar was door de Watergeuzen *den Briel* ingenomen, de dageraad onzer verlossing was aangebroken. *Zierikzee* en *Oudewater* had daarop de zijde van Oranje gekozen; *Gouda* en *Leyden* hadden insgelijks de Spaansche kluisters afgeschud, en *Dordrecht* en *Gorcum* hadden het voorbeeld gevolgd. Maar geene Stad in het Noordergedeelte van ons Vaderland had onder het volk meer aanhangers van Oranje dan *Haarlem*. Geen wonder! de vrijheid voor geloof werd er op de bloedigste wijze aan banden gelegd. Talloos waren de slagtoffers, die er de gevangene-

nissen bevolkten : onverpoosd waren er de vervolgingen : het vermoeden , dat een burger rijkdommen bezat , was genoeg om hem onder het vermoeden der gevaarlijkste ketterij en scheurmaking te brengen. Nergens had ALVA een' zoo bloeddorstigen speurhond als in *Haarlem* ; maar ook nergens als in *Haarlem* had hij een' trawant die het vertrouwen zelfs van een' ALVA , zoo geheel onwaard was ; want Schout FOPPENS had een hart , waarin de lage bedorvenheid en de misdaad zoo diep ingevreten waren als de roest in het ijzer.

In weêrwil echter van zijne vervolgingen tegen brouwer KIES , was het dezen gelukt , ongemerkt in *Haarlem* terug te komen. Naauwelijks had deze edele voorstander der vrijheid alles vernomen , wat er gedurende zijne ballingschap had plaats gegrepen , of zijn besluit was gevat.

«Die slang moet vertrapt worden ,» riep hij uit , «*Haarlem* is gelijk aan een huis , dat waggelt boven een' afgrond. Waar wij het oog slaan , niets dan vervolging , geweld , afpersing , dood , en of dit alles nog niet genoeg ware , wij zelven koesteren dien adder. Hoe ! niemand heeft den moed , om het Tiberius-juk af te schudden ! zouden wij de burgers langer ter prooi laten aan de sehendige willekeur van een' Schout , die aanvult wat nog aan de tirannij van eenen ALVA ontbreekt ? Ik heb dien booswicht doorgrond ; hij zal vallen en de vrijheid van *Haarlem* gewrocht worden , al moest ik na mijne ballingschap ook nog het leven verliezen. VAN VLIET ! het burgemeesterschap , dat gij bekleedt , zal mij rugsteunen in mijne pogingen :

gij zijt edel van hart als van geboorte; ook gij wilt het goede. En gij, wakkere VAN DER LAAN, brave VAN DUIVENVOORDE en regtschappen STUIVER! ook op u kan ik rekenen. Schoon slechts in de Vroedschap gezeten, weet ik, dat gij uwe stem zult doen hooren, en die stem zal zijn voor de vrijheid, voor het heil van *Haarlem*, voor afwerping van het dwangjuk van ALVA. Niet langer dus getoefd! biedt mij de hand tot één doel en dat doel zal gelukken; want God is met ons: *Haarlem* zal zich krachtig opbeuren uit zijn' val.»

Met de grootste voorzigtigheid legde KIES de hand aan het werk. Nu eens gelukte het hem, ongemerkt met burgemeester VAN VLIET te spreken, en deze omhelsde zijn plan. Daarna sprak hij met NICOLAAS VAN DER LAAN en STUIVER: wel waren deze getrouw aan de oude leer; maar hun hart gloeide van verontwaardiging over de despotische handelingen van ALVA. Met brouwer KIES waren zij één van zin: even vurig wilden zij datgene, waarnaar hij streefde, en JOHAN VAN DUIVENVOORDE peinsde dag en nacht op de middelen, om één zelfde doel te verwezentlijken. De zaak was nogtans moeilijk en vol bezwaren. Men stond tegenover QUIRIJN DIRCKSZ TALESJUS, een' man, die met hardnekkigen, dweependen ijter streed voor de Godsdienst van Rome; tegenover een' PHILIPPUS VAN DER MATHE en eenen ADRIAAN VAN GROENEVEN, die later toonden, dat zij niet terugdeinsden voor verraad: men had te kampen met eenen ROOSVELD, een' man zonder vaste grondbeginselen en een' aanhanger van *die* partij, welke hem tijdelijk de meeste voor-

deelen beloofde. Wel waren er weinigen, die den naam van ALVA in het hart droegen, maar velen, die hem op de lippen hadden, die do ketenen liever vergulden of met bloemen wilden omvlechten, dan ze verbrijzelen. De meeste leden van den Magistraat waren Roomschegezind; zij vreesden dat, door eene verandering, hunne Godsdienst te gronde zou worden gerigt, dat de schok eener omwenteling de vreeslijkste botsingen zou doen ontstaan, en dat regeringloosheid en wanorde de geringe hulpmiddelen tegen eenen ALVA nog zwakker zouden doen worden.

Maar aan den anderen kant was de verontwaardiging over eene invoering van den tienden penning zoo hevig en algemeen, dat zelfs de ijverigste Spaanschegezinden er den Hertog in hun hart om verwenschten. Op die verontwaardiging was het dan ook voornamelijk, dat KIES, VAN DER LAAN en anderen hun voornemen bouwden. Er werd briefwisseling door hen gehouden met GERRIT VAN BERKENRODE en HANS COLTERMAN, en deze kwamen ten laatste met brieven van den Gouverneur Jonker DIEDERICK SONOIJ voorzien, binnen *Haarlem*. Deze brieven behelsden pogingen om den Magistraat tot de zijde van Oranje over te halen, en zij werden ook aan dezen ter hand gesteld. Dag aan dag hadden er vergaderingen op het Stadhuis plaats. Aan de eene zijde liet zich de taal voor Prins WILLEM, aan de andere zijde die voor Spanje hooren. COLTERMAN en BERKENRODE hadden antwoord verzocht, doch dat antwoord werd van dag tot dag uitgesteld. Toch bleven zij in *Haarlem* vertoe-

ven en lieten niet af, de groote zaak te achtervolgen. Wel poogde de Magistraat de twee afgevaardigden uit de Stad te verwijderen; doch toen bleek het, dat de aanhangers van Oranje zeer groot in getal waren, en dat het volk met reikhalzende drift verlangde, van ALVA's juk ontslagen te worden. Nu en dan grepen er zamenscholingen plaats onder het volk, en van vele leden van den Magistraat maakte zich de vrees meester voor eene geweldige opschudding. Op eene behendige wijze wisten de afgevaardigden hiervan gebruik te maken; en het gevolg was, dat door VAN VLIET en de overige Prinsgezinden op den derden Julij eene algemeene Regerings-vergadering gehouden werd. In deze vergadering verschenen nu ook COLTERMAN en BERKENRODE. Met kracht van taal herhaalden zij hunnen last van den Gouverneur SONOIJ, en verzochten om een bepaald antwoord. Na lange beraudslaging, wilde de Regering de zaak verschuiven, ten einde zich met den geest van de meeste andere steden bekend te maken. Doch COLTERMAN verklaarde, dat deze gewigtige zaak niet langer kon uitgesteld worden dan tot den anderen dag, en dat de Magistraat het zich zelve zon te wijten hebben, wanneer zij van de gunstige gelegenheid geen gebruik maakte.

Hierop werd nu de vergadering des anderen daags hernieuwd. Krachtig deden VAN DER LAAN en STUIVER hunne stem hooren; de Burgemeester Jonker JOHAN VAN WOERDEN VAN VLIET deed menig ander zijn gevoelen omhelzen, en met grond laat zich vooronderstellen dat ook het Vroedschapslid ARENT

JANSZ VAN DORDT de commissie van de afgevaardigden bijzonder ondersteunde. De uitslag was dan ook, dat op dien dag de Stad *Haarlem* aan 's Prinzen zijde overging onder de volgende bepalingen:

Dat de ingezetenen gehouden zouden blijven aan den eed, dien zij Koning *FILIPS*, als Graaf van *Holland*, hadden gedaan.

Dat zij den Prins van Oranje zouden gehoorzamen als den Stadhouder en den Gouverneur des Konings.

Dat er geene verandering in de wet en den Raad zou plaats hebben, dan naar ouder gewoonte immers, en in geen geval alvorens de Prins van Oranje persoonlijk in het land zou zijn.

Dat de Hertog van *ALVA* met diens aanhang tot vijand zou worden verklaard.

Dat niemand binnen de Stad of daaromtrent, Geestelijke noch wereldlijke, in goed of bloed zou verkort worden buiten den loop der Justitie, dien men ordelijk en naar behooren zou onderhouden.

Dat alle Geestelijken binnen hunne kloosters vrij en onbeschadigd zouden blijven in hunne Godsdienst.

Dat men geene soldaten in de Stad zou leggen dan met bewilliging van den Magistraat; doch zoo men er eenige mogt noodig hebben, dat men alsdan *RUIJKHAVER* met zijn vendel zou zenden en, wanneer de nood dit mogt vereischen, genoegzame troepen tot bescherming.

Na het sluiten van dit verdrag en het zenden van twee afgevaardigden naar de algemeene Staats-

vergadering te *Dordrecht*, om het te bevestigen, was de Zondag van den twintigsten Julij gekomen.

In de woning van het gewezen Vroedschapslid ADRIAAN JANSZ VAN DORDT was op dien dag de gansche Magistraat ten maaltijd genoodigd, en onder dit aantal gasten waren ook brouwer KIES benevens de Heer COLTERMAN. Wel had deze laatste zich gepoogd te verschoonen, doch na lang aanhouden van den gastheer had hij de uitnoodiging aangenomen. Het schijnt niet zonder reden, dat de historieschrijvers deze bijzonderheid hebben te boek gesteld; dit zal den Lezer althans spoedig blijken.

Met een' blik op de toenmalige omstandigheden des tijds, op die spanning van gemoederen, die aandruischende gevoelens over Godsdienst, staatkunde, gezag, vrijheid, biedt zulk een maaltijd ons stof tot veelzijdige beschouwing.

Men verbeelde zich eene ruime zaal in de woning van het Vroedschapslid ADRIAAN VAN DORDT, een' man, behoorende tot de deftige en gegoede ingezetenen van *Haarlem*. Hij was iemand van ruim veertig jaren. Op zijn gelaat, in de rimpels rondom zijne oogen en den wortel van den neus vertoonde zich eene zekere hardvochtigheid: het vooruitstekende van de kin duidde geestkracht aan, terwijl in den hoekigen vorm van het aangezicht iets koels en vastberadens tevens lag, iets, dat op den eersten aanblik vrees, maar tegelijkertijd ook ontzag inboezemde, in een woord, VAN DORDTS uiterlijk deed den man in hem vooronderstellen, bijzonder geschikt voor de hoogstgewigtige betrekking, waartoe hij eenige dagen te voren was benoemd geworden.

De gasten van zoo zeer verschillende karakters en gevoelens hadden de hun aangewezen plaatsen rondom den rijk voorzienen disch ingenomen, toen op verzoek van Burgemeester VAN VLIET al de kroezen ten boorde toe werden volgeschonken. Nauwelijks was dit gedaan of de Burgemeester stond van zijne zitplaats op en rigtte nu op den hem eigen welsprekenden toon de volgende woorden tot den gastheer :

« Uit dezen kroes, Heer Hoofdschout! drink heil! Het regt was verlamd geworden, moogt gij het nieuwe veerkracht schenken! Het regt was door misdaad bezoedeld, met wreedheid gepaard, moogt gij er de smetten van doen verdwijnen door billijkheid en goedertierenheid. Moogt gij de ware handhaver zijn van den heiligen naam der regtvaardigheid, dit bidden wij van God tot het waarachtig heil van *Haarlem* tot het geluk van ons allen. Heer Hoofdschout van onze goede Stad, uit dezen kroes drink heil!»

Volgens de toenmalige gewoonte dronken al de gasten hunne bekers uit, keerden ze op den nagel van den linkerduim om, ten bewijze, dat er geen druppel was ingebleven, en vervolgens klonken allen met het ledige glas van den Hoofdschout, ten blijke, dat de dronk van goeder harte gemeend was. Dat dit echte, in spijt van de voorvaderlijke rondborstigheit, niet bij allen het geval was, zullen latere gebeurtenissen ten duidelijke staven.

Nadat de dronk door den nieuwen Hoofdschout was beantwoord geworden, werd er met het voordienen van de geregten een aanvang gemaakt. Wak-

ker ging de beker daarbij rond; doch het verdient opmerking, dat eenige gasten zich ongemerkt wachten, om aan dit genot een' te ruimen teugel te vieren. Vooral was de Heer COLTERMAN bijzonder matig, als vreesde hij, dat de wijndampen hem zouden bedwelmen op een' tijd, dat zijn helder verstand hem bijzonder moest te pas komen.

«'t Verwonderdt mij,» zeide Mr. FRANS VAN NESSE, iemand, in wiens onregelmatigen omtrek van gelaat en zware wenkbraauwen de scherpszigtige en geestige man niet was te miskennen, «'t verwonderd mij,» zeide hij tot ADRIAAN VAN GROENEVEN «dat gij nog niet een' dronk hebt gebragt aan onzen vroegeren edelen handhaver van het regt.»

«Waarom zou ik dat moeten doen?» vroeg VAN GROENEVEN met zijn echt Judas-aangezicht, dat door de kinderziekte geschonden was «ik denk toch, dat mijn dronk geene grooter verachting tegen hem zou uitdrukken dan de uwe. 't Blijkt nu, wat man hij is geweest; de strop, waaraan hij er zoo velen gebragt heeft, om zijne beurs te vullen, zou het best van al gepast hebben om zijn' hals Jammer maar, dat hij dien zoo oohjk heeft weten te ontsnappen.»

«Pas op,» hernam VAN NESSE, «dat FORPENS deze woorden niet ter ooren komen: als het gerucht waarheid spreekt, dan moet hij zich een Kapiteinschap gekocht hebben op eene Spaansche galei, en hij zal de gelegenheid niet laten slippen, om zich te wreken, waar hij kan.»

«Wat beter een dronk waard is,» zeide het Vroedschapslid GERRIT CORNELIS VELSERMAN, tot brou-

wer KIES, «is, dat wij weêr het brouwsel kunnen drinken, onder uw toezigt gereed gemaakt. Ik ten minste, was op uw bier zoo verlekkerd, dat ik er den wijn voor liet staan.» Bij deze woorden zijn glas opnemende, zeide hij op hartelijken toon: «drinkt heil op de heldere dagen van brouwer KIES; de donkere zijn voor hem voorbij gegaan: drinkt heil de wakkere BRECHTA PROOSTEN, die de pronk is der brave vrouwen.»

«Ja, dien dronk neem ik aan met een dankbaar gemoed,» antwoordde KIES, terwijl de geestdrift in zijn oog blonk, «ik mag het zeggen met een trotsch hart: wanneer er vrouwen in den Magistraat zaten, zou mijne BRECHTA er eene eerste plaats waardig zijn.»

Allen dronken nu ter eere van de wakkere huisvrouw, die zooveel beleid als huwelijksliefde, zooveel onberreesdheid als grootheid van ziel aan den dag had gelegd, en menig woord werd er nog gewisseld over de gebeurtenis, die wij in den aanvang van ons verhaal nederschreven.

Ook verscheidene andere dronken werden er gebragt; doch wat men ook deed, de ongedwongenheid, de overeenstemming, die een gastmaal kruidt, de ongehuichelde scherts en vrolijkheid, welke er het zout van uitmaakten, werden gemist. Beleeftheid moest vergoeden, wat aan hartelijkheid ontbrak; want schoon *Haarlem* de stad van Oranje was geworden, slechts eene geringe meerderheid had dit tot stand gebragt, en de ondervinding doet altijd zien, dat er doorns en distelen blijven groeijen op het pad, dat slechts met moeite en bezwaren werd aangelegd.

Dit bleek het duidelijkst, toen NICOLAAS VAN DER LAAN, met zijne gewone deftigheid opstaande, den volgende welgemeenden dronk uitbragt:

«Drinkt heil, mijne vrienden! den Stadhouder en Gouverneur des Koning, onzen welbeminden en doorluchtigen Heere, den Prins van Oranje!»

Het is waar; niemand zeide regstreeks, dat hij weigerde, dien dronk te doen; want niemand wilde aan de woning van den gastheer een' openlijken twist veroorzaken; maar QUIRJN DIRCKSZ. fronsde zijne wenkbraauwen; om de lippen van ADRIAAN VAN GROENEVEN kwam een verachtelijke glimlach te voorschijn, en VAN DER MATHE sloeg een' zijdelings dreigenden blik op den edelen voorstander van Oranje en 's lands vrijheid. FRANS JANSZ TIJNG bragt slechts even zijn glas aan de lippen, en FRANS CLAESZ HALS zette het neder, zonder eene enkele teug te drinken. LAMBRECHT JACOBZ ROOSVELD had den roemer wel voor VAN DER LAANS voeten willen neêrwerpen; doch een man zonder karakter zijnde, dronk hij hem tot den bodem toe ledig en fluissterde zijn' buurman DIRK RAMP toe: «de wijn is te kostelijk om hem in 't glas te laten verschalen.» De Heer COLTERMAN echter, die zich reeds meer dan eenmaal verschoond had, bragt thans den boordvollen roemer aan de lippen en zeide op geestdriftvollen toon: «zulk een dronk verheugt het harte van een elk, die 't wel meent met het dierbaar vaderland.»

Zonder onaangenaamheden verliep het eene uur na het andere, onder gesprekken van allerhanden aard. Het kon echter ongeveer tien ure in den

avond zijn geworden, toen een der bedienden tot den Burgemeester RAMP zeide, dat een Stadsbode hem verlangde te spreken.

« Dat hij vrij binnen kome, wanneer onze gastheer er niets tegen heeft, » antwoordde de Burgemeester.

De Schout VAN DORDT stemde er gereedelijk in toe; de Stadsbode verscheen, en op de vraag wat hij te zeggen had, antwoordde deze:

« Er staat, Mijnheer, voor de Zijlpoort een Brabandsche wagen met een' Edelman, die zich *Mons. DE GRAVE* noemt: hij verlangt te worden binnengelaten, en ik haast mij, u deze boodschap te komen brengen. »

« Is het niet anders? » sprak de Burgemeester « onze tegenwoordigheid wordt daartoe niet gevorderd. Ga naar het Stadhuis; onder mijn kussen zult gij de sleutels van de poort vinden; open ze en laat dien Edelman binnen; zoo hij iemand onzer verlangt te spreken, zal de gastheer er wel niet tegen zijn, dat hij aan dezen huize worde gebragt. »

Schout VAN DORDT wilde hierop toestemmend antwoorden, toen de Heer COLTERMAN driftig van zijn stoel opstaande, zeide:

« Het ware beter, dunkt mij, zoo de poort geopend werd in presentie van een' onzer; bode! ik zal met u gaan. »

« Maar waarom, Heer! » zeide de Burgemeester, « verlaat dit goede gezelschap niet; het is immers iets van geen belang. »

« Zoudt gij ons bijzijn verlaten om den wille van een' vreemdeling? » zeide VAN GROENEVEN, en ver-

scheidene anderen drongen er insgelijks op aan , dat COLTERMAN den bode alleen zou laten gaan.

« Neen , neen , » zeide brouwer KIES , schijnbaar schertsend « Heer COLTERMAN , kies het beste ; of doet gij het niet , dan zal *ik* met den bode gaan ; want het is een kwade tijd , en in den wagen van *Mons. DE GRAVE* kon wel verboden vleesch zijn. »

« Zeker , zeker » merkte VAN VLIET aan ; « zoo als in vroeger dagen bij de verrassing van *Arnhem...* »

« Ja , *ik* zal de poort openen , » zeide COLTERMAN , « niets zoo goed als 't geen men zelf doet , » En hoewel sommigen hem als 't ware met geweld aan tafel wilden houden , verliet hij met den Stadsbode het huis van den Schout. Op de aangeduide plaats de poortsleutels gevonden hebbende , begaf zich COLTERMAN naar de Zijlpoort. Toen deze geopend was , stond er werkelijk een Brabandsche wagen , waarin zich gemelde Edelman bevond. COLTERMAN niets verdachts ziende , geleidde hem naar de herberg den *Hollandschen Tuin* , doch op eens kwam er een vermoeden bij hem op , waartoe hij wel geen' grond had , doch hetwelk hij niet van zich kon werpen.

« Alles is zoo stil , » sprak hij bij zich zelve , « maar ik geloof , dat die stilte bedriegelijk is. »

Ijlings begeeft hij zich naar de Spaarnwouderwoort , en tot zijne verbazing vindt hij daar slechts één' man op de wacht. Om echter geen' argwaan op te wekken , zegt hij niets , maar stapt met verhaaste schreden naar de Schalkwijker poort. Zijne verwondering groeit aan ; want ook daar vindt hij slechts één' man , op de valbrug staande , terwijl hij dezen , TIJS FLORISZ geheeten , toeroept : « Wat

is dat? gij hier alleen?» ziet gij niet, dat de poort open is?»

«Waar is de andere wacht?» herhaalde COLTERMAN tot den soldaat, die de oogen naar den Sparendamschen dijk houdt gerigt, »en wat beduidt het, dat de poort open is?»

«Ik weet er niets van, Heer!» was het antwoord van de schildwacht, nog met het gezigt naar den hoogen dijk gewend, «ik ben hier gekomen, om de melksters uit te laten.»

«Gij liegt het,» zeide COLTERMAN driftig, terwijl hij in de verte eenige schepen meende te ontdekken, «spreek op, zeg ik — wat beduidt dit?»

«Ik geloof, dat het schepen van den Spanjaard zijn, Heer!» antwoordde nu de soldaat verschrikt.

«Gij *geloof* het, schurk? Neen, gij weet het wel zeker. Gij zijt een verrader, die ons allen op de vleeschbank wilt brengen.»

En te gelijkertijd wilde hij, in de opwelling zijner verbittering, den soldaat den degen in de borst stooten.

«Pas op!» riep deze, zich met eene krachtige beweging losrukkende, en op het zelfde oogenblik een' zijsprong nemende, verdween hij.

«Verraad, schelmsch verraad!» riep COLTERMAN «ik heb wel gegist. Maar God dank! het opzet zal verijdeld worden.»

Ijlings gaat hij de stad binnen; reeds was het twaalf ure in den nacht en de burgerij in slaap: doch aan de eerste woningen met alle geweld aankloppende, doet hij hen, die zich al lang ter rust hebben begeven, wakker worden en opstaan.

« Op ! » roept hij met luider stem , « de Spanjaard overvalt de stad ; op ! in 't geweer ! »

« Sta mij bij ! » zegt hij tot den eersten , die op het gerucht uit zijn huis komt , « de valbrug is opgehaald , de poort open. Neder de brug ! digt de poort ; help mij terstond. »

Inmiddels komen er anderen op de been , en schoon verschrikt en nog niet bescifende , welk gevaar hen bedreigt , volgen eenigen den wakkeren COLTERMAN.

« Alarm ! » zegt hij tot een paar anderen , « roept de burgers op ! het volk van RUIJKHAVER en jong en oud in 't geweer ! »

« Wat is er dan toeh ? » vragen eenigen.

« De brug neêr ! de poort digt ! » antwoordt COLTERMAN , « geene sekonde vertraagd ! »

Met behulp van een paar burgers is dan ook in weinige oogenblikken de valbrug nedergelaten en de poort gesloten , zoodat er verder voor geene overrompeling van de stad te vreezen was.

« Wij zijn verraden ! » zegt nu COLTERMAN , « Ziet naar den dijk ! dat zijn schepen van den vijand. » En nu verhaalt hij met korte woorden het gebeurde met de schildwaelt.

« In 't geweer ! » roepen velen te gelijk met een erkentelijk gevoel over de waakzaamheid van den man , van wien allen wisten , hoeveel moeite hij zich had gegeven , om zestien dagen vroeger de stad aan de zijde van Oranje te brengen.

« Daar is RUIJKHAVER al ! » laten een paar stemmen hooren , « Naar den Duivel met den Spanjool ! »

« Ja , schelmsch verraad ! » sprak een brouwersgezel , « nu vat ik al , waarom 't volk van RUIJK-

HAYER de wacht nog niet heeft mogen hebben aan de poorten; maar de strop aan 't verraders gebroed, zoo wij weten, wie het zijn. »

Met eene onbegrijpelijke snelheid had de moedige hopman NICOLAAS RUIJKHAYER het vendel in de wapenen gebragt, dat eenige dagen geleden tot garnizoen binnen de stad was getrokken. Ook de burgers stroomden uit hunne onderscheidene wijken te zamen en schaarden zich met JOHAN VAN DUIVENVOORDE aan het hoofd, bij de Schalkwijkerpoort, COLTERMAN'S vermoeden was maar al te zeer gegrond geweest. De Graaf VAN BOSSU had zijne vrienden binnen *Haarlem*, vrienden, die niets lievers verlangden, dan de stad weder onder de magt van den Hertog te brengen. Na de belofte van hunne medewerking, had hij vijf vendels soldaten afgezonden, om de stad te verrassen. Het plan was, om over *Rustenburg* te komen en van daar, door de Schalkwijkerpoort, *Haarlem* binnen te trekken. Dan, RUIJKHAYER en VAN DUIVENVOORDE vielen uit; bij Jan Pittemanshofstede ontmoette men de Spanjaarden, die, vol verwachting over het welgelukken van dezen aanslag, reeds tot daar waren genaderd. Onstuimig en met welberekenende kracht vielen de Haarlemmers hen echter aan op het weiland nabij genoemde hofstede. Deze schok, maar meer nog de plotselijke zekerheid, dat de zamenzwering verraden en aldus het voorneemen mislokt was, bragt den schrik onder de vijanden; in overhaasting en in verwarring vlugten zij, na een kort en ongeregeld gevecht, en trokken naar *Spaarnadam* terug.

De verraders knarsetandden van spijt; maar zij,

die de goede zaak en de vrijheid voorstonden, dankten den Hemel; want duidelijk hadden zij den vinger Gods gezien.

Geen wonder, dat de opschudding en de schrik binnen *Haarlem* dien ganschen nacht groot waren. Aan al de poorten lieten RUIJKHAYER en VAN DUIVENVOORDE de wachten verdubbelen, en alle weerbare manschappen hielden zich gewapend. Hier was het NICOLAAS VAN DER LAAN, die de burgerij gerust stelde en door welsprekendheid en zijn' invloed op velen de rust handhaafde; daar werd hij door STUIVER en VAN VLIET gerugsteund, en de edele brouwer KIES toonde door zijne krachtadige pogingen, hoe hij gloeide voor de vrijheid en het heil van *Haarlem*. Groot toch was de verbittering der vele aanhangers van Oranje. Zij verdachten sommigen van den Magistraat zoo opentlijk, dat het volk bij menigte tezamen rotte en eene blinde wraak wilde nemen; want zoo als altijd, waren er ook thans, die hunne kans wilden waarnemen om de opschudding te vermeerderen. In zulke omstandigheden beseft men het best de hooge waarde, die er in ligt, het vertrouwen van het volk te bezitten. Dit had NICOLAAS VAN DER LAAN, de man, die ook later zou toonen hoeverre bekwaamheid hij bezat, om zijn' invloed te laten gelden.

«Uwe regten zullen verdedigd worden, mannen van *Haarlem*!» sprak hij, «niet genoeg is het, dat aan het verraad van sommigen een slagboom gesteld is; maar heden reeds zal men er de hand aan leggen, om elke nieuwe poging tot verraad kracheloos te doen zijn.»

Inderdaad had er reeds des morgens te negen ure eene Vroedschapsvergadering plaats, waarin ook de Commissaris COLTERMAN met BERKENRODE en Brouwer KIES verschenen. In die vergadering werd besloten, om aan den Heer VAN ZWIETEN, Gouverneur van *Gouda*, om volk te schrijven, als ook dat de Heer COLTERMAN onterwijd met brieven zou vertrekken naar den Gouverneur en de Staten van het Noorderkwartier, ten einde om zooveel velds garnizoen te verzoeken, als men zou kunnen toestaan.

Vergezeld door JAN ROBBERT, den Luitenant VAN HOPMAN KABELJAAUW, en een' gids vertrok hij buiten de Zijlpoort. Naauwelijks waren zij door de duinen en voorbij het kasteel Brederode, te *Felzen* gekomen, of men ontmoette een' burger te voet, en zonder mantel of schoenen.

«Ho, heerschap! waar komt gij van daan?» vroeg Luitenant ROBBERT op barschen toon, «zonder schoenen, en zonder mantel!... gaat gij eene bedevaart doen?»

«Gansch niet, Heer Officier!» was het antwoord, «ik hoop weêr te *Alkmaar* te komen, waar ik woon; — te paard op reis zijnde, ben ik in handen van de Spanjolen gevallen. Den ganschen nacht heb ik te *Spaarndam* gevangen gezeten, maar met verlies van mijn paard, mantel en schoenen, ben ik toch aan de bloedhonden ontsnapt.»

«Dat is vreemd,» zeide COLTERMAN, «maar kunt gij ons ook zeggen, wat zij voornemens waren?»

«Zoo hij of omtrent, Mijnheer! onder een' aanvoerder, die CHRISTOPHORUS D'ASSONVILLE heet,

hadden zij plan om *Haarlem* in te pakken. De Schout daar had hun beloofd, dat zij de poort open zouden vinden.....»

«De Schout?» riep COLTERMAN met de hoogste verbazing.

«Zoo zeiden zij ten minste,» hernam de vreemde, «maar het heele ding schijnt mislukt; want nog nooit heb ik zoo hooren vloeken en razen als de Spanjolen het op dien Schout deden.»

«Genoeg,» zeide COLTERMAN, «ik dank u, heerschap! wij hebben onzen tijd noodig.»

En den togt vervolgende, dacht hij over deze mededeeling het zijne.

Te *Enkhuizen* gekomen zijnde, wist COLTERMAN van den Gouverneur te verkrijgen, dat LAZARUS MULLER met twee vendels — elk van 150 man — binnen *Haarlem* zou komen. Deze trok reeds den anderen dag derwaarts; want alom had zich het gerucht verspreid, dat er zich eene groote magt van den vijand in den Haarlemmerhout had genesteld, met den geheelen provincialen Raad, en de Rekenkamer met alle registers en protocollen. Naauwelijks was LAZARUS MULLER met zijn volk in de Zandpoort gekomen, of zij zagen vijf vendels vijanden, die van het huis *Ter Kleef* kwamen aantrekken. Op den weg tusschen *Spaarndam* en het Kapelletje in de Zandpoort had er weldra een gevecht plaats. De uitslag was ten nadeele van den vijand; want deze werd spoedig op de vlugt geslagen, en week na een verlies van ruim honderd man, naar het dorp *Spaarndam*. Vervolgens verliepen er een paar dagen, gedurende welke de vijanden

zich nog meer in den Haarlemmerhout versterkten; ook werden de dorpen *Overveen* en *Vetzen*, benevens eenige voornamen huizen geplunderd en gebrand; het vee werd uit de weiden geroofd, en waar de Spanjaarden ook kwamen, lieten zij de sporen van hunne strooperij en vernieling achter.

Intusschen rustte noch Schout FOPPENS, noch AACHT JAFIES, om even als vroeger, *Haarlem* tot verderf te zijn. Ofschoon zij zich naar den *Haag* had begeven, wist zij maar al te wel, waar FOPPENS zich ophield, en deze, waar AACHT zich bevond.

Het was twee dagen na den maaltijd bij ARENT JANSZ VAN DORDT, dat wij FOPPENS en AACHT aantreffen in eene herberg te *Amsterdam*, waarheen de laatste zich op verzoek van den eersten begeven had.

«Zoo, Heer Hopman!» zeide het wijf, toen zij den vroegeren handhaver van het regt binnen *Haarlem* in diens gewaad van kapitein eener Spaansche galei terug zag, «wat is er van uwe dienst?»

«Dat zal ik u met weinig woorden zeggen,» antwoordde FOPPENS, «het kapiteinschap valt minder in mijn' smaak dan het Schoutsambt.»

«Geen wonder, brave Heer! bij het laatste viel vrij wat te stelen; bij het eerste loopt gij gevaar, om door de geuzenkogels getroffen te worden; en ik denk, dat ze u niet ontzien zullen uit dankbaarheid over al het goeds dat gij gedaan hebt.»

«Geene scherts!» zeide FOPPENS, «en ik had die ook niet van u verwacht, sedert gij beroofd zijt van uw Portierschap en de voordeelen, die gij er van hadt.»

«Och kom! men moet altijd goeden moed hou-

den, al lag men op sterren. En als men goeden moed heeft, dan kan men ook schertsen.»

«Gij schijnt er u dus weinig aan gelegen te laten liggen, dat ge dat postje kwijt zijt?»

«Dat is er naar, Heer Schout....! kapitein! wil ik zeggen; even als bij u het Schoutsambt meer in uw' smaak zou vallen, zoo zou ook mij het Portierschap meer naar den zin zijn; want het belecuen van kleine pandjes, dat ik thans doe, levert mij bij lang na zooveel niet op: wanneer wij in *Haarlem* te zamen een' pluk deden. Had ik er toch altijd een vierde gedeelte van... zooals met die vijf en zestig gulden van de Doctors-meid: verduiveld, dat zet aan! Maar hoe staat het tegenwoordig met uwe consciëntie over dat geval?»

«Dat is *mijne* zaak,» sprak FOPPENS, die nu en dan gewetensfoltering en had over dien moord, doch die hem nog niet tot op het been aangrepen en nog niet terughielden van het vormen van nieuwe misdaden. De gewetensvermaningen, die zich tot nu toe bij hem lieten hooren, waren te vergelijken bij gloeiende kogels, die in het water vallen en eenige oogenblikken geluid en rook voortbrengen, doch weldra nitgedoofd zijn. Veel bragt hiertoe bij de gedachte, dat alles wat hij gedaan had, aan ketters gepleegd was, en hoe misdadig hij ook ware, had dit zooveel indruk op zijn' dwalenden geest, dat de bewustheid van misdaad er in zijne oogen aanmerkelijk door verzwakt werd. Dit was bij ACHT het geval niet; dit diep bedorven vrouwelijk gemoed was tevens verlicht genoeg, om geene enkele verschooning te vinden in al het kwade, dat zij gedaan

had, en toch had zij nog geen oogenblik gehad, waarin zij berouwhebbend voor al hare booze feiten was teruggedeinsd. Zij pleegde het wanbedrijf, overtuigd, dat het wanbedrijf was, en alleen het verlokkelijk goud was er bij haar de drijfveer van. Wij huiveren bij zulk een karakter, en wel bij zulk een karakter van eene vrouw, dat overigens, gelijk wij vroeger aanmerkten, niet geheel van ge-roel was ontbloot.

«Ja wel, gij hebt gelijk, dat is úwe zaak!» zeide zij, «wat gaat dat ook *mij* aan? Wij deden maar zaken, niet waar? en ik heb u dus enkel te vragen, waarom gij mij ontboden hebt.»

«Om mij te helpen, zoodat *ik* weêr Schout van *Haarlem* en *gij* Portierster van de Janspoort wordt.»

«Niet kwaad, en ik wil wel, maar geloof, dat er eene zware wijze op zal gaan.»

«Mogelijk, maar misschien ook niet; durft gij nog in de stad komen?»

«Durven? dat vraagt men aan een kind; als het wat goeds belooft, zie ik wel kans, in de stad te komen.»

«Veel goeds: wij bereiken er ons doel door, of wij wreken ons.»

«Wreken.... dat is om te lagehen...., dat is al even belagchelijk alsof de beul zich wreken wou op de arme drommels, die hij gegeeseld heeft, en die hem nu uitschelden voor beul! Maar, kom-aan, ons doel bereiken? op wat wijze?»

«Lach niet, **AACHT**, om het woord wraak. In mij kooft ze, en dát zweer ik bij al de Heiligen, mijn doel moge mislukken, maar wreken zal ik mij

op eene stad, die mij gehoond heeft: men zal weten in *Haarlem*, dat men er een' man miskend heeft, die de helsche ketters met wortel en tak heeft willen uitroeijen.»

«Alles goed, brave Heer! maar ter zake.»

«Ja, ter zake! welnu, durft gij dien brand stichten?» vroeg FOPPENS op een' toon, waarin bitter wraakgevoel doorstraalde.

«Al weêr durven; vraag dat toch niet aan mij: als er wat goeds meê te winnen is, steek ik de stad in brand, al ware het aan zeven hoeken tegelijk.»

«Dan zijn wij op den weg,» hernam FOPPENS, «weet dan, dat er verscheidene vendels Spaansche knechten in den Hout liggen. Deze wachtten slechts op mijne medewerking om *Haarlem* met alle geweld aan te vallen. Het plan is om met een' goeden wind de zeven molens op den Jansweg in brand te steken, en de vlammen zullen op de stad overslaan. Maar dat zou niet genoeg zijn: op het zelfde oogenblik moet de stad op verscheidene plaatsen in brand worden gestoken; en zoodra de soldaten, in den Hout dit zien, zullen zij van de algemeene verwarring gebruik maken, om de stad te overrompelen.»

«En gij wordt dan weêr Schont in eene verbrande stad, en ik Portierster over een afgebrand gevangenhuis,» merkte AACHT grimlagehend aan, «op mijne eer, een allerliefst vooruitzigt! Hebt gij alleen dat verzonnen, Heer Kapitein?»

«Zwijg met uwe malle klap,» zeide FOPPENS gramstorig, «de vraag is hier, of gij mij wilt helpen, ja of neen.»

« Wat is er mede te verdienen, brave Heer! als ik de goede stad zóó doe branden, dat de brave ketters het er te heet krijgen, en gij de Schout wordt over vrome Katholijke zielen?»

« Welnu, gij weet het, dan draag ik zorg, dat gij met een verhoogd inkomen in uw' post hersteld wordt.»

« Anders niets?» zeide AACHT, kwaadaardig lagchende; «denkt gij, dat ik eene hersenkoorts heb?»

« Met een verhoogd inkomen, zeg ik immers, en dat kunt gij op schrift krijgen.»

« Onderteekend en bekrachtigd door den Landvoogd van zijne Majesteit?»

« Dat spreekt van zelf.»

« En vóór dat ik het vuur aanblaas?»

« Zijt gij dol? hoe zou ik dat kunnen?»

« Dat is uwe zaak; maar ik leg geene vuurtjes aan, voordat ik zulk een papier in de hand heb: ik houd van secuur spel.»

« Dan kan er niets van komen, als gij zoo onredelijk zijt en niets wagen durft.»

« Waarom niet? is er geen ander middel?» vroeg AACHT, en hare oogen glinsterden, «men zegt, dat gij u rijk hebt gestolen: ik weet beter: gij hebt niet gestolen, maar het geld van vuile ketters tot uw eigendom gemaakt, evenals de Landvoogd dit in het groot doet. — Een beetje geld dus op hand, brave Heer! het Portierschap met een verhoogd inkomen in het verschieft, en uwe trouwe AACHT JAFIES is weér tot uwe dienst.»

« Hale de Duivel allen, die mij voor rijk houden,» sprak FOPPENS vergramd, «maar hale de

Duivel ook *mij*, wanneer ik niet rijk worden zal, zoodra *Haarlem* weêr Spaansch is en ik er de Hoofdshout ben. Dat kapiteinschap heeft mij bovendien meer geld gekost dan mij lief is, en ik vervloek het van ganseher harte. Geld op hand geven kan ik dus niet; maar ik beloof u tweehonderd gulden dadelijk, wanneer de zaak zal gelukt zijn.»

«Beloven?» antwoordde AACHT op veraehtenden toon, «maak mij niet boos, brave Heer! maar eene belofte van u is mij geen' braspennig waard. Geld op hand, zeg ik, of ik ben niet tot uwe dienst, en daarom heb ik de eer, u te groeten, met den wensch, dat uw kapiteinschap u spoedig aangenamer worden zal.»

Na deze woorden wilde zij heengaan, terwijl FOPPENS zich van inwendigen toorn op de lippen beet. Hij begreep namelijk, dat er op die wijze niet aan de zaak te denken viel, en — zonder AACHT zou zijne poging niets dan eene hersenschim zijn.

«Welnu dan,» zeide hij, «gij weet, dat ik u vertronw, hoe slecht gij ook zijn moogt. Ik zal u honderd gulden op hand geven, en wanneer de zaak op eene goede wijze tot stand komt, nog honderd bovendien. Maar bedenk u niet langer; want zoo gij dit verwerpt, dan zal de Booze mij radbraken, wanneer ik er nog verder een enkel woord over spreek.»

«Is u dat ernst, Heer Kapitein?»

«Waaraechtig.»

«Het zij zoo: heb ik voor zestig gulden u in

een moord geholpen, dan kan ik ook ligt voor veertig gulden meer, eenige poppen van pek, zwavel en buskruid in brand steken. Laat mij het geld maar zien, en geef mij uwe voorschriften; ik zal ze volgen als van ouds en op het woord van eer.»

«Kom dan over een paar uren op deze plaats terug,» zeide FORRENS, «gedurende dien tijd zal ik de zaken in orde brengen.»

«Zoo gezegd, zoo gedaan, Heer! Zorg slechts, dat de voorschriften secuur en duidelijk zijn, en het zal niet aan mij leggen, zoo de Haarlemsehe burgerij u niet spoedig met vreugde als haren nieuwen Hoofdschout begroet.»

Vervolgens verlieten de beide booswichten elkaanders tegenwoordigheid, om weder spoedig te zamen te zijn.

ACHTSTE HOOFDSTUK.

Na het gesprek van AACHT met JAKOB FOPPENS was de zeven en twintigste Julij aangebroken, en bevond zich de vroegere Portierster van de Janspoort binnen *Haarlem*. Het heillooze plan om de Stad op zeven plaatsen in brand te steken, was op dien dag bepaald, en er woei een sterke Noordewind.

Reeds met het aanbreken van den dag was cene groote magt Spanjaarden het volk van LAZARUS MULLER bij *Velserbroek* aangevallen. De vijandelijke troepen, allen uit geoefende soldaten bestaande en tevens de overmagt hebbende, verloor MULLER in korten tijd zes à zeven honderd man. Toen begonnen de overigen op de vlugt te slaan, waardoor MULLER zelf in het grootste gevaar geraakte en zijn leven slechts als door een wonder redde. Naauwelijks hadden de Spanjaarden rondom het huis Ter Kleef de nederlaag van de Hollanders vernomen of zij staken den brand in drie van de zeven molens op den Jansweg. Dit was het teeken voor de medepligtigen binnen de Stad, om er insgelijks brand te stichten, en zoodra de Spanjaarden nu binnen *Haarlem*

zelf de vlammen zouden zien opgaan, zouden zij met alle magt op de Stad aanstormen.

AACHT JAFIES en een harer medepligtigen CORNELIS LUBBERTSZOON hadden hare helsehe maatregelen goed genomen. Eene groote hoeveelheid pek, teer, zwavel en buskruid hadden zij tot poppen vervaardigd; deze voorwerpen waren op vier onderscheidene plaatsen nedergelegd, en moesten volgens berekening van LUBBERTSZOON te gelijktijd ontbranden. Maar dicht bij de St. Janskerk, in een onbewoond gebouw, zou het vuur ontstoken worden op het tijdstip, dat men de vlammen in de molens van den Jansweg zou zien opgaan.

Geen kwartier uurs nog waren op dien Jansweg de vlammen door den sterken Noordewind aangeblazen, of in eens liet zich aan het noordelijk gedeelte der Stad de kreet hooren:

« Brand! brand! »

Verschrikt zagen allen, hoe op eens in hunne nabijheid de vlammen buiten het huis uitsloegen, en te gelijktijd begreep men, dat de Janskerk en de aangrenzende huizen in groot gevaar verkeerden.

Maar de burgerij was in die bange dagen op alles gewapend; met gezamentlijke hulp van arm en rijk, van jong en oud, ging men de woede van het vuur zooveel mogelijk te keer.

« De wallen bewaakt! » beval RUIJKNAYER intussehen tot de soldaten, die het garnizoen uitmaakten; « er schuilt verraad, zoo waarachtig als ik leef. »

« De vijand heeft een' aanval op de Stad in den zin, » zeide VAN DUIVENVOORDE, « moed, mannen! het geldt *Haarlem!* Meer gewaakt dan ooit! »

In weinige minuten waren al de poorten met een dubbel getal manschappen bezet, alsook de torens rondom ieder gedeelte van de Stad. De meeste Regeringsleden zelve waren op ieder gedeelte tegenwoordig, om de goede orde te handhaven, en zelfs Geestelijken waren behulpzaam in het blusschen van den brand. Vergeefs nogtans zouden de gezamentlijke pogingen geweest zijn, om bij een' zoo hevigen wind den brand meester te worden, wanneer zich niet eensklaps de hulp van hooger hand hadde geopenbaard.

Juist verhief zich het geschreeuw van brand ook van het Oostelijk gedeelte, toen eenige zamengetrokkene donkere wolken zich in regen ontlasten. Van minuut tot minuut nam de regen in hevigheid toe; andere donkere wolken verzamelden zich boven de stad en den omtrek, en binnen weinige oogenblikken viel de regen in zulke geweldige stroomen neder, dat ze als uit den Hemel scheen gegoten te worden, met het zichtbaar doel, om de vlammen, die de stad bedreigden, in weinige minuten uit te blusschen en den vijand in zijn plan om de stad aan te vallen, te verijdelen.

Inderdaad was door zulk een' ontzaggelijken plasregen de brand op den Jansweg en in *Haarlem* zelf zoo spoedig gebluscht, dat er geen gevaar meer te duchten was. Op al de straten stond het water een' halven voet hoog, en hier en daar waren de massa's zoo groot, dat men er eerder met eene schuit over hadde kunnen heenvaren, dan ze betreden. Dit maakte nogtans geen bezwaar uit, te minder daar een zoo vreeselijk onheil was afgewend.

In weêrwil echter van den regen, was de toeloop de drukte en de angst der ingezetenen groot. Het uitbarsten van den brand op twee onderscheidene plaatsen baarde bij allen onrust en zware vermoedens, en brouwer KIES dit in verband brengende met het gebeurde op den Jansweg, werden er oogenblikkelijk patrouilles door alle wijken en hoeken van de stad gezonden. Overal, waar men slechts van verre giste, dat eene gelijke poging tot brandstichting kon gedaan zijn, werd het naanwkenrlgst onderzoek in het werk gesteld, en eer een uur verloopen was, had de navorsching van een' Serjant en zes burgers reeds vrucht gedragen. Op de Voldersgracht, naast een pakhuis, waarin zeer veel vlas lag, stonden een aantal planken en delen, die dienen moesten tot vertimmering van het geheel uit hout bestaande pakhuys. Te dier plaatse had CORNELIS LUBBERTSZOON een paar van de genoemde poppen nedergelegd; doch toen de geweldige plasregen nederviel, was de lont, die ze vuur moest doen vatten, niet slechts uitgedoofd, maar de poppen zelve dreven over de straat, toen eene der patronilles dien weg heenkam.

«Halt!» zeide de Serjant tot zijne manschappen, «daar hebben wij den Duivel al: Ha, ha! zulke slangen hebben dus het vuur gesnwd? Maar deze zijn vergaan in den zondvloed.»

«'t Is maar jammer,» merkte een soldaat aan, «dat we de duivels niet krijgen, die zulke slangen hebben nitgebroed. Want wat hun van daag niet naar den vleesehe is gegaan, proberen zij misschien morgen, en — het lukt beter.»

« Wij zullen 't kanaille wel bij den staart krijgen, » sprak de Serjant, « wij hebben voor 's hand ten minste eene goede vondst gedaan. Voorwaarts, mannen! »

Nu mareheerde de patrouille verder, overal nasporingen doende, waar zij vermoedde gelijksoortige bewijzen van het wanbedrijf te zullen vinden, Dit was het geval niet meer; doch er zou eene nog belangrijker gebeurtenis plaats grijpen, waardoor de voorspelling van den Onderofficier waarheid werd.

Juist was de patrouille aan het begin van de Spaarnwouderstraat gekomen, toen eene menigte mensehen op die hoogte door elkaâr woelde. Anderen liepen naar de Schalkwijker- en de Eendjes- of Leidsche Waterpoort, en men hoorde de gemengde uitroepingen: « Zou zij het gedaan hebben? Is ze nog te krijgen? De Schout zit haar achter de hielen. »

« Dan verdient ze geradbraakt te worden! » zeide eene vrouw, « wat! de Portierster van de Janspoort? »

« Ja, » antwoordde eene andere, « en CORNELIS LUBBERTSZOON; kom, ga ook eens meê naar buiten! als *dat* waar is! »

Inmiddels groeide de menigte, die door elkaâr schreeuwde en onder allerlei gebaren buiten de poorten snelde, waar honderden insgelijks dooreen woelden en met de hoogste belangstelling den afloop van eene zaak verbeidden. Inderdaad gold deze zamenloop ACHT JAFIES en CORNELIS LUBBERTSZOON. Het spreekt van zelf, dat hare verdwijning uit de stad in verband met hare dagvaarding voor het geregt,

vermoedeſs tegen haar opgewekt had. Nu hadden eenige burgers gemeend, haar den vorigen avond, eenigzins verkleed driftig te hebben zien heen en weêr loopen. Dit was den Schout VAN DORDT ter ooren gekomen. Deze had derhalve zijne Suppoosten laſt gegeven, haar in het oog te houden en haar te vatten. Zoo het wijf zich niet vermomd hadde, zou dit ook ſtellig gelukt zijn; hare verkleeding echter had de geregtsdienaars in twijfel gebragt. Terwijl namelijk de patrouilles door de Stad kruisten, had ACHT daarvan de lucht gekregen, en begrijpende, dat het booze plan was verrijdeld, had zij het dwaſelijk, voorzigtig geoordeeld, de Stad hoe eerder hoe beter te verlaten.

«Het is al den duivel mis,» zeide zij tot haren medepligtige, «wij moeten de biezen oprollen, of men verbrandt ons.»

«Waar naar toe?» zeide LUBBERTSZ., een man met een' ſcherpen neus, vooruitstekende puntige kin en donker groene oogen, «ik zie zoowel als gij, dat het verloren ſpel is; maar waarheen?»

«Dat raakt niet; gij zijt immers ſchippersgezel geweest, en kunt roeijen?»

«Ja.»

«Welnu dan, donkop! naar 't Spaarne; daar zullen we wol eene boot vinden; wij nemen die, alſof het de onze was, en gij roeit mij naar de Meer.»

«Maar de hapscharen pakken ons, eer we in de boot zijn.»

«Loop, lafaard! men kent ons niet in deze plunje; en in allen gevalle, hier blijven, kan niet: dat koſt ons den nek.»

« Mij niet, » zeide de brandstichter, « ik blijf in de stad: op mij zal men geene suspicie hebben. »

« Mooi gesproken, maar weet gij wat — ik kan de lucht hier niet meer ruiken, en zoo ge niet meê gaat, dan hale mij de Booze, als ik u niet verraad. »

« Mij verraden? daar zondt ge veel aan hebben. »

« Bitter weinig; daarom is het beter, dat ge mij bijstaat en naar de Meer roeit; en komen wij beiden er heelhuids af, dan word ik uwe vrouw, niet waar? »

« Voor mijn part wordt gij het wijf van den Satan, » zeide LUBBERTSZ., en onder deze woorden haar plotseling met de linkerhand in den hals grijpende, poogde hij haar met de regter een' stoot toe te brengen met een' dolk. Doch AACHT, evenals alle booswichten, niemand vertronwende, was altijd voor een' onverhoedschen aanval op hare hoede. Snel en krachtiger dan men van eene vrouw zou verwachten, rukte zij zich los, en te gelijker tijd het lange mes grijpende, dat zij altijd bij zich droeg, stelde zij zich te woër.

LUBBERTSZ. liet zijn' dolk zakken.

« Pas op! » zeide zij, « leelijke gaauwdief! meent gij mij af te schepen zonder mij in de gelegenheid te stellen tot biecht en absolutie? Pas op, dat ge mij niet meer aanraakt eer ik uwe vrouw ben, of ge zult kennis maken met de punt van dit mes. »

« Ik zal u de leelijke huid niet priemen, » was het antwoord, « maar u naar de Meer roeijen, dat doe ik niet. »

« Welnu, dan ga ik alleen, maar dan zweer ik

u ook, binnen acht dagen zullen aan de galg de roofvogels u de oogen uitpikken. Bedenk u wel; want wat ik zeg doe ik; binnen tien minuten ben ik aan 't Spaarne, en vind ik er u niet, om mij te helpen roeijen, dan verkraai ik u.»

Zonder verder een woord te spreken, verwijderde zij zich uit haren schuilhoek; maar eer zij voortging, riep zij hem nog de woorden toe: «niet over de Vischbrug, als gij nog tot inkeer komt; want dien weg ga ik heen.»

Vastbesloten en op hare vermomming vertrouwen-
de, begaf zij zich op straat; langs omwegen tot aan de Vischbrug voortgegaan zijnde, sloeg zij nu regstreeks den naasten weg op naar de Schalkwijkerpoort.

«De schurk zal nog wel tot inkeer zijn gekomen,» sprak zij bij zich zelve. En zij sprak waarheid; want LUBBERTSZ had zich door de bedreiging laten verstrikken, wyl hij tienmaal verstandiger had gedaan, zoo hij in de stad ware gebleven.

«Waarachtig! daar zie ik hem;» herhaalde zij, eenige schreden verder, «de heilige Maagd zij gedankt!» Wel waren er overal verscheidene menschen op de been; doch niemand had arg op haar. Ongehinderd bereikte zij het buiten-Spaarne, en op hetzelfde oogenblik kwam er ook haar medeplichtige. Evenals altijd lagen er bij het toenmalig steiger te dier plaatse verscheidene bootjes. Ongezocht naderde AACHT haren makker en fluisterde hem toe: «Als de wind in dat kleine met zwarte roeiriemen! ik zal u volgen.»

«Zijt gij dol? die is van Schipper bos, en de

man zelf staat daar ginds , maar , die daar aan dien grooten paal ligt , zal ik nemen. »

« Goed , maar als een weêrlicht zoo snel. »

Op deze woorden stapt LUBBERTSZ naar de aangedeude boot , gaat er in en AACHT volgt hem. Alles schijnt goed te zullen afloopen. Het paktouw , waarmede de boot aan den paal vast ligt , wordt losgemaakt ; AACHT zet zich op eene der twee banken , met het gezigt van de poort afgekeerd , neder , en LUBBERTSZ neemt de riemen ter hand.

« Opperbest ! » zegt AACHT , « gij zijt een man , daar wat goeds van te maken is , en zooals gezegd , wanneer wij buiten schoot zijn , dan word ik uwe vrouw. »

« Als wij op de Meer zijn , verdrink ik u , » bijt LUBBERTSZ haar kwaadaardig toe.

« Kom , kom , dat zou slecht wezen , uwe aanstaande vrouw te verdrinken , » zeide AACHT , « gij zoudt kans hebben , dat ik mij uit groote liefde aan u vasthield , en u niet los liet , om met u te sterven. »

« Stil ! » zeide LUBBERTSZ , die de oogen scheel , uitsloeg naar den wal , « ze wijzen op ons. »

« Roei , roei maar , ze maken ons niets. »

Maar onder deze woorden liet zich op eens van het steiger eene stem hooren : « Hei daar ! *mijne* boot ! Schelm , terug ! »

Hetzij namelijk , dat Schipper bos den eigenaar van de boot had gewaarschuwd , hetzij dat deze toevallig een paar minuten later zich naar den paal begeven had , hij was er althans gekomen , en zag nu , dat onbekende personen in zijne boot roeiden.

Het eerste wat hij deed, was de bovengemelde uitroep; doch het seheen, dat de persoon, wien het gold, zich daaraan weinig liet gelegen liggen; want hij roeide nog harder dan te voren.

«Dieren van mijne boot!» riep hij nu, «helpt, jongens, helpt! ze stelen mijne boot.»

En vervolgens maakte hij zooveel leven en alarm, dat er in een oogenblik verscheidene Schippersgezellen toeschoten, en dat zelfs een geregtsdienaar, die bij toeval op deze hoogte kwam, er zich mede bemoeide.

«Die zal de Duivel halen!» riepen er een paar, «zou men op klaarlichten dag onze booten wegkopen? dat zullen we zien!»

IJlings sprong nu de eigenaar van het gestolene met nog drie andere Schippers in eene boot van vier riemen: de geregtsdienaar begaf er zich insgelijks in, en nu kliefden vier riemen het buiten-Spaarne, om de dieren na te zetten, die echter een aanmerkelijk eind vooruit waren.

LUBBERTSZ had dus maar al te goed gezien, dat men van den wal op hem wees, en, zonder de aansporing van AACHT roeide hij reeds harder voort, eene kunst, die hij zoo volkomen verstond, dat geen ander zich met hem kon meten.

«Daar komen ze ons al nazetten!» zeide hij, met zijne scherpe groene oogen naar den wal kijkende, «maar dat hadden ze eerder moeten doen.»

«Hoe zal dat gaan?» vroeg AACHT, die zag dat er vijf mannen in de boot stapten, en inwendig bang begon te worden.

«Kunt gij roeijen?» vroeg LUBBERTSZ.

« Zoo 'n beetje. »

« Dan moet ge mij helpen, als ze ons te dicht op de hielen komen; ze roeijen met hun vieren. »

« En zij zetten vaart. »

« Dat zon ik gelooven; vervloekt zij het uur, dat ik mij liet vangen, om aan zoo 'n duivelsch stuk de hand te leggen. »

« Ja, het is mislukt, » zeide AACHT, « en het ergste van al, is dat we misschien nog geknipt worden bovendien. Roei harder; want ze winnen op ons, en er zit een hapsehaar in de boot. »

Reeds was het tweetal een goed eind op de Meer gekomen, en wanneer slechts twee roeijers hen hadden moeten achterhalen, zou de poging vruchteloos geweest zijn; want het bootje van AACHT kliefde met de snelheid van een' vogel de golven, en deed het water hoog voor den boeg opsplatten. Maar de vervolgers hadden een aanmerkelijk voordeel; wanneer toch de twee roeijers moede werden, waren er aanstonds twee andere gereed, om hen te vervangen; en van oogenblik tot oogenblik moesten zij op die wijze op de vlugtelingen vooruitkomen. Honderden menschen waren naar het steiger gestroomd, om getuige te wezen van deze achtervolging, en nu en dan liet zich een eenparig geschreeuw hooren, dat aan de roeijers in de ooren klonk en bij AACHT geene aangename gewaarwordingen opwekte.

« Help mij, » beet haar medepligtige, die vermoeid geraakte, haar toe; en dit zou hij reeds eerder gedaan hebben, vreesde hij niet, dat hierdoor een oogenblikkelijk vertraag zou ontstaan, « maar als gij onhandig zijt, sla ik u met den riem op uw' kop. »

«Geef hier!» zeide AACHT, zich zoo snel en behendig mogelijk naast hem plaatsende en aanstonds gelijken slag met hem hondende, «de schelmen hebben het op ons verzien.»

Een paar minuten waren nu de pogingen van AACHT met die van haren medepligtige vereenigd; doch de vervolgers wonnen zichtbaar.

«Laat los, geef hier!» schreeuwde LUBBERTSZ., «gij kunt niet roeijen; loop naar den Duivel!»

«Pas op!» zeide het wijf, den riem weêr aan hem gerende, «pas op, dat ge. geen kwaad spel speelt.»

Juist ging er weêr een luidruchtig geschreeuw van den wal op; want men zag, dat de vervolgers reeds meer dan de helft op de vlugtelingen gewonnen hadden, en men begreep, dat deze de vlugt weldra onmisbaar zouden moeten opgeven. Duide-lijk hoorde AACHT reeds, dat men haar uit de boot toeriep, ofschoon zij de woorden niet onderscheiden kon. Ook zag zij, dat de roeislagen van haren medegenoot begonnen te verflaauwen, en een tot nog toe ongeken- de angst begon haar plotseling aan te grijpen.

«Hij zal het niet lang meer volharden,» dacht zij. «en dan ben ik er aan koud: wat gedaan?»

«Vervloekt! wij kunnen hun niet ontkomen,» zeide LUBBERTSZ., «helsche slang, dat ik naar u geluisterd heb!»

«Kom, laat den moed nog niet zakken,» zeide AACHT met klimmenden angst, «de schelmen raken ook bek af: probeer het uog eens.»

«Denkt gij, dat mijne armen van ijzer zijn?»

hernaam LUBBERTSZ., wiens slagen al flauwer en langzamer werden, «doe gij het dan, als gij kunt.»

«Welnu, dat zult gij zien! los de riemen; op *mijne* plaats.»

En ijlings, maar intusschen met valkenblikken toekijkende, sprong zij op de bank, greep de beide riemen aan en deed werkelijk de boot met de vorige snelheid de golven van de Haarlemmermeer klieven. Alles, wat door angst en de zucht naar behoud of redding aangeprezen wordt, ontwikkelt eene buitengewone en later onbegrijpelijke kracht. De menschen hebben zulks met de dieren gemeen: in zulke oogenblikken zijn beiden gevaarlijk. Zigtbaar kwamen de twee booswichten in eenige oogenblikken hunne vervolgers weder aanmerkelijk vooruit, en deze begonnen reeds den moed op te geven, hunne prooi te zullen bereiken. ACHTS angst werd eenigzins getemperd.

«Blaas maar uit,» sprak zij, «schep frissche kracht; meteen hebt gij ze weër noodig: is er niets versterkends aan boord?»

«Hel en dood! de riemen zoo diep niet in het water!» zeide LUBBERTSZ., «zoo! — zoo is het beter; nog is er kans.»

«Schreeuwt maar, honden!» riep ACHT tot de vervolgers, «gij hebt ons nog niet: maar wat zie ik? er komt water in de boot.»

«Dat beduidt niets, zoo het niet erger wordt,» sprak LUBBERTSZ.; «roei voort! gelijker slag! ze komen ons weër digter op de huid.»

«Hoos het water uit, het werk wordt zwaarder; of kom gij weër aan de riemen, dan zal ik het doen.»

« 't Is eene wrakke schuit! » prevelde LUBBERTSZ., toen het inloopen van het water nog toenam, « wij kroppen 't niet. Ze verwisselen weêr van roeijers; ze komen nader achter ons. Kom, mijne beurt! » zeide hij tegen AACHT, terwijl hij haar de riemen afnam, « schep het water uit. »

Zij gehoorzaamde, of liever zij voldeed aan de noodzakelijkheid. In grooter en grooter massa stroomde echter het water naar binnen; want het lek werd van sekonde tot sekonde grooter. Bijna bovenmenscheijk waren de krachten, die LUBBERTSZ. al roeijende aan den dag legde; doch dat roeijen werd zwaarder en zwaarder, en weldra zou het oogenblik daar zijn, dat de achtervolgers hen bereikten. Dit zag LUBBERTSZ., en de gedachte aan de onmogelijkheid van te ontkomen deed op eens een helseh besluit in hem oprijzen.

« Zoo ze mij grijpen, dan krijg ik den strop, » dacht hij, « liever versmoor ik mij. Maar eerst moet zij hebben, wat ze verdient. »

Te gelijktijd heft hij een' der roeiriemen uit het water op; zijne oogen tintelen; met eene snelle beweging grijpt hij den riem meer in het middelpunt, ten einde er te grooter kracht mede te kunnen uitoefenen; AACHT hoost het water uit, geschreeuw uit de achter haar komende boot doet haar vluchtig naar dien kant zien, en op dat oogenblik valt de zware riem met kracht op haar neder.

« Vervloekte schelm! » schreeuwt zij, den schep- per nederwerpende en zich verwoed tot LUBBERTSZ. wendende, « dat is mis! »

De slag dien hij haar op het hoofd meende toe te brengen, had slechts haren schouder geraakt, en bovendien niet met die kracht, waarop de booswicht gerekend had.

« Deze dan! » schreeuwde LUBBERTSZ., den riem andermaal opligtende, om haar het hoofd te verpletteren. Doch eer hij zijn voornemen kon volvoeren, sprong AACHT als eene slang op hem aan, greep hem met sterkte en behendigheid bij den arm, terwijl zij uitriep: « mij vermoorden schurk? dan moet gij knaphandiger zijn. »

De boot wiegelde, door de forsche beweging, en het water stroomde door het lek naar binnen.

« Sterf, helsche feeks! » schreeuwde LUBBERTSZ., en bragt haar een' hevigen slag op de borst toe, met het doel om haar voorover buiten de boot te doen tuimelen. Dit gelukte echter niet; want als eene tijgerkat had AACHT zich aan hem vastgeklemd. Maar de boot wiegelde heviger, zoowel door de wederzijdsche worsteling als den wind, die nog altijd met kracht over het Haarlemmermeer blies, en het water nam in het ranke gevaarte al meer en meer de overhand.

« Wacht maar gepuis! wij zullen u helpen! » klonk het intusschen uit de boot, waarin de geregtsdienaar met de overige vier gezeten was, en die reeds zeer dicht genaderd waren. Dit geschreeuw klonk de twee vlugtenden in de ooren, en zij zagen maar al te zeer, dat hunne gevangenneming niet te ontgaan was.

« Laat mij los! » riep LUBBERTSZ., « ik wil niet levend in hunne klauwen vallen. »

« Branden zult gij zoowel als ik, » antwoordde AACHT, « hadt gij blijven roeijen, wij zouden 't ontgaan zijn. »

« Los ! » brulde LUBBERTZ. onder een' vreeselijken vloek en al zijne krachten inspannende om het wijf van zich te slingeren. Zij worstelden ; de boot helde nu naar den eenen, dan naar den anderen kant over ; het water liep er met stroomen binnen ; een' oogenblik nog en — zij zou naar de diepte zinken ; de beide riemen dreven over de Meer ; de achtervolgers waren nabij. Op eens liet zich een schrille kreet hooren ; met eene behendige beweging had AACHT haar mes gegrepen en op eens stiet zij het haren medepligtige in de zijde.

» Hel en dood ! » riep LUBBERTSZ., terwijl het bloed uit de wonde vloeide , en het hem gelukte zich los te wringen , ofschoon hij nu achterover in de met water gevulde boot viel.

« Grijpt haar ! » riep inmiddels eene stem uit de boot , waarin zich de geregtsdienaar bevond ; en AACHT zag nu , hoe vier mannen zich naar haar uitstrekten , terwijl de eigenaar van de boot met behulp van een ander het rank gevaarte zocht vast te klampen.

« Als gij mij hebben wilt , zoek mij dan in de diepte ! » riep AACHT , en onder deze woorden liet zij zich eensklaps voorover in de Meer vallen , zoodat zij op het zelfde oogenblik onder water verdween.

» Pas op ! » riep men in de boot. En in een oogenblik waren aller handen in de weér. Eerst

werd het ligchaam van LUBBERTSZ., die eene hevige wonde had bekomen uit de bijna zinkende boot in de andere gesleurd. Vervolgens poogde de eigenaar der gestolene schuit ze met inspanning van krachten te doen omkantelen, ten einde haar voor zinken te behouden. Dit gelukte, en inmiddels hielden de overigen zich gereed om AACHT JAFIES te grijpen, zoodra zij, weder boven komende, zich aan de oogen vertoonen zou.

« Eenige slagen stroom af! » zeide een der schippers-gezellen.

« Ja, » riep een ander, « de heks zal zoo opeens niet verzuipen; want de Duivel hale mij, als het de Portierster van de Janspoort niet is. »

« Nog meer stroom af! » riep men, « daar moet ze komen. »

« Daar is ze! » liet de geregtsdienaar hooren, gezwind! »

En het woord was nog niet nitgesproken, of een der schippersgezellen, een gespierde knaap, greep haar bij den schouder, juist toen zij aan lij van de schuit weder boven kwam.

« Kom! » zeide hij, 't is allemans zaak niet, zich te verzuipen! daar hoort'nog kunst toe. »

« Bij mijn ziel! « 't is AACHT JAFIES! » riepen nu allen te gelijk, toen men haar, half dood, in de schuit had getrokken.

« Zij is dood! » sprak de geregtsdienaar.

« 't Scheelt niet veel, » zeide de eigenaar van de schuit, « maar zij zal nog wel bijkomen. »

« Ja, ja, » voegde een ander er bij, « die voor de galg geboren is, komt niet in water om. Naar

de stad nu maar; de jagt heeft ons ver van hunk gevoerd.»

Onder bewaking van LUBBERTSZ., wiens wonde geenszins doodelijk was, en die menigen ruwen schimp hooren moest, voer men naar *Haarlem* terug. Aan den steiger komende, was AACHT JAFIES reeds in zoo verre tot haar verstand teruggebragt, dat zij haren toestand volkomen kon bescffen. En die toestand was verschrikkelijk. Honderden menschen waren naar de plaats gestroomd, waar zich reeds het gerucht had verspreid, dat AACHT JAFIES met een' manspersoon in eene gestolene bootgevlugt was, nadat zij pogingen gedaan hadden om de stad in brand te steken. Bij die honderden hadden zich weder anderen menschen-massa's gevoegd, en het gerucht was voldoende, om de verbittering en de woede der laagste volksklasse in den hevigsten graad te doen ontvlammen.

«Doodgeslagen het beest!» klonk het hier, «het varken gekeld,» liet het zich daar uit verscheidene monden te gelijk hooren, en niet zoodra was de schuit aan den steiger gekomen, of verscheidene mannen en vrouwen wilden ze met geweld aanranden, om zich van AACHT en haren medepligtige meester te maken.

«Hier met het vel!» schreeuwde men woest en onstuimig, «wij zullen die fijne heks het hart uit het lijf halen.»

«Wij zullen haar radbruken,» riepen anderen, en reeds wilden een paar kerels, met woest rollende oogen en gebalde vuisten, haar aangrijpen; doch de gerechtsdienaar en een paar der schippers

plaatsten zich voor haar en hielden de schuit nog een' oogenblik van den kant af.

« De Schout ! » klonk het intusschen , te midden van het getier en geschreeuw der menigte , en werkelijk zag men nu den Schout VAN DORDT met den Onderschout en al zijne geregtsdienaars door het volk heendringen.

« Terug , mannen ! » sprak hij met eene forsehe gezaghebbende stem , « geen geweld ! laat het geregt doen , wat pligtig en oorbaar is . »

« Wij zullen de honden wel regten ! » riepen een paar montmakersknechts , « ze hebben brand gesticht ; en wij zullen hen de huid blakeren , dat ze geschroeid naar de hel gaan . »

Weér verhief zich een oorverdoovend geschreeuw , en op nieuw drongen anderen naar den steiger , waar men met de twee brandstichters nog niet op den wal had durven komen . Bij deze bedreigingen echter oordeelde de Schout het noodzakelijk , van zijn belangrijk gezag gebruik te maken .

« Terug ! » herhaalde hij op krachtigen toon , gepaard met eene wijzing op de teekenen van zijn ambt , « wie zich geweld veroorlooft , vreeze voor de straf van het geregt . Suppoosten ! » voegde hij er bij , zich tot de gewapende geregtsdienaars wendende , « aan den eersten , die zich op de gevangenen werpt , slaat gij de hand en maakt , des noods , van uwe wapenen gebruik . »

De geregtsdienaars baanden zich thans een' weg tot aan den steiger , en VAN DORDT benevens de Onderschout SAEL gingen hen op zijde . Wel verhieven zich nog hier en daar de kreten : » Laat

ons de brandstichters den nek omdraaijen ! » doch niemand waagde het , zich met geweld tegen den Schout te verzetten , toen deze , bij de boot gekomen , krachtig beval , dat men de twee booswichten naar de gevangenis zou overbrengen.

« Ze zijn beiden zoo wat half dood , Heer ! » zeide de gerechtsdienaar uit de sehnit , « en op de voeten zullen ze 't wel niet brengen tot aan de gevangenkelders. »

« Sleept de honden dan maar voort ! » riepen eenigen tegelijk , « wat is er aan verbeurd , of ze van daag naar den duivel gaan of morgen ? »

« Ja , dat is het best ! » voegden anderen er bij , « dan zullen ze wel weér heel en d'al in 't leven komen ; dat is een versterkend middel en goedkoop bovendien. »

Dat de Schout hiermede echter niet instemde , bleek uit het opvolgen van de bevelen , die hij thans gaf. Terwijl twee der gerechtsdienars den persoon van LUBBERTSZ. in hun midden namen , volgden twee anderen dit voorbeeld met AACHT JAVIES. Voor , achter en van ter zijde voegden zich de overige suppoosten , en de Schout met den Onderschout open den het geleide. Op deze wijze werd de weg naar het Zand- of marktveld ingeslagen. Ecne ontelbare menigte volgde , en de Schout had al zijn gezag noodig , om de twee gevangenen voor de verbittering van het volk te beveiligen. In elke straat lieten zich vloeken , bedreigingen en uitvallen van gramschap hooren ; maar vooral lokte de nieuwsgierigheid velen buiten hunne woningen , en hier en daar hoorde men den uitroep , die met gelijke gebaren vergezeld ging : « God ! hoe is 't mogelijk ,

dat er zulke monsters van huichelarij kunnen zijn ? »

Inderdaad ! de opmerking is waarheid, dat de menschen altijd het meest verbitterd zijn op die misdadigers, welke vroeger eene schijnbare vroomheid aan den dag legden. Behalve het vreeselijke van de misdaad, komt toch de verregaande spijt er bij, dat zij, die zich voor verstandig hielden, dat verstand in zulk eene hooge mate hebben laten bedriegen. De mensch is trotseh op zijn verstand, en die trotschheid nu is in hunne oogen diep vernederd. Van daar dan ook, dat men niet half zoo verbitterd was op LUBBERTSZ., ofschoon hij de zelfde misdaad van de Portierster had gepleegd, en wanneer de verbolgenheid der menigte op een van de twee hadde mogen uitwoeden, dan zou zij dit ongetwijfeld op AACHT JAFIES hebben gedaan. Dit greep echter geene plaats. De geregtsdienaars, volkomen gewapend, wisten het volk op genoegzamen afstand te houden. Intusschen was de toestand van AACHT ijsselijk; ofschoon bijna geheel tot zich zelve gekomen, vond zij het den besten weg om de rol eener half bewustelooze te spelen. Zij liet zich derhalve veel nieër voortslepen door de twee geregtsdienaars, in wier midden zij zich bevond, dan dat zij uit eigene beweging den voet verzette, en hare oogen waren meer dan half gesloten; want zij wilde de vernielende blikken niet aanschouwen van inwoners, die zij vroeger, in verband met den grootsten boosdoener, in de gevangenis, op de pijnbank of aan den geeselpaal had gebragt. Maar schoon oogenschijnlijk bewusteloos, hield zij zich reeds bezig met gedach-

ten, waardoor zij het haar bedreigend lot zou kunnen afwenden. De middelen daartoe vond zij echter niet; Zou de gevangenis haar die aanbieden, waar zij in verzekerde bewaring gebragt en onder toezigt werd gesteld? Deze vraag zal spoedig worden beantwoord, doch genoeg zij de voorloopige verzekering, dat aan de verdere kwade plannen van AACHT JAFIES een slagboom was gesteld.

NEGENSE HOOFDSTUK.

Geen wonder, dat de Spanjaarden na die herhaalde vergeefsche aanslagen den moed begonnen te verliezen. Wel zagen zij met spijtige blikken, dat *Haarlem* aan de zijde van Oranje was overgegaan; doch zij hadden nog altijd de hoop, dat de vele Spaanschgezinden binnen de stad wel weder een' omkeer van zaken zouden te weeg kunnen brengen. Zij bedrogen zich: het verraad was mislukt; de goede zaden voor de zaak van Oranje begonnen meer algemeen gestrooid te worden en dieper wortel te schieten. Verscheidene diggels waren reeds van den Spaanschen troon afgebroken, en de Hertog begreep, dat al zijne oorlogskunst hem moest te stade komen tot de hoop op eenige verbetering, en om het hardnekkig *Nederland* niet geheel voor zijn' Meester te doen verloren gaan.

Bergen in Henegouwen werd te dien tijde met kraecht door ALVA belegerd. De Prins, altijd wakende, lag in de omstreken dier stad met zijn leger te velde, en hij bleef de hoop koesteren, om het naauw ingesloten *Bergen* te ontzetten.

Na het mislukken van den verraderlijken en te-

vens gruwelijken aanslag op *Haarlem*, hadden de Spanjaarden, en met hen de Raad en de Rekenkamer van *Holland*, den Hont verlaten. Zij waren naar *Utrecht* vertrokken; doch daar de Utrechters Duitsch garnizoen in de stad hadden weigerden zij hen in te laten.

« Ook wij, » klonk hun daar het antwoord te gemoet; « hebben reeds lang genoeg uw' onverschilligen moedwil geleden. Gij hebt onze dorpen en gehuchten geplunderd en uitgebrand; onze burgers hebt gij den laatsten druppel bloeds uitgezogen, onze jonge dochters onteerd en verwarring en onheil gezaaid. Wij kunnen uwe nabijheid niet meer dulden; zij verpest hier de lucht. De poorten zijn voor u gesloten, en zoo gij die wilt binnen komen, zijn wij gereed, geweld met geweld te wederstaan. Wij hebben ons gewapend en vreezen u niet. »

« Die oproerlingen! » zeide ALVA, toen hem deze tijding werd gebragt, « maar ik zal hen allen verpletteren; de tijd is mijn bondgenoot. *Holland* verlaten en naar *Henegouwen* den weg genomen! daar mijne magt vermeerderd, en zooveel te spoediger zal door *Bergen* het hoofd in den schoot worden gelegd. »

De Spaansehe troepen trokken derhalve ook van *Utrecht* terug. *Haarlem* verlaten hebbende, waren al de dorpen van *Bloemendaal* tot *Spaarnwoude* door hen verbrand geworden, en op nieuw lieten zij sporen van vernieling achter. Wat door de eene bende nog gespaard was gelaten, ontging de woede van de andere niet. Overal stegen de klagten en

jammertoonen van den landman omhoog. Eerst had de Allerheiligen-vloed van nog geen twee jaren te voren veler bezittingen verslonden. Het weinige, dat de ongelukkigen nog hadden kunnen redden, en dat door vlijt en zweet weder eenigzins aangegroeid was, werd nu door de barbaarsche Spaansche soldaten geroofd of vernield. Hier zag men het te velde staande koren door de hoeven der ruiterspaarden of het zwaar geschut vertreden; daar werden de paarden en runderen uit de weiden gedreven, en als buit bemagtigd; ginds stegen de vlammen uit de boerenwoningen en schuren, hoorde men het loeijen van de dieren, vermengd met het radeloos gekerm der rampzalige eigenaars; en waar een grijsaard of vrouw het waagde, de woestelingen te smeeken, dat zij ten minste nog iets zouden sparen, daar werden zij wreedaardig door de halve pieken doorboord of met de ruwste mishandelingen bejegend. ⁴ Overal klonken de Spaansche uitroepingen: «Carajo! een land vol ketters en muiters is niet meer waard dan eene wildernis te zijn.»

En zoo, met moord en verderf achter zich, met moord en verderf voor zich, verlieten de Spanjaarden *Holland*, waar de Booze hen eenmaal als een vloek en geescl voor het menschdom, den voet had laten zetten. Helaas! weldra zouden zij er terugkeeren, om de stroomen bloeds, die zij er reeds geplengd hadden, nog te verdubbelen. Maar zij zouden er tevens terugkomen, om door de dapperheid en heldenkracht der Hollanders te worden gekneusd.

De gevangenis, waarin zich AACHT JAFIES bevond, was een der kelders van het Stadhuis, een akelig verblijf, zooals de gevangenen te dier tijd nog algemeen waren. Dragelijk echter was het voor haar, wanneer men den omvang der gruwelen overziet, waaraan zij zich had schuldig gemaakt.

Naauwelijks echter was zij in dat verblijf geheel en al tot haar vorige bewustheid teruggekomen, naauwelijks kon zij een' helderen blik op haren toestand werpen, of zij zag van dien toestand al het rampzalige in.

« Hel en duivel! » was haar eerste uitroep, « waarom ben ik niet in het water gesmoord? Ik heb er den dood gezocht, maar die ellendelingen hebben mij gered, om mij aan den brandstapel of aan de galg te zien. Zij zullen evenwel bedrogen uitkomen..... »

Bij deze laatste woorden bracht zij driftig de hand onder haar kleed en wilde naar haar mes grijpen, doch het was verdwenen. Reeds toen men haar uit het water had opgehaald, was het haar ontnomen geworden, en zij had niets, waarmede zij een plotseling oprijzend voornemen kon volvoeren.

« Ha! dat dacht ik niet; maar zij hebben gelijk gehad, » sprak zij, « men moet mij zien branden en tot asch verteren om wraak te nemen over hetgeen ik gedaan heb. En wat heb ik gedaan? ik ben goed bij mijn verstand: en mijn geheugen is van ijzer.

« Ik heb gestolen, zal men zeggen, omdat ik van domme duivels iets genomen heb, wat zij te veel hadden en ik te kort kwam. Wat kwaads is dat? Vooreerst hebben zij het vrijwillig gegeven,

en ten tweede heb ik het op last van een ander gedaan, die de hoofdsom genoot en mij een klein gedeelte gaf, evenals men den hond een afgekloven been en de kat eene graat toesmijt.

« Men zal zeggen, «gij hebt onschuldige menschen op het schavot gebragt en er sommigen rampzalig op doen sterven.» Maar, waarom waren die ellendelingen zoo verkleefd aan hun geld, dat zij liever als martelaars wilden sterven, dan er een gedeelte van missen? Waarom zaten er zulke ossen in de Schepensbank? of moest ik hun het verstand inblazen, om te weten of zij een' schuldige voor zich hadden dan wel een' onschuldige? Als het waar is, dat er een God bestaat, ofschoon ik dat alles voor ijdel gesnap houd, om de menschen een' ring in den neus te houden, dan mogen die fraaije regters dat voor Hem verantwoorden; ik heb er niets mede te maken; het was mij alleen om het afgekloven been en de graat te doen, en ik handelde op last van een ander.

« Men zal zeggen: gij hebt een' moord gepleegd aan de dienstmaagd van den Doctor, en dus jegens God en de menschen den snoodsten gruwel gepleegd; wie een' mensch doodt, die zal wederkeerig gedood worden. Bewijs, Heeren Regters! »

« Wij verklaren u schuldig; er zijn getuigen tegen u; wij veroordeelen u ter dood! »

« Gemakkelijk gezegd, wijze regters, en ik kan u niet beletten, dat ge mij den dood aandoet; maar ik ben er niet bang voor, en wat gij van God zegt, dat zijn praatjes, om gekken meê in rust te houden. Met mijn geweten zal ik de rekening wel sluiten en

Schout FOPPENS heeft mij in allen gevalle in het werk gesteld. Als er een God is, die den moord straft, dan zal *hij* er de straf wel voor ontvangen. »

« Ook hebt gij brand gesticht, zal men mij verwijten, de eigendommen en het leven van duizenden hebt gij blootgesteld aan het gevaar om vernietigd te worden. »

« Ik heb dat gedaan om mij te wreken; hij ook, wien de magt ontbreekt, om zich recht te verschaffen, mag vrij alle middelen te baat nemen om tot zijn doel te geraken: in het mijne zou ik gejuicht hebben, zoo het ware gelukt. »

« Maar ik hoor mij toeroepen: vervloekte huichelaarster, die de Godsdienst te baat naamt, om onder schijn van vroomheid, de wereld te bedriegen! die gestolen, die valsche eeden gezworen hebt; moordenares en brandstichter! de regtbank heeft uw vonnis uitgesproken; gij zijt ten vure gedoemd, en deze straf zal slechts eene voorproef voor u zijn van het eeuwig brandend vuur na den oordeelsdag! »

« En als ik die registers op zulk eene wijze hoorde spreken, zou ik mij zelve moeten bekennen: gij hebt veel waars gesproken; maar ik heb geene groo-tere huichelarij begaan dan die zelfde Priesters, bij wie ik ter biecht en communie ging; of zou ik niet jaren lang geweten hebben, dat zij wolven zijn, die in lammerenvachten omsluipen; dat zij dagelijks dien zelfden God zoeken te bedriegen, wiens zoogenaamd bestaan zij eenwig op de tong hebben? Alles wat zij doen, is om geld, om niets dan geld, en terwijl zij van eeuwige verdoemenis en helsch vuur spreken, denken zij er slechts aan, op wat

wijze zij hunne beurs zullen vullen , om een liederlijk leven te leiden. Ah ! ik lach wat met dat eeuwige vuur ! en , wat den brandstapel betreft , dien ze mij toedenken — AACHT JAFIES is nog zoo gaauw niet aan den paal gebonden. Heb ik er vroeger honderden een' doek voor de oogen weten te doen , wij zullen zien , of ik die rol verleerd ben , nu ze mij achter het slot hebben. Laat eens zien ! misschien is het wel de beste weg , dat ik maar vlot weg alles beken wat die wijze Heeren mij aantijgen. Bij de lieve Vrouw ! dat zal het verstandigst zijn. »

Reeds eenige malen had zij hare gevangenis op en neder gegaan , en de oogen geslagen door het kleine luchtgat , dat in al de Stadskelders gevonden werd. Andermaal stond zij op van de tufsteenent zitplaats , en sloeg op nieuw de oogen door het luchtgat , zonder dat zij echter iets onderscheiden kon ; want do avond was reeds lang gevallen.

« Men zal toch niet van plan zijn , mij hier dood te laten hongeren , » sprak zij , « dat waterbad heeft mij hongerig gemaakt ; ik wenschte , dat men mij wat te eten bragt. »

Die wensch werd echter niet verhoord ; niemand liet zich met de sleutels harer gevangenis hooren , en de nacht brak meer en meer aan. Na nog verscheidene malen hare gevangenis te hebben op en neder gegaan , zette zij zich weêr neder , bedacht en herdacht de rol , die zij spelen moest , en logenstrafte ten laatsle het gezegde : « de boozen slapen niet , » want reeds lang was de morgen aangebroken , toen zij op de harde legerstede nog in diepe rust lag.

Het kon echter negen ure in den ochtend zijn ,

toen het geraas van sleutels in hare nabijheid haar wakker deed worden. Met die sleutels werd de deur der gevangenis geopend, en nu hoorde zij zich op barsehen toon toeroepen:

« Hei daar! brood en water! »

AACHT antwoordde niet.

« Zijt gij dood? » vroeg nu de zelfde stem.

« Hebt gij mij iets te zeggen? » vroeg de gevangene op den zelfden zachten toon, die haar vroeger altijd eigen was, wanneer zij met hare sluweelen tong dezen of genen bedroog.

« Ja; binnen twee uren zal de Pater van het Begijnhof met u komen spreken. Anders heb ik niets te zeggen. »

« Hier, in dit hol? » vroeg AACHT.

« Dat weet ik niet, » was kortaf en ruw het antwoord, en bijna te gelijkertijd werd de deur, onder het gerammel der sleutels, weder gesloten.

« Pater RUFFUS! » zeide AACHT in zich zelve, « ha! dat kon niet beter! die kent mij, en ik ken hem: jaren lang heb ik bij hem gebiecht, wat ik kwijt wilde zijn, en, als eene vrome non, de communie bij hem gehouden. Hij is mij welkom de de Eerwaarde domme Pater: dat slaat heerlijk op hetgeen ik gisteren avond bedacht heb, en ik zal hem zoo netjes een rad voor de oogen draaijen, dat hij schemert. Maar zou de waardige Vader in dezen kelder komen? dat zal hem afvallen bij zijne fraaije kamer met waslicht en zijne stoelen met zachte kussens: nu, ik ben het óók beter gewoon; maar ik kan mij gemakkelijker schikken dan hij. »

Een oogenblik gaf het wijf zich aan hare gedach-

ten over, en scheen zich niet aan het brood en water gelegen te laten liggen.

Spoedig zullen wij zien, wat zij dacht, of liever, wat zij in overeenstemming poogde te brengen met het plan, dat zij reeds des avonds te voren gevormd had.

Inderdaad waren naauwelijks twee uren verloop, toen zich andermaal gerucht aan de deur liet hooren, en de cipier vervolgens den kelder ten halve binnentrad.

« Volg mij ! » zeide hij, « de Pater zal u spreken, maar niet hier. »

AACHT JAFIES stond op en volgde, zonder een woord te spreken, den gevangenbewaarder door een' kleinen gang naar een vertrek aan de linkerzijde van den kelder. Ook dit was eene gevangenis, maar, naar het seheen, voor dezulken geschikt, welke op een fatsoenlijk verblijf aanspraak konden maken. Het vertrek ontving behoorlijk licht; er was eene vrij goede slaappleats, benevens eenige andere kleine geriefelijkheden in, en thans zag men er twee stoelen, op een' van welke reeds iemand plaats had genomen. Hij stond echter, bij het binnentreden van de gevangene op, niet om haar eene greete te brengen, maar om den cipier eenige woorden in te fluisteren, waarna deze zich oogenblikkelijk verwijderde.

De persoon, welke zich thans met AACHT JAFIES alleen bevond, was de bovengenoemde Pater RUFFUS. Hij was een man van ruim veertig jaren, die geenszins de gewone blozende kleur van de geestelijken had; zijne tint kon veeleer aschvormig genoemd

worden en droeg alle sporen van ziekelijkheid, ofschoon hij eene doorgaand goede gezondheid genoot. Ook over het geheel genomen, zou hij alle gelaatkunde schipbreuk hebben doen lijden. Zijne trekken waren scherp en hoekig, en de uitstekende oogbeenen kondigden een' man van geestkracht en geest aan, en toch was hij iemand, die slechts een dagelijksch verstand kon genoemd worden. In zijne oogen blonken opregtheid en vroonsheid, en toch had AACHT dáárin de waarheid gesproken, dat hij evenmin vroom en opregt was als zij. Zijne vermagerde bleeke gestalte scheen iemand aan te duiden, die op matigheid en ingetogenheid gesteld was, en toch wist niemand beter dan Pater RUFFUS zelf, de stoffelijke gaven der wereld te genieten. Maar de geestelijke stond in een' algemeen goeden naam; jong en oud, rijk en arm achtte hem hoog om zijne minzaamheid en hulpvaardigheid, en de Bisschop zelf, die hem op hoogen prijs stelde, had hem aan velen als een voorbeeld van echten levenswandel aan geprezen.

Deze man nu zou met de gevangene spreken en haar zoo mogelijk tot bekentenis brengen van het door haar bedreven kwaad; dit was een middel, hetwelk te dier tijd door de Regters nu en dan nog al eens aangegrepen werd.

«OngeLUKKIGE!» zoo begon hij op minzamen toon, «mijn hart bloedt bij de woorden, die ik tot u moet spreken. Gij, die ik meer dan eens als een voorbeeld van Christelijken wandel heb aan geprezen aan hen, die het huis van den Heer schuwden; zij, die getrouwer dan iemand van mijne

schapen, aan de heilige communie verseheent, gij hebt mij doen zien, dat de huichelachtigheid en de bedriegerij in deze wereld groot zijn; gij hebt schendig CHRISTUS en zijn heilig kruis onteerd; want uw handel was als die van het adderengebrouwsel der Farizeën, enkel leugen en bedrog.»

AACHT had haar plau gevormd en zij rekende op hare sluwheid, om de rol, die zij vervullen moest, goed te vervullen. Naauwelijks had de geestelijke het woord ongelukkige tot haar gesproken, of het afschuwelijk wijf wist geheel en al het voorkomen aan te nemen van iemand, die diep berouw gevoelt over haar val, maar in welk berouw tevens het gevoel doorstraalt, dat hij miskend wordt. Zij sloeg de oogen naar den grond, en liet gelukte haar, uit die oogen een paar tranen te doen springen; terwijl zij, zonder het gelaat op te heffen, met eene nokkende stem uitriep:

«Eerwaarde Vader! *dat* heb ik niet verdiend; ik ben diep gevallen; maar nooit heb ik CHRISTUS mijnen Heer of zijn heilig kruis gehoond.»

«Hoe!» zeide de Geestelijke met strengen ernst, «ook nog in deze ure schaamt gij u niet, uwe lippen door logen te bezoedelen? Gij zoudt mij in den waan willen brengen, dat gij met waren eerbied en opregten gemoede deel genomen hebt aan de tafel des Heeren? Wee u, zoo gij de heilige Moeder Gods en God zelve tot toorn verwekt.»

«Eerwaarde Vader!» hernam de gevangene, op een' zoo mogelijk nog dieper berouwhebbenden toon, «ik weet, dat ik eene zondares ben, grooter misschien dan iemand onder de menschen.

Vreeselijk is mijne schuld, maar reken mij niet tienmaal schuldiger dan ik ben; dat smeek ik n. »

Zij wilde verder spreken, doch de toon harer stem werd zoo nokkend, dat zij in hare woorden scheen te stikken. Pater ruffus liet zich verstricken, en — om haar in hare droefheid een weinig op te beuren, zeide hij op goedhartigen toon:

« Denk niet, dat ik gekomen ben om uwe schuld tienvoudig te verzwaren. Gave de Heer, dat ik ze geheel en zoodanig van u kon werpen, dat zelfs de schaduw van schuld u niet omringen bleef! Spreek dus, wat uw gemoed in u getuigt, en ik wil mijnen Heer bidden, dat ik n tot hülpe zijn mag. Spreek; zoo gij in opregtheid van hart te allen tijde aan de heilige communie en ter biecht zijt verschenen, welke magtige Booze is het dan, die n zoo diep heeft doen vallen in de strikken der zonde. »

« O, Eerwaardige Vader! » sprak nu de gevangene, « wist gij, welken zoeten troost deze uwe woorden in mijn hart gieten. De heilige Maagd zij mijne getuige, dat ik dat hart geheel en al voor u ontsluiten wil. Helaas! dat ik ooit gehoor heb gegeven aan den kwaden geldduivel, die den laatsten wortel van al wat goed is bij mij uitgeroeid heeft. »

« Het geld is dus de oorzaak, dat gij tot zoo groote zonden vervallen zijt? » vroeg de Geestelijke, die maar al te wel wist, hoe dat zelfde geld ook hem bekoorde, om dikwijls zoogenaamde absolutie te geven van misdaden, die de straffende hand der

gerechtigheid hadden weten te ontduiken, «te betreuren is het, dat de ziel, waarin Godsdienst woont, niet dag en nacht strijdt om den Booze af te weren, die ons dagelijks door aardse goederen verlost, die ieder uur tot ons zegt, wat de Satan tot den Heer zeide: «al deze dingen zal ik U geven, indien gij, nedervallende, mij zult aanbidden.»

«O, uwe woorden zijn waarheid,» hernam AACHT, «met geen' vloed van tranen zal ik mijn kwaad genoeg kunnen beschrijven. Maar hoor mij aan, waardige Heer! en, wanneer ik gesproken heb, dan, o, dat gij dan voor mij biddet; misschien dat ik dan, als diep beklagenswaardig tevens, uwe gebeden te meer waardig zal zijn.»

«Weet, dat ook voor den grootsten zondaar een gebed opklimt tot den Vader!» zeide de Priester, op echt evangelischen toon, «spreek dus! dat er niets achter blijve op den bodem van uw gemoed! wat dan als tot ijs bevroren is smelte weg voor den warmen adem van het waarachtig berouw.»

«Geen berouw zal ooit mijn kwaad uitdelgen,» hervatte AACHT, «maar zwaarder nog zal hij het moeten verantwoorden, die op de meest valsche en eerlooze wijze mij verleid en bedrogen heeft. Ja, Heer! spreken zal, spreken *moet* ik: hoor mij aan,» ging zij voort, en hoe nader het oogenblik kwam, waarin zij eene volgreeds van logen en bedrog zou bezigen, des te meer vastheid scheen hare stem aan te nemen, «het is u bekend, hoe mijn man mij als eene arme weduwe achterliet; met zijn' dood moest het portierschap voor mij ophou-

den: lange ziekte had mij in* vele schulden gebragt, en — ik zag niets dan den bedelstaf in het verschieet. Weken verliepen er, toen ik, na onophoudelijk smeeken, door voorspraak van Schout ROPPEXS, het ambt bleef behouden. Helaas! ik wist niet, dat hij mij deze gunst met zulke schandelijke en snoode inzigten bewezen had. Op zekeren dag, toen ik hem iets aangaande eene gevangene te berigten had, deed hij mij een* voorslag, dien ik met innige verontwaardiging doch met nederigheid afwees. Hij wilde namelijk, dat ik als valsche getuige zou optreden tegen MARRITJE HEINSD^a, die veel geld had, en die hij, onder een krachtig bewijs van ketterij, ter dood zou kunnen brengen. In den beginne begreep ik nog niet zoo goed, wat mij spoedig daarna zekerheid werd, dat hij door een* vervloekten dorst naar haar goud, daartoe aangedreven werd. Twee dagen echter na mijne weigering zeide hij mij met ronde woorden, dat hij wel zorgen zou, mij mijn ambt te ontnemen, wanneer ik hem niet in al zijne plannen van dienst wilde zijn. Deze laaghartige bedreiging deed mij echter niet van besluit veranderen; want het vertrouwen op den Heere, die arme weduwen niet verlaat, deed mij sterk zijn.»

«En toch — bleefst gij niet sterk,» viel de Geestelijke haar in de rede, «een bewijs, dat uw geloof op zwakke fondamenten was gebouwd. Helaas! zij, die het sterkst wanen te zijn, buigen* niet zelden voor den eersten wind.»

«Met smart, Heer! moet ik het belijden,» hernam de slang, «vier dagen waren verloopen, toen

de Schout zijne bedreiging met meer aandrang herhaalde, en mij reeds een geschrift deed zien, waarin een ander in mijne plaats was benoemd, en dat nog slechts behoefde geteekend te worden, om alle kracht van uitvoering te verkrijgen. Toen smeekte ik hem, dat hij mij niet ongelukkig zou maken, en op mijne kniën vallende, riep ik zijn medelijden in. Te vergeefs echter; vloekende en dreigende verweet hij mij mijne ondankbaarheid, uitroepende: «zoudt gij die vervloekte ketters en oproermakers verschoonen, en mij afwijzen, die u voor den bedelstaf bewaard heb.» Beangst voor de toekomst, beloofde ik ten laatste, hem te gehoorzamen onder voorwaarde echter, dat ik van de ketterij van **MARRITJE HEINSDR.** moest overtuigd zijn. Dit was werkelijk het geval; — doch helaas! ik beschuldigde haar zwaar, en Gij, eerwaarde Vader! weet, wat haar lot is geweest. Al hare goederen zijn door den Schout genaast, en, tot belooning wilde hij mij een klein gedeelte geven. Dit heb ik echter van de hand gewezen; want ik wilde geen bloedgeld hebben; het kwaad, dat ik gedaan had, door zijne bedreiging, woog al zwaar genoeg op mijn geweten. Mijn ambt bleef ik nu behouden, maar, hoe dikwijls, heb ik de heilige Maagd gebeden, dat ik op eene andere wijze in mijne behoeften mogt kunnen voorzien! Om mijne onbillijke handelingen te vergoeden, trachtte ik de arme gevangenen, die veelal de slagtoffers van den Schout waren, door verdubbelde zorg en oppassing hun lot dragelijk te maken, en ik deed hun zooveel goeds als ik kon; doch hier,» — en zij sloeg op hare

borst — «bleef het mij knagen, als een verterend vuur.»

«En waarom heeft in de heilige biecht uw mond hierover nooit gerept?» vroeg de Geestelijke op vriendelijken toon, «waarom niet mijne hulp ingeroepen? er zouden wel middelen geweest zijn, om u tegen den booswicht te beveiligen. Welk oene zonde, om ter biecht te komen en den Heere CHRISTUS te misleiden, die ons de magt heeft gegeven, om, uit Zijn naam, kwijtschelding te doen!»

«Ja, waarde Vader! dit vooral, vergrootte de folteringen van mijn geweten; helaas! ik was reeds zoo diep in de strikken der valsheid verward.»

«En hebt gij nooit eenig geld van den booswicht ontvangen, voor het bevorderen van zijne snoode handelingen?»

«Slechts eenmaal, mijn Vader! ik moet de waarheid spreken; maar dat geld brandde mij op de consciëntie, en om eenige rust voor mijne ziel terug te krijgen, heb ik het op den dag van MARIA Hemelvaart, onder de armen en de gevangenen verdeeld.»

«Het is goed, dat gij dit gedaan hebt,» zeide de Geestelijke, «maar nog beter, zoo gij hulpe gezocht hadt bij de Heilige Kerk, die vertroost en beveiligt tegen de aanslagen der slechten. Maar ga voort, gij hebt nog slechts een klein gedeelte van het groote pad der zonde afgelegd.»

«Wat thans volgt, waarde Vader! is ijselijk,» hernam AACHT. «Het is u bekend, dat ik voor de regtbank ben geroepen, om getuigenis af te leggen

in den vreeselijken moord, aan des Doctors meid gepleegd. Toen heb ik gelogen en bedrogen en verdenking op anderen geworpen, ten einde een monster te verschoonen, dat alle verschooning onwaardig was; want, weet het, mijn Vader! niemand anders dan Schout ROPPENS was haar moordenaar.»

«Hij..... de Hoofdshout ROPPENS?.....» riep Pater RUFFUS met zichtbare gemoedsbeweging en afgrijsen, «mijne haren rijzen te berge. Is dat waarheid? hij zou dien gruwel, dien verschrikkelijken moord hebben begaan?»

«Ik heb de waarheid gesproken, Heer! en het bloed stolt mij nog in de âren; want ik, ik heb hem gezegd, dat de Doctor rijk en uit de stad was gegaan, en om de rampzalige som van nog geen driehonderd gulden heeft hij die ontzettende misdaad gepleegd. Dat de regtbank mij andermaal doe verschijnen, en ik zal tot in de kleinste omstandigheden het bewijs geven, dat niemand anders dan hij den moord heeft gedaan.»

«Maar hij is de wrekende hand der wereldsche gerechtigheid ontgaan!»

«Het zal mij ook niet aan het middel ontbreken om hem in die hand over te leveren,» zeide de slang, «ik kan sterven; want het leven heeft voor mij, na zooveel zonde, al het bekoorlijke verloren; maar ik ben gereed om op deze wereld nog zooveel kwaads te vergoeden; als in mijn vermogen zal zijn. Ik heb gepoogd, deze stad in brand te steken; ik heb den dood dus verdiend.»

«Ongelukkige! gij bekent dus dezen gruwel,» hernam de Geestelijke, die zich inderdaad liet mis-

leiden, «gij hebt dus niet besloten, dit hardnekkig te loochenen, in de hoop dat er geene gronden tot overtuiging zonden zijn? De Moeder Gods zij geprezen! voor een berouwliebbend hart, dat zijne schuld belijdt, is veel vergiffenis en veel genade te hopen. Maar wat kon u bewegen tot eene zoo groote boosheid, die mij huiveren doet?»

«De wraak, eerwaarde Vader! de wraak, die den mensch tot de vreeselijkste daden voert. Sinds weken kende ik slechts één' hartstogt, die als gloeiend vuur door mijne aderen woelde, den hartstogt om mij te wreken. Gij weet! wat er gebeurde toen de stad de zijde van den Koning verliet. De Schout werd van zijn ambt verlaten; ook ik verloor het mijne; ik wist wel, dat ik mijn ongelok geheel aan hem had te wijten, maar toch beschouwde ik deze stad als de oorzaak er van, en nu was mijn besluit genomen. Ik nam den schijn aan, alsof ik op hem niet verbitterd was; zoo ver voerde mij de zucht tot wraak, dat ik niet meer terugheefde voor huichelarij, en bleef hem aanhangen. Ik weet dat de magt van zijne Majesteit groot is, en dat de ketters als niets zijn tegen zijne vermogende hand; ik begreep, wanneer de stad weér onder het gezag van zijn Majesteit teruggebracht was, dat alsdan de Schout weér zijn ambt zou herkrijgen onder een' nieuwen Magistraat, en ik het mijne. Dit oogenblik nu te bespoedigen hield mij onophoudelijk bezig, en ik bleef zamenspannen met den Schout, die in zijn nieuw beroep weinig smaak vindt. Tegen eene geldelijke belooning van den booswicht nam ik nu de eerlooze taak op mij om brand te stichten in een

paar huizen, en zoodra de vlammen zich verhieven, zou het leger van den Koning de stad zoeken te overrompelen; doch wat mij het meest bewoog, was de belofte van den Hertog, dat ik een goed ambt zou bekomen, wanneer de zaak door mijne tussehenkomst gelukte. De Hemel heeft het echter anders gewild; want zoowel mijne aanslagen als die van mijn medepligtige zijn door den geweldigen regen mislukt, en, thans zal de straf op de misdaad volgen. De Almagtige God heeft regt gedaan.»

« Ongelukkige, » zeide de Geestelijke met een' diepen zucht, « uwe misdaad is groot, en alleen de heilige Moeder vol genade kan u nog barmhartigheid schenken. Met een opregt berouw en waarachtige schuldbelijdenis blijft geen gebed onverhoord. Geen uwer woorden is mij ontgaan, en ik verlaat u thans om te bidden voor het heil uwer ziel. Zoo er nogtans iets op uw gemoed mogt gebleven zijn, werp het vrij in het mijne over: ik ben de dienaar van den Heer, zoowel over de schapen, die de kudde hebben verlaten, als over degenen welke afgedwaald zijn. »

« Heb dank, mijn Vader, voor uw troostvol bezoek, » zeide de gevangene, « wees verzekerd, dat mijn mond niets achtergehouden, en dat ik in alles de waarheid gesproken heb. Dit echter nog: mogelijk zou uw goed hart mijne voorspraak bij de Regters willen zijn, wetende, dat ik het slagtoffer ben geworden van een' booswicht; maar ik verlang geene genade van den wereldschen Regter; het leven zou toch geene waarde meer voor mij hebben. Bid dus slechts voor mijne arme ziel, die zoo vol schuld

en zonde is , en schenk mij nog eenmaal den troost van uw bezoek. »

« Wees daarvan verzekerd , » hervatte Pater RUFUS , « ik zal u niet verlaten , maar ook na dezen dag u komen bezoeken , en wat ik vermag tot opbeuring van uw' bedroefden staat, zal niet door mij nagelaten worden. »

Na nog eenige dergelijke woorden , verliet haar de Geestelijke , wel voldaan , dat hij eene misdadigster vol diep berouw had aangetroffen , terwijl AACHT hem vertrekken zag met de woorden op hare tong : « ik zal hangen , zoo ik hem niet heb ingepakt ! »

TIENDE HOOFDSTUK.

Twee dagen waren verloopen na het vorenvermelde bezoek. AACHT JAFIES had geene reden om zich over bijkomende verzwaring van haar lot te beklagen. Tot nu toe had men haar goede spijzen toegereikt en eene vrij dragelijke slaappleats bezorgd. Van het voedsel had zij echter weinig gebruikt, dewijl zij haren honger tegenging met het doel, om daardoor te meer hare droefheid en haar berouw aan den dag te leggen; en telkens wanneer de eipier verscheen, vond hij haar weenende; zóó diep had het gevoel van schuld haar in de ziel gegrepen, dat zij aan die ziel zelfs kunstmatige tranen wist te ontlokken.

Hare list en geveinsdheid zouden intusschen triomferen. De Geestelijke had het hoofdzakelijk gedeelte van hare zoogenaamd opregte bekentenissen aan Schepenen medegedeeld; en voor een regterlijk verhoor geroepen zijnde, had zij daar alles in den zelfden geest, doch nog omstandiger herhaald. Vervolgens had men haar nadrukkelijk afgevraagd, of zij in staat zijn zou, Schout FOPPENS in handen van de Justitie over te leveren. Zij had zulks be-

vestigend beantwoord, doch om een paar uren beraad verzoekt, ten einde den geschiktsten weg daartoe aan te wijzen. Andermaal voor de regtsbank verschenen, wist zij op eene ongezochte wijze, den Schout VAN DORDT een middel aannemelijk te maken; althans toen AACHT weder buiten de regtskamer gebragt was, kwam men na eene poos overwegens tot het besluit, dat men haar voorstel zou aangrijpen. In het kort kwam dit op het volgende neder:

Een jongen zou met een' door AACHT JAFIES geschreven brief worden afgezonden naar den gewezen Schout JACOB FOPPENS, wiens verblijfplaats haar volkomen goed bekend was.

De briefbrenger zou den schijn moeten aannemen, dat hij niet expresselijk met de bezorging van dat geschrift uit *Haarlem* was gezonden: ook werd hem verder zijne rol' aangewezen.

De brief zou behelzen, dat FOPPENS zich twee dagen later op eene aangeduide plaats geliefde te bevinden. Daar zou AACHT insgelijks komen om hem eene schijnbaar goede gelegenheid aan de hand te doen, ten einde *Haarlem* te verrassen, en die zaak onderling volkomen te bespreken.

Ten einde AACHT buiten de gelegenheid tot ontvlugting te stellen, zou zij op korten afstand door eenige geregtsdienaars, met den Ondersehout SAEL gevolgd, en scherp in het oog worden gehouden. Op de aangeduide plaats zouden de geregtsdienaars zich verborgen houden, doch te gelijkertijd die plaats zoodanig onsingelen, dat de gevangene hen onmogelijk kon misleiden of ontvlugten.

Zoodra POPPENS in het huis gekomen, en met AACHT in gesprek zou zijn, zonden de geregtsdienaars er binnenvallen en zich van den gewezen Schout verzekeren, om hem vervolgens met zijne medepligtige gevangen naar *Haarlem* te voeren.

Op deze wijze nu zou men een' man in handen zoeken te krijgen, die, wanneer AACHT waarheid had gesproken, een afschuwelijke booswicht was, en de strengste straf verdiende. Zonder haro medewerking, zou het plan onuitvoerbaar zijn, en men moest alle vrees blijven koesteren voor de aanslagen van iemand, die thans als officier in dienst van den Spanjaard, regstreeks als vijand tegenover hen stond.

«Uitmantend!» zeide AACHT, toen zij zich weder alleen in haro gevangenis bevond, «er ontbreekt niets aan dan dat alles nu ook zoo afloopt; doch de Duivel zal meêspelen! heerlijke plannen, maar waarmede het gaan zal als met kruidslangen, die op een bepaald uur de boel in de lucht moeten doen springen, en die intusschen door eene fikse regenbui uitgedoofd worden. Voortreffelijke voornemens; maar de Satan zal ook eene stem in het kapittel hebben; die bedrogen wil worden, knoope listen aan met eene *vrouw*»

De brief, door AACHT geschreven en ondertekend, werd, na inzage van den Schout, verzonden. Hij bevatte niets, wat zelfs van verre eenig kwaad vermoeden kon opwekken; niemand toch dan AACHT wist, waarom de laatste letter van haren naam in een paar halve maantjes uitliep, en waarom zij den brief kruisvormig had dichtgevoenwen. Niemand

zeiden wij, doch de Lezer begrijpt, dat hij dit gezegde aldus hebbe op te vatten: Niemand wist dit dan AACHT JAFIES en Schout FOPPENS; alle booswichten toch hebben van alle tijden af onder elkander hunne geheimzinnige teekenen gehad.

Nog dien zelfden avond keerde de afgezonden bode van *Amsterdam* terug, met de mondelinge boodschap, «dat de kapitein volstrekt geene gelegenheid had gehad, om wederkerig te schrijven; doch dat hij zorgen zou, ten bepaalden tijde op de aangeduide plaats te zijn.» Hij had den knaap verscheidene vragen gedaan; doch deze had niet meer geantwoord dan hem voorgeschreven was, hetgeen aan den Schout VAN DORDT ten duidelijkste bleek.

Op den bepaalden dag nu maakte zich AACHT JAFIES reeds in den vroegen morgen gereed. In eene met een zeil overdekte kar, die door een paard was bespannen, nam zij plaats, en de Onderschout SAEL benevens een geregtsdienaar voegde zich bij haar. Vier andere Suppoosten gingen te voet de stad uit. Men nam dezen maatregel ten einde allen oploop onder het volk te voorkomen. Tot op een half uur afstands van de bedoelde plaats zou de kar met de gevangene voortrijden, waarvan de weg verder te voet zou worden afgelegd.

Intusschen verzuimde ook Schout FOPPENS niet, aan de gegevene belofte gestand te doen, op eene geheel andere wijze echter dan de Onderschout en de geregtsdienars vermoedden.

Niet verre van het huis Ter Hart, het tegenwoordig Zwanenburg, half weg *Haarlem* en *Amsterdam* stond toen een herbergje, waar d'*Meremin*

uithing. Het was een van planken opgeslagen gebouw, waarin men behalve het eigentlijke herbergsvertrek, nog een opkamertje en een stal had, dat op het IJ uitzag; de herberg werd door een ijverig Roomschegezinden boer bewoond, die bij de Protestanten onder de verdenking stond, dat hij dezen en genen als ketters of doopsgezinden aan de Regering aangaf. Dat het bedrijf van AART JANSZEN geen half bestaan opleverde, wist overigens een ieder wel, en daar niemand regt begreep, waarvan de man leefde, stond het herbergje bij velen in geen al te besten naam. Dit was de plaats, waar de zamenkomst tusschen Schout FOPPENS en AACHT JAVIES zou plaats hebben.

Ruim een half uur alvorens de laatste bij de herberg kon aankomen, was FOPPENS ze reeds binnengetreden en, onder het gebruiken van eenig gelag, met den waard in gesprek.

«En heeft niemand er de lucht van, dat de acht knevelbaarden in den stal zitten?» vroeg hij aan AART JANSZEN. «Geen mensch, Heer Kapitein!» was het antwoord, «ik heb zoo even nog den smidsbaas gesproken, die alle nieuwtjes op een haar weet; maar de man was er zoo onbekend mede als een ongebooren kind.»

«Goed!» zeide FOPPENS, «maar 't is waar ook; 't was nog donker, toen zij hier kwamen. Hebben de kerels wel bier genoeg om zich wat vrolijk te maken onder die lange opsluiting?»

«Eten en drinken, in overvloed, Heer Kapitein!... maar als ik goed kijk, dan zie ik iemand aankomen.

«Waar?»

« Kijk , Mijnheer ! nu draait hij juist om dien hoek heen bij 't hek van LIEVEN VAN DORP. »

« Ja wel , ik zie hem ; hij komt dezen kant heen »
« 'k Geloof het ook. »

« Nu , de man zal mij hier vinden , » lachte FORPENS bij zich zelven.

Inderdaad trad eenige oogenblikken later een als burger verkleed geregtsdienaar het vertrek van de herberg binnen. Na een' onverschilligen groet , en een' eren onverschilligen blik op den Kapitein , eischte hij een glas bier en zette zich neder , evenals iemand , die reeds vermoeid is en toch nog eene verdere voetreis moet afleggen.

« Warm van daag ! » zeide de hospes.

« Zeg maar drommols heet , » was het antwoord van den verkleeden geregtsdienaar , « en te elf ure moet ik te *Amsterdam* zijn : lang zal er dus niet te rusten vallen. »

« Neen ! » hernam de waard , « en als gij er te elf ure zijn moet , zou ik liefst niet met u meêgaan ; want dan zult gij beenen moeten maken. »

« 't Zal wel gaan , » hernam de andere , en op nieuw nam hij eene goede teug van het voor hem staande bier ; doeh terwijl hij dronk wierp hij een' zijdelingschen , scherpen blik op FORPENS , als wilde hij zich te beter overtuigen , dat deze de bedoelde persoon was. Ofschoon FORPENS niet betreedsd was , oordeelde hij het thans beter , den schijn aan te nemen , als ware hij niet zeer gesteld op de tegenwoordigheid van den vreemde. Hij wilde den geregtsdienaar daardoor in den waan versterken , dat , (zoo deze gekomen was , om hem , FORPENS , op te

nemen) hij niet alleen niets van den aanslag van den Onderschout vermoedde, maar dat hij ook geheel onverzeld op deze plaats gekomen was. Hij keerde derhalve den vreemde half en half den rug toe, evenals men dit aan iemand doet, met wien men liefst niet in aanraking verlangt te komen.

Na nog eenige onverschillige en vlugtige woorden, nam de vreemde eene laatste teug uit zijne kan, betaalde het gelag, stond vervolgens op, en begaf zich, na een' korten groet uit het huis.

«Ha! zij denken, mij in te pakken,» zeide FOPPENS, «maar een oude vos laat zich zoo gemakkelijk niet vangen. Wacht even!»

IJlings begaf hij zich nu naar den stal, sprak met de soldaten, die zich daar bevonden, en herhaalde kort de afspraak van het teeken, waarop zij, des noodig moesten toesnellen. Vervolgens deze plaats verlatende, ging hij weder naar de herberg.

«Nu!» zeide hij tot den hospes, «als er één persoon naar mij komt vragen, zoo laat gij hem op het opkamertje; zijn er evenwel meer, dan weet gij, wat u te doen staat. Intusschen zal ik daarboven ook veel met eigen oogen zien.»

Noch de Kapitein, noch de waard had het noodig geoordeeld, de gangen na te gaan van den man, die zoo even een glas bier had gedronken: dit toch zou dezen achterdocht hebben kunnen doen opratton. Slechts weinige minuten waren verlooppen, of FOPPENS zag op eenigen afstand de hem wel bekende gestalte van AACHT JAFIES naderen en de rigting naar de herberg nemen.

«Zij is den Duivel ontkropen!» sprak hij in

zich zelveu , « ik verbeur den kop , wanneer niet alles uitkomt volgens mijne gedachten ; de hapscharen zijn geen vijftig passen meer van hier , achter die groep boomen. »

Spoedig nu trad de persoon van AACT JAFIES de herberg binnen , en oogenblikkelijk werd zij door den waard naar het opkamertje gebragt , waar zich de Kapitein bevond.

Is het den Lezer bekend , dat er bij de zamenkomst van deze twee beruchte lieden weinig of geen ceremoniëel plaats greep — thans vooral was daarvan geen zweem aanwezig : beiden begrepen , dat de tijd te kostbaar of liever te kort was , om zich met nietsbeteekenende vragen of antwoorden bezig te houden ; beiden kenden hunne persoonlijke omstandigheden ; doch ofschoon AACT alles van haren medepligtigo te vreezen of te hopen had , was deze gedachte ochter niet in staat om haar van haren vroegeren toon of handelwijze jegens hem eenigzins te doen afwijken.

« Heer Schout ! » zeide zij aanstonds bij hare binnenkomst , « de beul heeft mij al aan den paal vast ; het hangt van u af , of hij den mutsaard zal in brand steken of niet. Kunt en wilt gij uwe oude vriendin bijstaan ? »

« Hoeveel rakkers zijn 'er achter die boomen ? » vroeg de Schout , « want dat is immers zoo ? »

« Zes. »

« Liegt gij niet ? Hebt gij geen kwaads in den zin ? »

« Zoo waar zal de heilige Maagd mij helpen , ik ben in doodsnood ; en zoo gij mijn schrift niet begrepen hebt , reken er dan maar op , dat uw Kapi-

teinschap u niet van de galg zal afhouden. Hebt gij bullebijters bij u?»

«Ja, acht!»

«Dan ben ik gered van den strop, en uit dankbaarheid, dat ik die lui zoo heerlijk gefopt heb, zal ik *Haarlem* aan tien hoeken in brand steken.»

«Alles is mislukt en gij zijt de hapscharen zeker in handen gekomen?»

«Juist geraden; maar daarover nader, brave Heer! de zaak is nu maar, dat ik hier van daan kom.»

«Zes zijn er, zegt gij?»

«Ja.»

«Welnu zes tegen acht, en dan reken ik mij zelven nog niet mede....»

«Voor den Duivel!... daar komen ze al,» riep AACHT plotseling, en nog had zij het laatste woord niet geheel uitgesproken, toen de Onderschout SAEL met twee geregtsdienaars reeds het vertrek binnen drong.

«Grijpt hem!» beval SAEL, voortdringende; doch te gelijktijd stond nu FOPPENS op; zijn leelijk, afkeerwekkend gelaat nam op eens nog afschuwelijker plooijen aan, en scheen door een' helsehen rooden gloed gekleurd te worden: nu vertoonde hij zich weêr even vreesinboezemend als toen hij vroeger aan MICHEL DE WAAL het heulsambt wilde nit-oefenen. en terwijl hij den mond wijd opende, riep hij met eene krassende stem:

«Schoften! wat wilt gij van een' officier zijner Majesteit?»

«Dat zult gij in *Haarlem* weten,» antwoordde SAEL, «ik heb last, om u gevangen te nemen,»

« Den eersten , die de hand aan mij slaat , zend ik naar de hel , » schreeuwde FOPPENS , terwijl hij den Ondersehout zijn rapier voor de oogen hield.
« Terug ! »

Zonder zich echter door deze woorden te laten terughouden , maakte SAEL en een geregtsdienaar zich gereed , den Schout aan te grijpen. Doch nu oordeelde deze het noodig , het bepaalde teeken te geven. IJlings laat hij een' schellen , doordringenden kreet hooren , niet ongelijk aan het geblaf van een' hyena , en te gelijkertijd brengt hij den digst bij hem zijnden geregtsdienaar een' hevigen klinkslag op den rechterarm toe.

« Terug , zeg ik ! » herhaalde hij op donderenden toon , « en zoo gij niet goedschiks dit huis verlaat , zijt gij allen des doods. »

Nauwelijks heeft hij dit gezegd , of een verward geschreeuw laat zich hooren ; te zelfder tijd dringen acht gewapende Spaansche soldaten het vertrek binnen , en allen slaan de oogen op den Kapitein , als wilden zij zeggen : « hier zijn wij om de rakkers dood te slaan. »

« Terug ! » herhaalt nu FOPPENS nog eens ; doch ook zonder dit woord laten de geregtsdienars af ; want eene plotselijke verstomming heeft zich van hen meester gemaakt. Zij begrijpen , dat zij op de listigste wijze door het wijf zijn bedrogen geworden ; want ACHT JAFIES kan een' spottenden Satanslaeh niet onderdrukken , en als verklaarde die lach nog niet genoeg , zoo zeide zij op sarcastischen toon :

« Ik voeg mij bij den Kapitein , Heer Ondersehout ! diens gezelschap bevalt mij beter dan het

uwe; maar bedank in allen geval de Heeren in *Haarlem*, dat zij mij met rijtnig hier hebben laten brengen.»

Onbeschrijfelijk waren de gewaarwordingen van den Ondersehout en zijne manschappen. SAEL was iemand van moed en vastberadenheid; wel had de plotselijke verschijning van acht zwaar gewapende mannen, terwijl men op geen', of althaus geen' noemenswaardigen tegenstand gerekend had, hem uit het veld geslagen; wel zag hij dat de kans te ongelijk stond, om er voordeel van te verwachten, ten minste op die plaats en op dat oogenblik; doch het gevoel van plicht, de gedachte aan zijn' last, en vooral de alles te bovengaande boosheid van het wijf deed hem oogenblikkelijk zijn besluit nemen.

« Vervloekte slang! » riep hij uit, « gij zult den dans niet ontgaan; » — en niet sneller treft de bliksem, dan het rapier van den Ondersehout eensklaps op het hoofd van AACHT JAFIES nederkomt. Onder een' krassenden gil, die met een' verschrikkelijken vloek gepaard gaat, valt zij voor de voeten van SAEL neder; doch te gelijktijd werpen twee Spanjaarden zich op hem, en de overigen vallen de geregtsdienaars te lijf.

« Slaat dood! » schreeuwt FOPPENS, « 't zijn vervloekte ketters uit *Haarlem*! » en biinnen een' oogenblik ligt een der mannen van SAEL op den grond uitgestrekt. De Sehout zelf slaat met zijn rapier om zich heen; doch SAEL en de overigen verweren zich dapper. Door een' welberekenden slag heeft de Ondersehout een' der Spanjaarden

den arm verlamd, en, door een' achterwaartschen sprong weet hij zich tegen den muur te plaatsen, waardoor hij van achter en ter linkerzijde tegen de aanvallen der overigen beschut is. Met verregaande lichaamskracht bedeed, slingert hij een' Spaanschen soldaat, die hem bij den schouder heeft gegrepen, van zich af, en stoot hem met de rechterhand het rapier in de borst.

«Courage, mannen!» roept hij tot de zijnen, «liever allen gestorven, dan onzen last ongehoorzaam. De dood aan het gespuis!»

Ontzettend is het geschreeuw in de beperkte ruimte van het vertrek, het gevloek en het wederzijdsche gekletter der wapenen. Behalve het wijf, liggen reeds een geregtsdienaar en twee soldaten zwaar gewond op den vloer; en de overige worstelenden trappen op hunne lichamen of struikelen er ten halve over, bij den geweldigen aanval en weêrstand. Zulk een' hardnekkigen tegenstand had FOPPENS niet verwacht, en de vrees komt bij hem op, dat ook hij nog het slagtoffer van dit tooneel zal worden.

«Terug kerels!» roept hij tot zijne soldaten, ten einde buiten het vertrek te komen en voor zijne veiligheid te kunnen zorgen; en inmiddels wil hij zelf er zich doorheen dringen; doch drie der zijnen, die met twee geregtsdienars worstelen, versperren hem den weg, en SAKL ziet met rollende blikken rond, terwijl hij onverpoosd links en regts om zich heen slaat.

«Terug!» herhaalt FOPPENS, nog met een' verschrikkelijken vloek, en op dat oogenblik gelukt

het hem, door te dringen, juist terwijl twee zijner soldaten den geregtsdienaar onder den voet krijgen. Hierdoor heeft hij echter zijn doel nog niet bereikt; want op eens springt SAEL op hem aan en brengt hem een' slag op den schouder toe. Andermaal heft hij met forsehe hand zijn rapier op; doch de ontvangene slag heeft den Schout niet buiten staat gesteld om dien te betalen.

« Ellendige hond! » schreeuwt hij, en brengt te zelfder tijd aan SAEL een' houw op den linker-arm toe, die dezen bijna een' kreet van pijn doet uitstooten. Eer hij zich kan herstellen, wordt hij nog daarenboven bij den hals gegrepen door een' *aan de soldaten, welke den geregtsdienaar op den grond hebben doen tuimelen, en weinig scheelde het, of SAEL ware insgelijks onder den voet geworpen. Zijne gespierdheid doet hem echter staande blijven, en zonder verder naar FOPPENS om te zien, gelukt het hem, den soldaat door een' achterwaartschen slag te treffen. In een' oogenblik is ook hij nu in eene worsteling gewikkeld; want aan een behoorlijk gebruik maken van de wederzijdsehe wapenen was in eene zoo beperkte ruimte niet te denken. Slechts vier der geregtsdienaars benetens den Schout, hebben het tot nog toe op de been kunnen houden, en tegenover deze staat alleen SAEL met twee zijner Suppoosten. Het is eene hardnekkige worsteling, vermengd met vreeselijk gevloek en geschreeuw, terwijl zij, die op den grond liggen, de anderen in hunnen aanval en wederstand belemmeren.

« Liever sterven dan mijn' last niet volbrengen! »

had SAEL gezegd, en hij staafe door moed en volharding, dat dit geene ijdele klanken geweest waren. Twee der soldaten hebben hem aangegrepen en klemmen zich, onder een' oorvendoovend getier en gevloek, evenals tijgers aan hunne prooi vast. Een hunner heeft eene soort van dolk getrokken en tracht hem dien in de zijde te stooten; doch met reuzenkracht bedwingt SAEL de doodelijke hand, en poogt den anderen door al de spierkracht van zijn' voet van zich te weren.

Op eens echter neemt het tooneel eene gansch andere wending. Aan FOPPENS gelukt het, zich ook aan de handen van den geregtsdienaar te onttrekken, die het dichtst bij de deur had post gevat, en nu snelt hij het vertrek uit, terwijl ook twee zijner soldaten hem volgen. Hetzij, dat SAEL zich te gelijktijd van de twee overigen weet los te rukken, hetzij dat deze uit eigene beweging het voorbeeld der overigen willen volgen, althans ook zij storten buiten het vertrek, en de Onderschout hen na.

« Blijf hier! » roept SAEL tot een' der twee Suppoosten, « zorg, dat het wijf niet ontkome! »

En naauwelijk heeft hij deze woorden gesproken, of een verward geschreeuw van stemmen laat zich in en voor het vertrek van de herberg hooren.

« Grijpt hem! » schreeuwt de eene.

« 't Is die schelm van *Haarlem*! » roept een ander, op Schout FOPPENS doelende, « Schiet hem dood! »

En de een loopt door den anderen, zonder dat men eigentlijk iets uitvoert. De oorzaak hiervan was het volgende: toen namelijk de geregtsdienars

het huis binnen kwamen was een hunner beneden gebleven, ingevolge den last van SAEL. Toen nu vervolgens de onvermoede aanval der acht gewapende soldaten plaats greep, was de geregtsdienaar oogenblikkelijk van daar geijld om hulp te zoeken. Aan een paar boeren uit den omtrek, welke hij als Protestantsgezinden kende, had hij medegedeeld, wat er in de herberg van AART JANSEN voorviel. Na een oogenblik aarzelens hadden de twee boeren benevens drie knechts zich met hooivorken gewapend, en deze trokken nu, met den geregtsdienaar naar de herberg. Zij kwamen er juist op het oogenblik, dat de overigen naar buiten waren gedrongen, en het tooneel dus geheel veranderd was.

«Wie den schelm vangt, krijgt vijftig gulden belooning!» riep SAEL, welke den Schout reeds op eenigen afstand over het veld zag ijlen, en hem nu oogenblikkelijk achtervolgde. Een geregtsdienaar wilde daartoe insgelijks pogingen aanwenden; doch eené zware wonde, welke hij aan het been had bekomen, wederhield hem.

«Vijftig gulden!» riepen de boeren; en allen stelden, met de hooivorken gewapend, de snelheid hunner voeten op de proef om den Schout of zijne handlangers, die de vlugt namen, te achterhalen. Hadden zij echter in stouthed en kracht voor de Haarlemmers moeten onderdoen, in vlugheid schenen zij het dezo af te winnen. Meer en meer bleven zij op hunne achtervolgers vooruit, en waren niet minder dan de boeren met de rigtingen van den weg bekend. Ten laatste hadden allen het spoor van de vlugtelingen verloren en keerden nu de een

na den anderen, naar de herberg d'*Meremiu* terug.

De waard aldaar was gedurende het gebeurde verdwenen, en niemand had eenig spoor van hem vernomen; twee der soldaten, die in de herberg hadden geworsteld en gevochten, waren dood, en de twee anderen hadden zware wonden bekomen: van de geregtsdienaars gaven er drie geen teeken van leven meer, en een vierde was insgelijks zwaar gekwetst; ook de Onderschout *SAEL* had eene wonde in den schouder, ofschoon de klokke *Haarlemmer* er niets van liet blijken. De geregtsdienaar, welke *AACHT JAFIES* bewaakte, had zijn' post niet verlaten, en weldra bleek het, dat meer het geweld dan het doodelijke van den slag haar in bezwijmden toestand gebragt had. Door eenige hulpmiddelen was zij dan ook langzamerhand tot bewustheid teruggekomen; vreeselijk was echter haar blik in dien toestand. Aanstonds begreep zij, dat nu alle hoop voor haar verdwenen was, dat zij zich in de magt der Justitie bevond, en dat men haar elken weg tot nieuwe snoode handelingen ten eenemaal zou afsnijden.

«Ik ben verloren!» sprak zij, «en de Duivel heeft mijne ziel: Satan, satan! Waarom ben ik niet in het water gesmoord?»

En hoe meer zij hare gedachten kon verzamelen, hoe ontzettender, hoe banger haar toestand haar voorkwam. De wereld scheen aan de boosdoenster weder te ontzinken; doch eene ruwe stem riep haar op nieuw tot de ijselijke werkelijkheid terug.

«Duivelsgebroed!» riep haar de geregtsdienaar toe, »zoo gij ons nu weêr uit de hand komt, zal

het wel zijn om naar de hel te worden geseheept. Wij zullen die klauwen eens binden, en als gij in uw hok terug zijt, zullen wij u als een' dollen hond aan een' ketting vastleggen.»

Onder deze woorden werd zij door twee gerechtsdienaars op eene stevige wijze gekneveld, zoodat elke beweging met handen of voeten onmogelijk voor haar was. In dien toestand werd zij naar de kar geleid, en geen oogenblik aan zich zelve gelaten. De dooden en gekwetsten werden vervolgens op een' anderen wagen geladen, en zoo reed men naar *Haarlem* terug, zonder dat het gelukt was, den man in handen te krijgen, op wiens gevangenneming men bijna gerekend had.

ELFDE HOOFDSTUK.

•••••

Men heeft dikwijls de opmerking gemaakt, dat al de onverschrokkenheid, al de onbeschaamde stoutmoedigheid van overgegevene booswichten op eens tot kleinmoedigheid en vervolgens tot wanhoop oversloeg. Hierin ligt ook veel natuurlijks: zoolang zij nog vrij zijn, noopt hen eene gewaande eigenwaarde, om hun berucht karakter te handhaven; zelfs gevangen, blijft hun dat gevoel bij, zoolang er nog slechts een flaanwe straal van hoop slikkert, dat zij, door list of toeval, hunne vrijheid zullen terugkrijgen. Er schijnt toch zoowel in het gemoed van den booswicht als den grooten man eene roemzucht te leggen, die hen bestuurt of aandrijft; en een CARTOUCHE, met koorden gebonden, of een COLUMBUS in ketenen naar Spanje, hebben beiden van roem gedroomd. Maar *dan*, wanneer de groote man en de booswicht beiden lijden, dan komt het contrast hunner zielsgevoelens scherp uit. Wanneer de laatste het hoofd neêrbuigt, verheft de krin van den eersten zich als een eik in den storm; wanneer de laatste door wanhoop wordt aangegrepen, schijnt een hemelsche straal van kalme

op den eersten neder te dalen; voor den eersten is de dood eene zachte ontbinding; voor den laatste is zij eene helsche marteling, waarbij de Booze het foltertuig spant.

In de gevangenis teruggebragt, werd AACHT JAFIES zwaar geketend, en nog daarenboven onder onmiddellijke bewaking gesteld. Reeds des anderen daags moest zij voor Schepenen verschijnen; er had een lang verhoor plaats, waarin AACHT bekende, wat haar tot den laatsten stap bewogen had, en hoe zij door haar geschrift den Schout tot hare hulp in de gelegenheid had gesteld. Hieruit vloede ook eene bekentenis voort van al de misdaden, die zij vroeger en later in gemeenschap met hem gepleegd had; van den gruwelijken moord aan de dienstmaagd van den Doctor deelde zij ook thans de geheele en waarachtige toedragt mede; doch altijd bleef zij FOPPENS als de oorzaak noemen van al het bedreven kwaad.

Geen der Schepenen, die niet huiverde bij zulk eene bekentenis van misdaad en God-onteerende huichelarij, — geen, die niet rilde bij het ontzettende denkbeeld, dat een man als FOPPENS zoolang het hooggewigtig ambt van Hoofdschout bekleed en op eene gelijke lijn met hen had gestaan. Niet lang duurden de overwegingen van de gezworenen; niets ontbrak er om met allen grond het doodvonnis over AACHT JAFIES en haren medepligtige, LUBBERTSZ., aan de brandstichting uit te spreken. De laatste werd veroordeeld om gevierendeeld te worden, terwijl het vonnis van AACHT JAFIES was, dat zij levend moest verbrand worden.

Zonderling mag het heeten, dat dit ijselijk vonnis geen den minsten indruk op haar scheen te weeg te brengen. Zij was schier even wezenloos als die misdadigers in den ouden tijd, welke men door myrrhe en hyzop hun vonnis deed vergeten. De ijzeren overtuiging, dat hare feiten niet meer konden geloofhend worden; eene gelijke zekerheid, dat geene list meer door haar aangewend kon worden, en het gewisse van de haar wachtende straf hadden al hare veerkracht verlamd. Werktuigelijk liet zij zich naar de gevangenis terugbrengen, zonder een enkel woord te spreken, en een halven dag lang zat zij daar neder, zonder dat haar bewaker eene enkele beweging van haar opmerkte.

Toen de Geestelijke zijn bezoek bij haar vernieuwde, kon hij geen enkel woord uit haar krijgen. Vergeefs was zijne nu eens hoogernstige dan weder zachte toespraak; zij antwoordde niet, en wees hem noch door woorden, noch door gebaren, van zich af. Een paar malen slechts hoorde hij den slaauwen uitroep uit haren mond: «o, JACOB FOPPENS! FOPPENS! waartoe hebt gij mij gebragt?» Maar wanneer hij haar dan vroeg: «Is FOPPENS toch waarlijk de oorzaak van al uwe zonden?» dan vernam RUFFUS geen enkel woord, en zag slechts een ligchaam, waarvan ieder werkzaam vermogen te eenemaal verdwenen was.

Zonder eenig voedsel of drinken te willen gebruiken, bleef zij in dien toestand, tot op het oogenblik, dat zij uit de gevangenis werd gehaald om hare straf te ondergaan. Doch op dat oogenblik zou al het dierlijke van haar karakter zich nog

eenmaal vertoonen, al de lagere drift van den mensch bij haar werkzaam zijn: nog eenmaal zou zij een voorwerp van huivering zijn.

Nauwelijks had een der geregtsdienaars haar gezegd, dat haar oogenblik gekomen was, en nauwelijks had de Geestelijke nog eens eene poging gedaan om haar tot waarachtig berouw te brengen, of hare gelaatstrekken namen eene afschuwelijke uitdrukking aan; zij deed een hevige inspanning om zich aan hare ketenen te ontwringen, en te gelijk riep zij op krassenden toon uit:

« Ga weg, bedrieger! ik heb geen berouw, dan dat ik den helschen FOPPENS het hart niet uit het lijf heb gescheurd. Zwijg van berouw en van God! spreek van wraak, van wraak! laat mij FOPPENS vermoorden, en dat daarna al de Satans mij verdoemen! dan zal geene hellepijn mij te groot zijn.»

« Laat varen die stem van woesten hartstogt, » sprak de Geestelijke, « want weet, het kwaad, dat de menschen doen, leeft voort na hunnen dood. Hoor naar de stem..... »

Maar nu liet zij den man niet verder spreken; met een geluid, dat eerder aan het gebrul van een wild dier deed denken dan aan eene menschelijke stem, riep zij uit: « Houdt den mond, aflatkramer! zwijg, bedrieger! die voor vijf en twintig gulden absolutie van een' moord geeft. Wraak wil ik, wraak! kunt gij mij die geven, dan wil ik hooren, zoo niet, dan ben ik stom en doof: weg! laat mij branden, dan is het gedaan.»

En vervolgens knarste zij op de tanden en stiet zulke krassende toonen uit, dat de Geestelijke het

verstandiger oordeelde, geene verdere pogingen aan te wenden. Daarop gingen dan ook de geregtsdienaars voort met haar uit de gevangenis te leiden en haar vervolgens aan den beul over te leveren, al hetwelk met luide wraakkreeten uit haren mond gepaard ging.

Hoe groot ook de óploop van het volk zijn mogt, toen AACHT, na de mislukte brandstichting naar de gevangenis werd gebracht, dit beteekende niets in vergelijking van de ontzaggelijke menigte, die thans getuige zou zijn van hare teregtstelling. Van de Zijlstraat drongen honderden naar het Zand- of marktveld, en deze werden weder door honderden voortgestuwd. De Batte-joris-, Smede-, Koningstraten en alle, welke op de markt uitkomen, waren met menschen bezaaid, die reeds geene plaats meer konden vinden op de markt. In al de huizen, welke het uitzigt op het Zand hadden, zag men hoofden van mannen, vrouwen en kinderen uit de vensterramen, met ongeduld het oogeblik afwachtende, dat AACHT JAFIES naar de strafplaats zou gevoerd worden; want de naam van LUBBERTSZ. kwam slechts over de lippen van enkelen; zóó groot en zóó algemeen was de droevige beruchtheid, welke het wijf zich verworven had. Maar even zichtbaar als de algemeene nieuwsgierigheid was, even zichtbaar was de haat van velen. Het scheen sommigen niet genoeg, dat zij weldra op eene vreeselijke wijze het leven zou verliezen, men moest haar nog van te voren beschimpen, en mishandelen, en door vuilnis op haar te werpen, de grootste verachting jegens haar uitdrukken,

zoodat het garnizoen van RUIJKHAVER, hetwelk gewapend op het Zand stond, slechts met moeite de grootste aanrandingen kon beletten.

« Moet de slang nog biechten ook? » riepen sommigen, ziende, dat de Geestelijke haar naar de strafplaats vergezelde, « al biechttte zij een jaar lang, toch zal zij eenwig verdocmd wezen. »

« Zij ziet er uit als een wild dier, de vrome non! » riepen anderen, « zij zon er de klauwen inslaan, als zij die ijzers niet aan had. »

Inderdaad zag de rampzalige er afschuwelijk uit: het was alsof sedert drie dagen al hare trekken geheel verwrongen en misvormd waren geworden; het was als zage men in haar een levend toonbeeld, hoe het woeden en brnisen van schrikkelijke hartsogten het evenbeeld van den Schepper tot een dierlijk wangedrocht kunnen verlagen. Hare oogen waren diep in het hoofd gezonken, en toch straalden zij een vuur uit van gramschap en ziedende wraak. Hare tanden knarsten op elkander, en hare lippen sidderden, terwijl zij telkens magtelooze pogingen aanwendde om hare ketenen los te rukken doch ook bij de telkens herhaalde mislukking hnilend uitriep: « Vervloekt! dat ik mij niet wreken kan op dien hond! »

Het spreekt van zelf, dat in dien toestand ook de laatste pogingen van den Geestelijke om een enkel zaadje van berouw bij haar te doen ontkiemen, vruchteloos waren. Toen dus Pater RUFFUS afliet, was dit voor den Scherpregter het teeken, om met de strafoefening te beginnen. Alleen het gezigt op de gercedschappen en de toebereidselen

daartoe was huiveringwekkend. Men verbeelde zich een' zwaren ijzeren paal, waarin een stevige ijzeren ring was vastgeklonken, rondom dien paal een' grooten voorraad van hout en stroo, en digt daarbij eene soort van vuurhaard, waar een handlanger van den beul gestadig de vlam onderhield, om er weldra den mutsaard mede te ontsteken.

Op een teeken van den Scherprechter werd nu de veroordeelde uit handen van de geregtsdienaars aan de beulsknechts overgegeven; en naauwelijks was zij door deze naar den paal geleid of een daverend geschreeuw van goedkeuring liet zich uit het midden van het volk hooren.

«Dubbel gestookt!» klonk het hier, «als eene hel! als eene hel!»

«Die dood is nog te zacht voor de slang!» klonk het daar, «zij heeft er zoo velen onschuldig op het schavot en de Janspoort gebragt!»

«Brandt haar eerst nog de tong met het gloeiend ijzer!» riepen eenigen, «dan zien wij het fraaije vonnis van DUC D'ALVA nog eens vernieuwd.»

Maar naauwelijks was zij door middel van eene schroef en een' beugel stevig aan den ijzeren ring van den paal vastgemaakt, of luider dan te voren liet zich het geschreeuw hooren: «stook aan de hel! stook aan!»

«O JAKOB FOPPENS, FOPPENS! waartoe hebt gij mij gebragt?» riep AACHT JAFIES, met eene stem, welke aan het gebrul van een wild dier deed denken; en woest en wild sloeg zij met de handen, die nu door den beul ontketend waren geworden: zij zocht als ware het een voorwerp, waaraan zij

hare wraak wilde koelen, doch zij was te vergelijken met' een tijger, die, in zijne kooi gesloten, de klauwen naar den oppasser slaat, doch slechts met de ijzeren traliën van zijn hok in aanraking komt.

Intusschen werd het hout rondom haar opgesteld en afgewisseld door ligt ontvlambare laagjes stroo. Ontzettend gezigt! weldra is er eene genoegzame massa brandstof aangebragt, en met die massa komt nu een brandend stuk hout in aanraking; de stoffen vatten langzaam vuur en reeds baant zich de rook een' weg door de tusschenruimte van de onderscheidene lagen.

Nog geen zweem van berouw bij de rampzalige op het oogenblik, dat de vlam, al grooter en grooter wordend, op het punt is, haar te bereiken, niets dan een wild wraakgeschreeuw en de magtelooze pogingen om zich los te rukken, afgewisseld door schorre vloeken op hare beulen. Van de duizenden, die daar getuigen waren van het vreeselijk schouwspel was er welligt geen, die vroeger, bij eene dergelijke straoefening niet ten minste een oogenblik meêwarig gevoel ondervond voor het slagtoffer. Doch thans?..... Zie, reeds speelt de vlam rondom hare kniën, en men hoort niets dan de woorden: moordenares, huichelaarster, brandstichtster en dergelijke: men hoort eene korte, maar vreeselijke opsomming van al het kwaad, dat zij en Schout FORRENS gepleegd hebben, en in aller oogen leest men als ware het de begeerte, om haar' dood te aanschouwen, evenals van een verscheurend monster, dat niets dan verwoesting en vernieling in den omtrek te weeg brengt. Welligt, dat sommigen nog

mededoogen zouden gevoeld hebben, wanneer de schuldige diep berouw en onderwerping aan den dag had gelegd; doch zie! daar stijgt de roode vlam reeds tot haren hals, de smook dreigt haar den adem te verstikken, en nog laat zij niets dan een godslasterlijk gevloek hooren, terwijl zij als eene krankzinnige de vlam poogt af te weren, die hare kleederen reeds verteert.

«O JAKOB FOPPENS! FOPPENS! waartoe hebt gij mij gebragt?» schreeuwde zij nog eens, terwijl reeds de vlammen van links en regts om haar rondweidden. Na dezen nitroep echter hoorden zij, die het dichtst bij den brandstapel stonden, duidelijk het woord *God* uit haren mond, een bewijs, hoe de grootste booswichten toch somwijlen beseffen, dat er eene hogere magt boven hen bestaat.

Geweldig knetterden de vlammen, en de vonken vlogen wijd en zijd; doch onder het kraken en knappen van het hout hoorde men op eens een ontzettend gebrul, zoo als men zich het verscheurend geluid voorstelt van dien kunstenaar, welke op bevel van PHALARIS, in den gloeienden buik van den stier werd gesloten. Dan, dit gebrul duurde slechts kort; de rampzalige, die het voortbragt, was binnen weinige minuten door de vlammen verstikt; en — met huivering schrijven wij het neder — onder het uitbrullen van wraak en godslastering was AACHT JAFIES de eeuwigheid ingegaan.

Wij gevoelen weinig aansporing om verder bij den brandstapel te verpoezen, of de hartstogten gade te slaan eener verbitterde menigte, van welke sommigen op het marktveld bleven vertoeven tot-

dat de verstokte boosdoenster als ware het tot asch was verteerd. Evenmin wenden wij de blikken op den medepligtige LUBBERTSZ., die nog den zelfden dag eene niet minder vreeselijke straf ontving. Langzamerhand gingen de volkshooopen uiteen, doch nog dagen lang sprak men over niets anders dan over de vroegere en latere misdaden van AACHT JAFIES en Schout FOPPENS, doch vooral over hare teregtstelling en haar verstokt uiteinde. Doch het spreken over haar was in die tijden nog niet genoeg: de gebeurtenissen met haar leverden stof voor menig volksverhaal vol bijgeloof. Nog maanden en jaren daarna verseheen de boosdoenster in elk gedeelte van *Haarlem*, om er kwaad te stichten; geene gedaante, die zij niet aannam, geene rol, waarin zij niet eene bijrol vervulde, doch altijd in omstandigheden of gebeurtenissen, die het licht van den dag niet konden verdragen. Niet dáárdoor echter, maar door het waarachtig geschiedverhaal voelden wij ons genoopt, hare vreeselijke beruchtheid te verlevendigen, met geen ander doel dan om de bange dagen onzer voorouders onder het juk van eenen ALVA in de ware donkerheid te doen zien.

TWAALFDE HOOFDSTUK.

Ten einde aan het slot van ons verhaal te komen en te zien, hoedanig het Schout *ROPPENS* verging, moeten wij een' vluchtigen blik werpen op het Noorderkwartier van *Holland*.

Wij zeiden een weinig vroeger, dat de Spanjaarden met den Raad en de Rekenkamer uit ons Gewest waren geweken, overal sporen van moord en plunderzucht achterlatende. Daarom evenwel heerschte er in *Holland* nog alles behalve rust; *JONKER DIEDERIK VAN SONOIJ* poogde te *Zaandam* de sluizen te bezetten, een punt, waaraan den Noord-Hollanders en Waterlanders zeer veel gelegen was; slapheid en weêrwil echter waren oorzaak, dat men niet slaagde, evenmin als in het landen op *Vriesland*. Naauwelijks kwam zulks aan den Admiraal *BOSSU* ter ooren, of hij nam zijne maatregelen en wist, door met list en spoed te handelen, aanmerkelijke voordeelen te behalen; hij kreeg de sluizen in zijne magt, na in den omtrek veel verwoesting en plundering te hebben aangerigt, keerde over *Hoorn* naar *Amsterdam* terug en pleegde op dien terug-

togt weder overal roof en wreedheden. Weinige dagen daarna zond JONKER SONOIJ eenige soldaten naar *Wormer* en *Jisp*, om die plaatsen te bezetten, opdat de vijand ze niet afloopen of versterken zou: de aanvoerders dezer soldaten waren RUIJKHAVER en CHRISTAL, en het eerste wat zij deden, was eene poging om den vijand aan den Dam te overvallen en afbreuk te doen. Bij de Noorder-valdeur, die in den Schinkeldijk ligt en waar de Spaänschen, behalven eene goede bezetting, eene redoute gebragt hadden, werden zij gestuit. Het volk van SONOIJ was genoodzaakt, tirailleurs-gewijze te vechten, aangezien de redoute slechts door musketten verdedigd werd; weldra echter werden zij genoodzaakt, met verlies van eenige dooden terug te trekken, doch inmiddels bezetteden zij *Wormer* en *Knollendam*. Naar de zijde van *Oost-Zaandam* tot aan den *Nieuwen Dam* werd vervolgens, op last van SONOIJ, LAZARUS MULLER met eenige vendels soldaten gezonden, met het voornemen om aan den *Nieuwen Dam* een blokhuis op te werpen en voorts de dijken over *Amsterdam* te bewaken. Om dit doel te beter bereiken, hadden zij eenige galeijen van *Hoorn*, *Edam* en *Monnikendam* be-mand. Spoedig kwamen de Amsterdammers met tien groote schepen en eenige jagten aanzetten, op een van welke zich kapitein FOPPENS bevond. Zij vielen het volk van LAZARUS MULLER met onstuimige dapperheid aan; doch deze de vroegere verliezen willende vergoeden, moedigde de zijnen tot geene mindere dapperheid aan. Het gevecht duurde slechts een half uur, toen de vijand reeds

gedwongen werd, met groot verlies af te deinzen, eene gebeurtenis, te grievender, wyl hij zich van de overwinning bijna verzekerd had gehouden.

Niet zoodra was de vijand teruggetrokken, of er werden vreugdekreten door de Noord-Hollanders aangeheven, en oogenblikkelijk zond men een' bode aan JONKER DIEDERIK VAN SONOIJ af, om hem van deze overwinning kennis te geven. Het volk van de galeijen en van de vendels van MULLER wenschte elkander geluk, en van links en regts lieten zich de kreten hooren: «*Vivent les gueux!* Aan al de Spaanschen de dood!»

«Denk echter niet, dat we van 't gespuis ontslagen zijn!» zeide een der schepelingen, «morgen komen ze terug, of ik verbeur eene maand soldij. Laat ons dus op onze hoeden yezen; want het zou niet voor het eerst zijn, dat zorgeloosheid werd gestraft.»

De man, die aldus sprak, was niemand anders dan JAN HARINK, die zich later door een paar waarachtige heldenfeiten zoo beroemd heeft gemaakt. Ook thans had hij zich dapper gedragen. In zijne oogen schitterde moed en volharding, nog versterkt door eene echt mannelijke gestalte en gespierden lichaamsbouw. Onder zijne kameraden was hij zeer bemind wegens goedheid van hart en wakkerheid, maar gevreesd tevens; want wanneer die zelfde goedhartige Hollander in drift ontvlamde, dan zou hij, zooals men het noemde, *zijne vijf galei-kompaans* gestaan hebben; wat dan zijne sterk geveeschde vingers aangrepen, dat omsloten zij als een ijzeren beugel en verbrijzelden of ver-

nielden het. JAN HARINK was te gelijk geacht en ontzien.

« Dat zeg ik ook, » sprak NICOLAAS JORIS VAN DIJKE, een dapper soldaat, die in lateren tijd nog den rang van Kapitein bekleedde, « morgen of overmorgen komen ze ons weêr op de huid, en ik mag het wel lijden ook. »

« Wel lijden? » vroeg een zijner makkers, zijt gij dan zoo heet op hun bezoek? »

« Ei, ei! » voegde een ander er bij, « dat ze terugkomen is wel, maar om er nu juist zoo naar te verlangen.... »

« Dat zal ik u zeggen, » sprak VAN DIJKE, « en dan zult gij met mij moeten instemmen, ten minste ieder, die een Haarlemmer is. »

« Kom, laat dan eens hooren! » sprak de een.

« Ja, daar zijn we benieuwd naar, » voegde een ander er bij.

« Weet dan, » hervatte VAN DIJKE, « dat ik daar straks zoo wat handgemeen geweest ben met den aartsschelm JACOB FOPPENS; ik herkende hem al dadelijk aan zijne leelijke Judas-tronie, een echt gezigt om achter het lijk van den Booze te gaan. Die booswicht is oorzaak, dat ik eene maand lang op de Janspoort te Haarlem gezeten heb, en zoo ik het niet had weten te ontrugten, dan was ik misschien nu al een' kop kleiner geweest, of kon mij beroemen, op het ketters-schavot te hebben gestaan. Wat die schurk van een' Schout gedaan heeft, kan hij door geen honderd bedevaarten boeten, al werd hij nog honderdmaal gegeeseld op den koop toe: gemoord, gestolen, gebrand heeft

hij en nog honderdmaal meer. En die deugniet heeft zich voor zijn gestolen geld van de Haarlemmers nog al een Kapiteinschap gekocht.....»

« Een kapiteinschap? » riepen eenigen uit één' mond, « eene plaats op 't rad ware hem beter geweest. »

« En zijt gij handgemeen met hem geweest? » vroegen een paar makkers.

« Ja, » antwoordde VAN DIJKE, « ik moet zeggen, hij sloeg er fik op in; maar het is altijd grooter eer als men een' hopman nekt dan een' soldaat, ten minste wanneer die hopman geen deugniet is zoo als FOPPENS. Ik deed dus niet minder mijn best en vooral toen ik zag, dat *hij* het was: ik had hem een' veeg over den schouder gegeven, en wilde dien verbeteren op zijn' kop, toen eenige zijner mannen hem van mij scheidden; het gevecht werd daarop algemeen, en ik kon hem niet meer aan het lijf komen; vervolgens hebben zij 't hazenpad gekozen, zoo als gij weet; en, begrijpt gij nu, waarom ik wel gaarne zien zon, dat de honden nog eens terugkwamen. »

« Dat zal wel zoo zijn! » spraken eenigen.

« En wat ik nog liever wou, » voegde VAN DIJKE er bij. « Ja, het zou mij twee maanden soldij waard wezen, zoo ik dien hond van een' Schout eens levend in handen kon krijgen. »

« Zoudt gij hem dan villen? » vroeg een bootsman, « zooals de Verenaars het aan een' Spanjool deden? »

« Neen, dat niet, » hernam VAN DIJKE, « maar ik zou den Overste MULLER vragen of ik hem aan den Magistraat van mijne stad Haarlem mogt uitle-

veren: dat zou mij meer opbrengen dan twee jaren soldij.»

« En gij zoudt er maar twee maanden soldij om willen missen? » zeide de bootsman, « die ruiling zou zoo kwaad niet zijn. »

« Het spreekt van zelf, ik zou er bij moeten winnen, » hernam VAN DIJKE lagchend, « Maar, op mijn woord, kompaans! ik wed, als FOPPENS in Haarlem in den knip zat, dat hij geen drie dagen van de galg bleef. » En nu verhaalde hij meer bijzonder al hetgeen ons van hem en AACHT JAFIES bekend is.

« Gij hadt slimmer gedaan, zoo gij maar van hem gezwezen hadt, » zeiden eenigen, « want nu wij weten, dat er geld aan zijne huid te verdienen is, zullen wij óók een bod naar hem doen. »

« Ik gun het u van harte, » sprak VAN DIJKE, « ik ben niet hebzuchtig en zou al heel in mijn' schik zijn, zoo hij maar door iemand onzer gesnapt werd. Merk hem dus maar aan als iemand, die vogelvrij verklaard is; ik zal u zijn signalement geven. »

« Ja, dat is noodig! » riepen allen.

« Nu, onthoudt het dan maar, » zeide VAN DIJKE: *Oogen* groot en rood als van een' vos en een' wolf.

Neus middelmatig, en als van een' havik.

Mond lang, met leelijke tanden als van een' dog.

Kin plat en beenig en vooruitstekende.

Wangen hoog rood en mager.

Gestalte lang en dun doch gespierd, en zich min of meer krommende als eene slang, in één woord een leelijke schurk. »

« Hadt gij maar liever gezegd, » sprak een bootman, « 't is de leelijkste van allen; dus kunt gij niet missen. » Vooraan, wakkere bollen, wij willen er eens op drinken, dat die schelm van een Schout ons in handen valle! Leven de Geuzen! aan al de Spaanschen de dood! »

En nu sprak men nog lang met geestdrift over de behaalde overwinning; oude gebeurtenissen werden weder opgehaald en met latere vergeleken, en, onder het wakker rondgaan van de bierkan liep de dag ten einde. Dubbele posten werden nitgezet; want de avond voorspelde een' donkeren nacht, en men wist, dat men met een' vermetelen, listigen vijand te doen had.

Het vermoeden van den dapperen JAN HARINK was geenszins ongegrond geweest. Reeds tegen het aanbreken van den ochtend zag hij van het roei-jagt, waar hij de wacht had, vijftien groote schepen benevens nog meer andere schuiten dan daags te voren aanstevenden, natuurlijk met het doel om het opwerpen van een blokhnis bij den Nieuwen-Dam en andere verschansingen op den dijk te beletten.

Het ligt niet in ons bestek, den geheelen aanval van dezen dag te schetsen. Blijkbaar had de vijand plan om met nog meer dapperheid dan daags te voren te handelen, en den Noord-Hollanders op alle wijzen in het aanleggen van versterkingen tegen te gaan, of liever, te verjagen. Het gerecht was dan ook spoedig algemeen, zoowel met het voetvolk van MULLER als de Noord-Hollandsche galeijen; want uit een paar jagten van den vijand was de

bemannings nabij eene der schansen reeds aan land gekomen, en handgemeen.

«Vuur!» klonk het van links en regts, en de bevelen der Noordhollanders werden met evenveel beleid gegeven als met snelheid uitgevoerd.

«Leven de geuzen!» daverde het op de galei, waarop zich JAN HARINK bevond; want door eene losbarsting uit de gotelingen werd men een Jagt van den vijand zoodanig ontredderd, dat het moest afhouden en niet meer ageren kon. Ook eenige andere vijandelijke schepen kregen bijna op het zelfde oogenblik eene geduchte, wel treffende laag. Dit belette echter den vijand niet, eene poging te doen om met nog andere booten aan land te komen, en aan twee er van gelukte dit.

«Weg met de Spanjolen!» schreeuwde het volk van MULLER, dat al zijne krachten, op den dijk, niet naar behooren ontwikkelen kon, doch zooveel te meer vastberadenheid en beleid aan den dag legde.

»Vuur links!» beval MULLER, die nadat een twintigtal vrijbuiters, aan den regter kant, met vrucht van hunne musketten gebruik hadden gemaakt. «Wanneer wij de baan dáár niet schoon vegen, is het met de kleine schans gedaan.»

Werkelijk was die schans in gevaar, om door den vijand ingenomen te worden, en wel onder de aanvoering van Kapitein FOPPENS, die meer onverschrokkenheid aan den dag legde, dan men van hem zou verwacht hebben. Door eene afsnijding in den dijk kon men moeilijk met onderlinge samenwerking, minst van al stormenderhand, dien aantal

beletten; want gelukte het al een' vermetele, zich den weg over de afsnijding te banen, dan stond hij dadelijk aan het volle vuur van den vijand bloot. Alleen dan, wanneer een paar galeijen nog in tijds konden toeschieten, zou de bemanning daarvan, door hen in den rug aan te vallen, de inneming kunnen beletten; doch de galeijen waren te ver van die plaats af om dit met spoed te bewerkstelligen.

«Vuur, mannen, vuur links!» beval MULLER nog krachtiger, en er vielen verscheidene vijanden gewond neder: doch anderen kwamen in hunne plaats, en de schans was op het punt van ingenomen te worden, wanneer men er geen' krachtdadigen maatregel tegen in het werk kon stellen. Deze echter zou genomen worden en wel door een' dier vrijbuiters, welke voor den vijand zoo geducht waren, getuige 'T HOEN, die met achttien der zijnen honderd vijftig Spaansche speerruiters versloeg.

«Wie *Holland* lief heeft, volg mij na!» liet op eens NICOLAAS JORIS VAN DIJKE hooren, en met niets dan eene kling gewapend, wyl hij zijne musket wegwierp, stortte hij zich in de afsnijding. Deze bestond uit eene soort van diepe modderachtige gracht, doodelijk voor hem, die niet zwemmen kon, en doodelijk voor hem, die veilig aan den overkant kwam; want naauwelijks zoo ver gekomen zijnde, zouden tien, twintig vijanden gereed staan, hem met hunne spietsen af te maken.

«Is hij razend?» riepen drie zijner makkers, «dat is de dood!»

«Nee, neen! hij zwemt als een eend!» riep een andere vrijbouter, terwijl een dubbel musket-

vuur op de linkerflank van den vijand losbrandde. Inderdaad! vlug als een watereend bereikte VAN DIJKE de overzijde van de afsnijding. Nu zag hij om naar zijne makkers, greep zijne kling in de vuist en gaf hun een teeken, dat zij hem volgen moesten, dewijl geen der vijanden zijne aannadering scheen te bespeuren.

« Vivent les gueux! » riep hij vervolgens, zich ijlings aan de Spanjaarden vertoonende en zich onstuimig op de drie dichtst bij hem zijnden werpende.

« Carajo! » klonk het hem te gemoet, terwijl op nieuw het musketvuur knalde, en de drie Spaansche klingen zochten hem gelijktijdig te treffen.

« U zoek ik niet, schelmen! » schreeuwde VAN DIJKE, die van het water droop, « gaat naar de hel! » en onder deze woorden bragt hij een' hunner een zoo geweldigen slag toe, dat hij dood van de afhellende besnijding tuimelde bijna tegelijker tijd trof hij een' tweeden, wien hij het wapen uit de vuist sloeg, en nu riep hij met eene weergalmende stem: « Vivent les gueux! »

Deze nitroep diende thans echter om zijne makkers aan te moedigen, hem te volgen. Werkelijk gingen er dan ook eenigen te water, bemoedigd door het voorbeeld van VAN DIJKE; want zoo deze, schoon met groot gevaar van zijn leven, het gevecht noch slechts een oogenblik kon gaandehouden, dan zouden zij door de overigen, die naderden, spoedig afgekeerd worden.

Moedig had VAN DIJKE reeds drie Spanjaarden gedood of zwaar gewond, toen hun aanvoerder zelf op hem aansprong.

«Ha, vervloekte ketter, ik ken u!» schreeuwde FOPPENS, «gisteren had ik u reeds den dood toegedaacht, maar van daag zult gij hem niet ontkomen.» En terwijl zijne oogen brandden, en zijn leelijk gelaat nog afschuwelijker werd, poogde hij VAN DIJKE door een' onder 's handschen slag op het hoofd te treffen.

«Mis Schurk!» schreeuwde de vrijbuiters hem toe, «gij zijt niet waard, eene eerlijke soldatenkling te voeren; gij zijt een rakker — een moordenaar en dief.»

Deze woorden gingen wederkeerig met een' slag vergezeld, doch de uitwerking was anders.

VAN DIJKE droeg onder zijne makkers den bijnaam, «klingbreker» want hij had het bijzonder talent om eene tegenpartij te ontwapenen, of haar het wapen uit de hand en in stukken te slaan.

Met alle kracht deed VAN DIJKE zijne stervige kling van deugdzaam metaal nederkomen, en — op dat zelfde oogenblik brak de kling van FOPPENS midden door, zoodat hij met het gevest en de overige helft niets meer kon uitvoeren.

«Hale u de Duivel!» riep FOPPENS en deinsde terug; doch tegelijkertijd sprongen drie Spanjaarden op VAN DIJKE aan.

«Carajo! hij moet sterven!» riepen zij, en inderdaad was deze vernieuwde aanval den jongen held noodlottig. Door alle drie tegelijk aangegrepen, deed een slag op het hoofd hem duizelen, en, zijn evenwigt verliezende, tuimelde hij van de helling onder het midden der vijanden.

«Leven de geuzen!» klonk het thans onder hen,

die na VAN DIJKE, over de besnijding aannaderden en vasten voet dachten te krijgen. Doch zij hadden zich bedrogen; zij kwamen te laat. De Spanjaarden stonden gereed, hen met hunne halve pieken af te keeren, en de overigen waren op het punt, zich meester te maken van de schans.

«Zouden die honden de schans winnen?» riep een vrijbuiters, «liever ga ik VAN DIJKE na; de dood aan het Spaansche gespnis!»

Inderdaad poogt hij vasten voet te krijgen; doch zijne eerste poging is hem reeds noodlottig; door eene halve piek in de borst getroffen, valt hij achterover in het water en vindt er den dood.

«Vuur!» klonk intusschen aan de linkerflank het bevel der Officieren van de vendels van MULLEN, en — de kogels gierden in alle rigtingen rond. Op eens echter liet zich een vreeschijk geschreeuw onder de Spanjaarden hooren.

«Leve de Koning!» klonk het hier.

«De dood aan de rebellen! ons de schans!» liet het zich wat verder hooren.

«Victoria! victoria!» hieven allen tegelijk aan, toen een vaandrig op het punt was, de vlag van *Kastilië* op de schans te planten, terwijl de musketten knalden en vrienden en vijanden in den kruid-damp stonden.

«Wacht schelm!» riep echter op dat oogenblik een vrijbuiters, en te gelijk den vinger aan den trekker brengende, gaf hij vuur.

«Leven de Geuzen! leven de geuzen!» klonk het daverend onder de Noord-Hollanders; want op eens zag men den Spanjaard, die den vlaggestok

wilde planten, met den standaard naar beneden tuimelen; het oogenblik zijner zege was het sein tot zijn' val: door den vrijbuiters maar al te goed getroffen, zou hij zijn vaderland niet meer weêr-zien.

«Daar komen de galeijen!» liet het zich bijna gelijktijdig onder de Noord-Hollanders hooren, «Moed, makkers, moed! wij worden bijgestaan! ons blijft de schans!»

«Wakker aan, JAN HARINK, sta bij!» klonk het; en inderdaad zag men de galei, waarop zich deze dappere Hollander bevond, met nog een paar andere naderen, ten einde het volk van MULLEN bij te staan, nadat men reeds met de schepen den vijand de nederlaag had toegebracht.

«Die vervloekte ketters!» zeide POPPEX, «als wij ons niet haasten, dan is het verloren spel.»

«Haasten zal niet meer helpen,» spraken eenigen «wij krijgen het op den kop!»

«Als gij den dood vreest, ja!» was het antwoord, «maar wie is er, die in de plaats van den vaandrig treedt? Met storm nog eens voorwaarts! ons de schans of de dood!»

«Trompetters, blaast!» riep een andere Kapitein van de schansbestormers, voorwaarts, overwinnen of sterven.»

Maar de Noord-Hollanders gingen hen nog krachtiger dan te voren te keer, vooral daar zij weldra door de schepelingen zouden ondersteund worden. Een regen van kogels viel in alle rigtingen op de Spanjaarden, en de soldaten wel ziende, dat zij allen in de pan zouden gehakt worden, spoorden

elkander nu op eens aan, om naar hunne schepen terug te wijken.

« Terug!» klonk het onder hen, « naar de schepen terug!»

« Valt aan!» geboden de Officiëren, « wie vlugt is een lafaard, en de Spaansche soldaten zijn nooit lafaards geweest.»

« Neen! terugwijken is geene lafheid!» klonk het weder, « Terug, terug, of het is te laat!»

Deze laatste woorden waren krachtiger dan de bevelen van de Officiëren om met verdubbelde stoutheid op de schans aan te stormen. In weinige sekonden vlugten allen, onder een vernieuwd musketgeknal, naar de schepen, en de aanvoerders waren wel genoodzaakt, hen te volgen.

« Vervloekt, Zij zeulen den *klingbreker* mee!» riep een vrijbouter, ziende, dat een paar Spanjaarden den wakkeren VAN DIJKE met zich namen. « Dat spijt me van hem; want hij had de hopmanskling verdiend.»

« Daar, schelmen!» riep een ander, en schoot te gelijker tijd zijne musket af, om hen te treffen, die den zwaargewonden VAN DIJKE of diens lijk met zich droegen. Doch het schot miste, en de terngtrekkenden bereikten de schepen, hetgeen echter niet geheel zonder verwarring plaats greep.

« Vivent les gueux!» daverde het nu van den wal, « weg met de Spanjaards!» en tegelijk klonken eenige schoten uit de gotelingen der Noord-Hollandsche jagten hen na.

« Triomf voor de Genzen!» klonk het op de galci van JAN HARBINK, en andermaal werden de

vlugtelingen door eene laag uit het geschut begroet. Doch nog had er eene tusschengebeurtenis plaats.

Op het achterste jagt van den vijand bevond zich Schout FOPPENS, hetzij deze het laatst scheep was gegaan, hetzij dit jagt voor de andere in snelheid van zeil moest onderdoen. Het langst werd dit dan ook door de galei van JAN HARINK nagezet en met menige laag uit de gotelingen begroet. FOPPENS stond met den rug naar de achtervolgers gekeerd, en deze stand was hem noodlottig. Juist werd er op de galei van HARINK bevel gegeven, de achtervolging te staken, toen HARINK nog eenmaal zijne musket losbrandde.

«Neem *dat* nog op reis!» zeide hij, «Triomf voor de Hollanders!»

Op de galei wist men niet, dat ook dit schot den vijand nog nederlaag had toegebracht. Op het Spaansche jagt des te beter; want onder een' vreeselijken vloek viel Schout FOPPENS te midden van eenige scheepssoldaten neder.

«Dat is mijn dood!» riep hij, met de hand naar den rug tastende, en weldra gudste er een stroom van bloed uit zijne wonde.

Terstond werd hem die hulp bewezen, welke de omstandigheden toelieten; doch oogeblikkelijk ook werd de wonde voor doodelijk verklaard.

«Hij heeft het schot weg in de ruggegraat;» zeide de scheeps-chirurgijn, «de wervels zijn aan splinters, en dat is altijd de dood; soms kan men er nog lang mee leven, maar de pijnen zijn zoo verschrikkelijk, dat de dood eene weldaad zou wezen.»

Die dood zou echter nog eene poos met folterend verlangen moeten verheid worden. Op den zelfden dag werd FOPPENS met de overige gekwetsten naar *Amsterdam* overgebracht: sedert eenigen tijd was daar een gedeelte van het klooster der Karmelieten tot een hospitaal of gasthuis voor gekwetsten ingerigt, en de jongste nederlaag der Spanjaarden bragt er weder eenige slagtoffers te meer. FOPPENS behoorde onder het getal, en voor de laatste maal zullen ook wij hem daar aantreffen.

DE TIENDE HOOFDSTUK

Het was ongeveer zeven ure in den avond van den volgenden dag.

Van het oogenblik af, dat FORRENS zijne wonde bekomen had, tot op dat uur had hij nog geene minuut zonder de verseheurendste pijnen doorgebracht. Tweemaal was hij dien dag reeds verbonden; doch de wondheeler verklaarde, dat hij liever tien andere gekwetsten behandelde dan één' man, wien de wervels van de ruggestreng aan splinters waren geschoten. Het gehuil van een roofdier, hetwelk men eerst zijne jongen ontnomen en daarna een doodelijk schot heeft toegebracht, kon niet verschrikkelijker wezen dan het gebrul van *Haarlems* voormaligen Hoofdschout. Nu eens wrong hij zich op het rustbed heen en weder, of kronkelde zich even als eene slang in duizend bogten en sneekte soms vloekend, soms biddend, den dood af, dien hij te vergeefs inriep. Dan weder strekte hij zich regtuit op den buik, klemde de voeten aan het benedeneinde en de handen aan het hoofdeinde van het rustbed vast, met al de kracht van een' drenkeling, die het voorwerp hetwelk hij aangegrepen

heeft, niet loslaat, en dan sloeg hij de tanden in de linnen lakens of kussens zijner legerstede, en scheurde en reet ze met die tanden van een. Soms poogde hij zich op die wijze van het leven te be-rooven door zijn' adem te verstikken, doch wanneer dit niet gelukte, liet hij een dof en onderdrukt geluid hooren niet ongelijk aan het geblaas eener kat, die men tot woede heeft getergd. In dien toestand parelde het angstzweet met groote droppels op al zijne leden! de aderen van hoofd en handen zwollen tot dikke blaauwe koorden op, en al de kracht, al de woede van den dierlijken mensch werd hier, door de pijn, tot den hoogsten trap van werkzaamheid opgevoerd; in plaats van afmatting en den daarmede vergezeld gaanden half bewusteloozen toestand was het hier rusteloosheid, inspanning, woeling, met duldelooze weeën en onafgebrokene folteringen; in plaats van den dood of den schijn van dood, was het hier leven, maar het leven van IXION op het rad, het leven van den doemeling onder al de pijnen van een onuitbluschaar vuur.

Waarom waren er voor hem — even als oudtijds voor boosdoeners de myrrhe en hyzop om hun het over hen geslagen doodvonnis te doen vergeten — geene middelen om zijne helsche smarten tot bedaren te brengen of althans te temperen? Waarom kon hij ten minsteniet één oogenblik rust vinden? Was het de wrekende hand van God, die hem zwaar, onijdelijk zwaar wilde treffen nog vóórdát hij den laatsten adem had uitgeblazen? Wie kan, wie mag deze vraag beantwoorden? Een digt gordijn bedekt

alles, wat den mensch ervaart ook alvorens hij den laatsten en grooten overstap heeft gedaan. Wij weten het: wreedaardig waren de smarten geweest, die hij zoovele burgers in *Haarlem* had doen ondergaan; doch al de afpersingen, al de folteringen zijner vroegere slagtoffers in den kerker, op de pijnbank of aan den wurgpaal waren nog slechts eene schaduw van de martelingen, welke hij-zelf thans verduren moest: iedere kreet, dien hij vroeger de ongelukkigen had laten afpersen, werd thans honderdvoud door den verdrukker zelven geslaakt, en iedere vervloeking der vervolgenden tegen hunnen beul werd nu als door duizend echo's op de lippen van dien beul zelven herhaald, met dit onderscheid, dat het thans vervloekingen waren jegens degenen, die hem het doodelijk schot hadden toegebracht, en vervloekingen jegens den God, die hem niet wilde laten sterven nu hij den dood inriep.

Tweemaal reeds was er iemand bij FOPPENS legerstede gekomen om eenige woorden met hem te spreken; maar telkens ziende, dat er onmogelijk met hem te spreken viel, was hij weder vertrokken.

Het verlangen daartoe bij den onbekende scheen echter zeer groot te zijn; want van zeven tot acht ure in den avond had een der oppassers hem op den duur FOPPENS' toestand moeten mededeelen, ten einde de gunstige gelegenheid aan te grijpen om eenige woorden met hem te wisselen. Het was de Priester FERDINAND TORADO, doch een Geestelijke, die ook nu en dan het zwaard aangreep om de Nederlanders te bestrijden. Hij was niet lang van gestalte, doch sterk van lichaamsbouw, en zijne

gelaatstrekken waren grof; om zijne volle lippen lag eene uitdrukking van vastheid en welberadenheid; de rimpels op zijn voorhoofd en aan de hoeken der oogen verrieden reeds cen' gevorderden ouderdom, doch dat voorhoofd was tevens breed en vast en er vonkelden een paar oogen onder, die moed, maar tevens dweepzucht en haat jegens allen uitdrukten, welke niet de godsdienst van *Spanje* beleden. Reeds sedert drie jaren in onze gewesten zijnde, had hij in onderscheidene gevechten zoowel naam gemaakt door zijne dapperheid als door zijne kracht van taal om den moed der soldaten aan te vuren; maar vooral stond hij bij *ALVA* gunstig bekend als zeer geschikt om door list en sluwheid achter geheiinen te komen en datgene uit te vorschen, wat den Landvoogd in diens plannen kon bevorderlijk zijn.

In vele opzigten kon Schout *FOPPENS* een waardige tegenhanger van hem genoemd worden.

Op nieuw kwam de oppasser in de nabijgelegene kamer of cel, waar *TORADO* ongeduldig zat te wachten.

« Welnu? » vroeg de Priester.

« Geene rust, Eerwaarde Vader! » was het antwoord, « 't verwondert mij zelfs, dat de Hopman onder zulke onuitstaanbare pijnen den geest nog niet gegeven heeft. »

« Maar vraagt hij niets? wil hij niets? »

« Hij wil niets dan sterven, Heer! en dat vraagt hij niet, maar even als een wild dier brult hij het uit. »

« De ongelukkige! » zuchtte *TORADO*, « hij verlangt dus niet naar de vertroostingcn van de Heilige Kerk? naar dien balsem voor de diepste wonde? »

« Ik geloof, Heer, » antwoordde de oppasser, « dat zijn gemoed niet zeer open staat voor de heilige dingen; soms komen er vreeselijke vloeken over zijne lippen, zoodat ik huiverig en bang van zijne legerstede vlugt. »

« En bemerkt gij niet de aanleiding tot die onheilige woorden? wat woelt er rond in zijn binnenste? »

« Verwenschingen tegen de stad *Haarlem*, eerwaarde Heer! Ik heb die van nacht reeds veelmalen gehoord; maar het moet met zijne conscientie gansch niet pluis zijn. »

« Geloofst gij dat? » zeide TORADO, « welnu, laat mij alleen, en kom over een klein half uur weder eens bij mij. »

De oppasser verliet de cel.

« Niet wel in zijne conscientie! » sprak de geestelijke binnen 'smonds. « Dan moet hij zich schuldig hebben gemaakt aan iets wat mij onbekend is. Hij was toch een ijverig dienaar van Zijne Majesteit in de vervolging der oproerige ketters; streng heeft hij hun de tuchtroede van den Hemel doen gevoelen over hun' snooden afval; daarover kan hij geen berouw gevoelen; want voor zulke rebellen als er in dit land zijn kan geene straf of pijn te zwaar wezen. Het zal zijn wegens de vreeselijke smarten, die hij moet verduren en waarvoor geene lfenis bestaat. Zou de heilkunst dan niets vermogen tot soelaas? in zulken toestand is het onmogelijk, iets van hem te weten te komen, en ik zal mij in mijne verwachting zien teleurgesteld.... »

Op dit oogenblik drong er een akelige kreet in

zijne cel door; het was een kreet van pijn van den rampzaligen lijdër, die een even vreeselijk gevoel ondervond als werd zijne rug door eene menigte gloeiende dolken te gelijk doorboord.

« Het is ontzettend, » sprak de Priester, « en ik zal mijne verwachting zien verijdeld. Jammer voorwaar; want niemand kent den Magistraat van *Haarlem* beter dan hij. Nog dit jaar zal zijne Excellentie, de Landroogd, het beleg voor die stad ondernemen, doch beter ware het, zoo door omkoopning van de Leden eene lange en kostbare belegering kon uitgewonnen worden; wanneer het mij gelukte, goede inlichtingen en berigten van hem te verkrijgen, zou eene ruime belooning mij niet ontgaan.... Het geestelijk ambt wordt schraal bezoldigd, en van de plunderingen der Spaansche soldaten ontgaat mij altijd het deel. »

Nu wandelde hij eenige malen de cel op en neder en berekende op gelijke wijze het voordeel, dat er misschien voor hem te behalen was; hoe koel hij dit ook deed, had echter de gedachte aan voordeel de bovenhand over al zijne andere denkbeelden, en het oogenblikkelijk gevoel van medelijden met de smarten van FOPPENS werd er bijna te zelfder tijd door verdrongen.

« Ik moet met hem spreken, » zeide hij, « alvorens hij den geest geeft: de Hopman is een ijverig aanhanger van de oude, alleen zaligmakenden Leer; wie weet of de balsem dier Leer hem niet een weinig verligting zal geven!! »

En hij gaf andermaal den loop aan zijne gedachten en wijzigde het eerste plan, dat hij gevormd

had, toen eenige minuten later de oppasser weder binnentrad en op de vragende gelaatsuitdrukking van TORADO antwoordde :

« Nog steeds in den zelfden toestand , Heer ! zulk lijden is voorbeeldeloos. »

« Ja , mijn vriend , dat is het ; zoo straks drong een kreet van den ongelukkige in deze cel door en scheurde mij het hart van een. Maar ik heb bedacht om evenwel bij hem te gaan.. »

« Het zal niet baten , Eerwaarde Heer ! geen spreken is doenlijk met hem. »

« Luister , mijn vriend , hernam TORADO. » « Beloof mij , dat gij het vertrek niet zult binnen treden , en dat gij er niemand zult inlaten zoo lang ik mij met den ongelukkige alléén bevind. »

« Dat wil ik gaarne beloven , Heer ! maar.... »

« Wees gerust ; ik ben meermalen bij zwaar gewonden geweest , en zoo ik denk , dat uwe tegenwoordigheid noodig is , zal ik u terstond roepen. »

« Het is mij wèl , Eerwaarde Heer ; handel gij naar uwen zin , » zeide de oppasser , en ging nu den geestelijke voor naar de cel waar FOPPENS zich bevond , en van waar op nieuw de smartelijkste kreten hem tegenklonken.

« Laat mij nu alleen , » sprak de Priester.

De oppasser gehoorzaamde , en TORADO nam een vouwstoeltje , waarop hij , nabij het hoofdeinde van de legerstede zich neêrzette.

De gekwetste bemerkte den geestelijke niet , maar woele even als eene slang heen en weder.

« God zij met u , mijn zoon , » sprak de Pries-

ter, hem de hand toereikende, « is er iets, dat gij verlangt en dat ik u geven kan? »

« Ja, ja, den dood! maak een einde aan mijn folterend wee, » riep FORRENS, zonder dat hij de oogen op den bezoeker rigtte.

« Zulk een dood is verboden door God, » antwoordde TORADO, « hoe fel de smarten ook zijn, de mensch moet ze dragen; hij heeft het regt niet om die te verkorten; denk aan God! dat zal verzachting geven in uwe pijn. »

« God! » riep de ongelukkige met eene woeste stem. « Hij kan mij geene verzachting geven; den dood wil ik, niets dan den dood.... Drinken! drinken! een helsch vuur verteert mij. »

« Hier hebt gij drinken, » sprak de Priester, een weinig wijn met water in een glas mengende; maar terwijl hij het aan FORRENS lippen bragt, sloeg deze het met al de kracht der razernij uit zijne handen en staarde vervolgens den bezoeker met een' wilden blik aan.

« Wie zijt gij? » riep hij, « de beul, die mij komt dooden? ha, ik verlang naar u; sla toe! sla mijn hoofd van het ligchaam..... ik heb den dood verdiend.. »

« Ongelukkige! » sprak TORADO, « ik ben geen beul; ik ben een Priester Gods, en kom u troost en zalving brengen. Stort uw hart gerust voor mij uit. »

« Een Priester, zegt gij! ik veracht u; of kunt gij mijne pijnen doen bedaren? ha! dan zijt gij mij welkom; die pijnen zijn niet duldbaar voor een mensch.

» Gij lijdt zwaar, broeder; maar bedenk, dat dit lijden u hierboven in rekening zal gebragt worden; CHRISTUS en de gebenedijde Maagd vergoeden in den Hemel de smarten, welke op deze wereld met geduld gedragen worden.. »

« Geduld! » riep FOPPENS, »kerf mijne leden, breng mij op de pijnbank; doorgrief mij met een puntig staal, en gij zult geen enkel geluid hooren, maar *dese* smarten.... o, het is verschrikkelijk; die doet Satan mij aan. »

« Bedaar, broeder! zij zijn een gevolg van de doodelijke wonde, die men u toegebragt heeft in den strijd voor den Koning en voor het heil der Kerk. Dat dit u trooste, dat gij gestreden hebt voor de groote zaak, en dat uw bloed vergolden zal worden door hen, die opgestaan zijn tegen CHRISTUS en hunnen wettigen Heer. »

FOPPENS antwoordde niet, hetzij hij die toespraak niet gehoord had, hetzij hij er hoegenaamd geen' troost voor zijn geweten in vinden kon. Maar toch liet hij op dit oogenblik geene kreten van smart hooren, en zijn blik was thans niet meer met eene wilde uitdrukking op den geestelijke gevestigd.

« Is het eene stonde van verzachting, broeder? » vroeg TORADO, hem met verwondering en zoogenaamde deelneming aanziende.

Doch geen antwoord volgde; de gewonde lag bewegeloos; het was als zou de dood, bewogen door zooveel lijden, aan de vele beden gehoor geven en binnen weinige minuten den rampzalige tot zich nemen.

« Hij schijnt te slapen, » zeide TORADO in zich

zelve, en werkelijk sloten zich de oogleden met eene krampachtige beweging. « Als het maar de slaap des doods niet is; het zon mij bijster teleurstellen en leed doen, zooveel moeite vergeefs te hebben genomen. »

Die baatzuchtige vrees duurde echter niet langer dan vijf minuten; want wat slaap scheen te zijn was niets anders dan een dier kortstondige verschijnselen bij de meeste zieken, eene vlugtige kalmte of liever verdooving na gruwzame folteringen, eene naar den dood gelijkende afmatting, waarin het lichaam eene kleine poos nieuwe kracht schijnt te verzamelen om andere, welligt de laatste folteringen te ondergaan.

Vijf minuten, zeiden wij, duurde die stilte; maar de storm, die nu volgde was ontzettend.

Op eens opende de lijder de oogleden, en de appels staarden met een' glas- en loodkleurig lichtwoest in 't rond; zijne neusgaten zetteden zich uit en zijne kakebeenen klapperden door eene zenuwachtige trilling, tegen elkander, zoodat het reeds afschuwelijk gelaat van den man, onder die stuip-trekkingen en dat woedend ijlen, eene monsterachtige uitdrukking had, die onwillekeurig schrik en huivering aanjoeg: vervolgens deed hij eene hevige inspanning om zich op te rigten; en dit had hij reeds honderden malen gedaan, doch telkens vruchteloos; want niet alleen dat eenige der ruggewervels aan splinters waren geschoten, maar ook de plaat van veerkrachtig kraakbeen, welke tusschen ieder paar dezer wervelen is, was zwaar gewond; alle buigzaamheid of de kracht om te bukken en

zich op te heffen was er dus aan ontnomen; het eenige wat hij kon was zich geweldig heen en weer te bewegen; en dit volgde dan ook telkens op de poging om zich op te rigten. Maar thans waren die bewegingen niet ongelijk aan de worstelingen van iemand tegen degenen, die hem met kracht zoeken meester te worden en te knevelen.

«Laat mij los! laat mij los!» riep hij met eene stem, welke eveneens klonk als het dof geluid van den donder, «ik zal u 't vleesch uit het ligchaam scheuren. Weg! laat mij los!»

En onder deze woorden zwollen de aderen van zijn' hals zoo geweldig dat zij dreigden te barsten, en rondom de looden lippen vertoonde zich een witachtig schuim, even onheilspellend als dat van een' dollen hond.

Hoe onbevreesd de Priester ook zijn mogt, was hij echter thans op het punt, de eel te verlaten en den oppasser te roepen, terwijl zijn tot nog toe geveinsd medelijden thans tot werkelijk mededoogen oversloeg.

Reeds stond hij op van zijn' vouwstoel; doch op eens hield het oorverdoovend geschreeuw van den gekwetste weder op, en andermaal nam hij eene schier onbewegelijke houding op het rustbed aan. TORADO keerde terug en beschonwde hem aandachtig; thans sloten de oogen zich niet; doch van lieverlede werd de onstuimige ademhaling geregelder, en het vrees inboezemend schuim op de lippen verdween. Werkelijk scheen er thans eene oogenblikkelijke verzachting van pijn plaats te hebben, en dit bleek dan ook weldra uit de woorden van den lijder zelve.

« God dank ! » zeide hij , met de hand naar boven wijzende , « wie is hier ? » en hij sloeg het oog op den Priester .

« Uw broeder , uw vriend TORADO , » antwoordde deze , « hij komt u troost en opbeuring brengen . »

« Spreek ! » hernam FOPPENS , « thans voel ik den angel van het onzichtbare monster niet zoo fel ; o God ! mogt ik zóó sterven . »

« God is goed , en de genade zijner gebenedijde Moeder groot , » sprak TORADO , « uw laatste uur is gewisselijk nabij , broeder ; spreek vrij , zoo ge ets op het gemoed hebt ; ik ben een dienaar van Christus onzen Heer . »

« Ik — ik heb veel op mijne consciëntie , » zeide FOPPENS , « geene genade kan dat uitdelgen . »

« De genade delgt alles uit , » hernam de geestelijke , die het gewigt besefte om zooveel spoed mogelijk te maken , ten einde tot zijn doel te komen . » Gij zijt gewond in den heiligen strijd tegen de oproermakers en de schenders van de eenige Kerk ; die wonde is roemrijk en gedijt tot heil en zegen . »

« Gij weet niet alles , Eerwaarde heer , » zeide FOPPENS en bragt de hand op zijn hart , ten teeken dat er daar geene rust te vinden was al mogt voor een oogenblik het ligchaamswee zijn geweken .

« Daar moge schuld en zelfverwilt kleven , » zeide de Priester , « wie van ons is *zonder* schulden ? maar zoo waar als ik een dienaar ben van de heilige Kerk , alle schulden worden uitgewischt wanneer men zijn leven gewijd heeft aan de verdediging der eenige , waarachtige Godsdienst en in de dienst van zijne allerkatholijkste Majesteit . »

« Dat heb ik gedaan, » zeide FOPPENS, door deze toespraak bemoedigd, of althans schijnende, er door bemoedigd te zijn, « maar soms zijn er twijfelingen bij mij ontstaan, en deze hebben mij nog niet verlaten; zijn uwe woorden wel onvoorwaardelijk, heer? »

« Tegenover iemand, die gereed staat, deze wereld te verlaten, mogen ze niet anders dan onvoorwaardelijk zijn, of ik zou mij aan een groot kwaad schuldig maken. Aan u, een zoo getrouw en ijverig aanklevers van de ware Godsdienst, behoef ik echter niet te zeggen, dat men verplicht is, tot het laatste oogenblik toe te doen wat tot heil strekken kan van Romes kerk. Kunt gij dus thans, nu er eene wijl kalmte bij u heerscht, mij nog mededeelingen doen tot welzijn van de groote en heilige zaak, zoo zullen zij u tot genade te meer strekken voor hetgeen gij belijdt, misdreven te hebben. »

« Uwe woorden zijn mij niet regt duidelijk, » sprak FOPPENS, welke nu — onvast en blind ijveraars, die hij steeds geweest was — werkelijk aan TORADO's woorden geloof hechtte en de stroowisch ter redding voor een' balk begon aan te zien, « spreek verstaanbaar; verlangt gij iets bepaalds van mij te vernemen? wat vermog, wat kan ik? »

« Hoor mij aan, » zeide TORADO, die telkens, en niet ten onregte, vreesde, dat de pijnen weder zouden terngkeeren en derhalve omwegen wilde vermijden, « gij weet, hoe men in *Haarlem* zich stont en goddeloos verzet tegen het gezag van den Koning van Spanje als heer dezer landen!..... »

« Het is daar een broeinest van ketterij en weêr-

«spannigheid,» antwoordde FOPPENS, die, nu de pijn bedaarde, weder al zijne verbittering voelde opwellen jegens eene stad, welke zijn' val had berokkend.

«Gij weet,» ging TORADO voort, «hoe iedere poging om de oproerige stad onder het wettige gezag te brengen, verijdeld is.... »

«Ja,» zeide FOPPENS, en al die tooneelen kwamen met een smartelijk gevoel voor zijn' geest en zijne verbittering groeide aan.

«Maar.... vreeslijk zal ook de straf zijn, die haar te wachten staat, wanneer zij met kracht van wapenen moet ingenomen worden. De Landvoogd heeft het besluit genomen, al zijne krijgsmagt tegen haar te vereenigen, en het bloed zal onbetwisteld door al de straten stroomen.... »

«Naar verdienste,» sprak FOPPENS, «en ik zou mij verheugen, wanneer ik mede de hand tegen haar kon opheffen.»

«Intusschen,» hervatte TORADO met gehuichelde vroomheid, «is het Gode behagelijker, alles aan te wenden om langs den weg der zachtheid het zelfde doel te bereiken als door het zwaard. Ook is de lankmoedigheid van zijne Majesteit groot. Kunt gij daartoe iets bijdragen dan zult gij goed en hoogst lofwaardig handelen. Kent gij den ganschen Magistraat.... »

«Of ik hen ken?.... Ja, ik ken hen,» antwoordde FOPPENS, en er kwam een kwaadaardige grimlach op zijne lippen, «Ik ken hen bij name en in het binnenste van hun gemoed.... »

«Hoe voelt gij u thans?» vroeg TORADO, inwendig verheugd, «vermoeit het spreken u niet te

zeer? misschien ware het beter, u thans aan rust over te geven; God is groot; wie weet of nog geene genezing uw deel zou mogen zijn.»

« Onmogelijk! » zeide FOPPENS, « sterven moet ik, en ik zal geen deel nemen aan de tuchtiging dier goddelooze stad. Ik dank u, eerwaarde vader, voor uwe deelneming. Ik kan en zal spreken.... »

« Dat verheugt mij, » hernam TORADO, « zeg mij dan, hoe de meesten van den Magistraat gezind zijn, om te kunnen hopen met vrucht iets op hunne gemoederen te beproeven. »

« De meesten zijn afvalligen, » antwoordde FOPPENS, « en slecht tot op het gebeente. Maar er zijn er ook, die, schoon weifelend en zich bij de kwaden voegende, in hunne ziel tronw zijn aan zijne Majesteit, en die gaarne hun bloed zonden veil hebben, zoo zij het storten konden voor de zegepraal van de Heilige Moederkerk over ongeloof en gevloekte ketterij. »

« Daaraan is gewis geen twijfel, » zeide de geestelijke, « en welke zijn hunne namen? »

Onder deze laatste vraag had ALVA's bespieder en uitvorscher een stuk parkement te voorschijn gehaald, en hij hield de andere hand gereed om de namen, welke FOPPENS zou op noemen aan te teekenen.

Deze aarzelde geene minunt, om de vraag te beantwoorden, en ofschoon ook wij die namen hier konden neerschrijven, achten wij zulks echter in strijd met ons plan van bewerking, aangezien zulks in het *Beleg en de Verdediging van Haarlem* uitvoerig geschetst is, en wij dit verhaal bestemden

als eene inleiding tot het roemrijk Beleg, of liever als eene voorafgaande beschouwing van de donkere, bange dagen vóór de Belegering.

Niet zoodra had FOPPENS de namen opgegeven, en vervolgens de mededeelingen gedaan, welke daarmede in verband stonden, of de smarten zijner wonden verhieven zich op nieuw. Het was alsof de geest des kwaads slechts zóó lang de pijnen op de vlugt had gehouden totdat *zijn* doel bereikt was. Maar het was tevens alsof die zelfde geest des kwaads thans ook het werktuig wilde vernietigen wegens de dienst, die het hem bewezen had, en omdat het toch van hem geen verder nut zou *kunnen* zijn.

Te naanwernood had FOPPENS het laatste woord gesproken, of een aanval van pijn ging, met de snelheid van het onweder, door al zijne leden, en een scherpe, snijdende kreet van zijne lippen vulde de cel.

«Hel en dood!» riep de rampzalige, «gloeijende dolken rijten het vleesch van mijn gebeente..... Sta bij!»

«Wat verlangt gij, broeder?» vroeg TORADO, met eene uitdrukking van goedheid, doch vast besloten, de cel zoo spoedig mogelijk te verlaten.

«De Satan grijpt mij aan, schreeuwde FOPPENS, «ik voel zijne klauwen in mijn ligchaam; sta bij! help!»

En nu liet hij op eens een zoo vreeselijk gebrul hooren, dat het door het gansche gebouw weergalmde. Door schrik en huivering aangegrepen, snelde TORADO het vertrek uit om den oppasser te

roepen, maar tevens om zich zoo spoedig mogelijk van het akelige tooneel te verwijderen.

En akelig *was* het tooneel, dat wij echter den Lezer besparen, te meer daar het slechts eene herhaling, hoezeer dan ook in huiveringwekkender gedaante, van het reeds beschreven lijden zou zijn. De vreeselijkste folteringen van Schout FOPPENS duurden nog den ganschen nacht voort, en schenen ieder oogenblik onder oorverscheurend gekerm en gebrul nog in hevigheid toe te nemen. Vergeefs waren alle pogingen van den wondheeler om den lijder verzachting toe te brengen. De dood alleen kon hem verlossen, en de worstelingen met dien dood waren niet minder ontzettend. Ooverpoosd liet de zieltogende rampzalige nog kreten van wraak en vloek over *Haarlem* hooren, doch op het oogenblik toen hij zijn geducht uiteinde voelde naderen, scheen de Almagtige hem eene laatste waarschuwing toe te roepen; want zij, die zich bij zijne legerstede bevonden, zagen hem de handen krampachtig zamenvouwen en hoorden hem met een flauwer wordend geluid de woorden stamelen: «Heere CHRISTUS! wees mij, booswicht, genadig!»

En wij, wij mogen het oordeel niet over hem uitspreken. Beschouwen wij hem als uit eigen beweging opentlijk en in het geheim tegen de Protestanten woedende, of merken wij hem aan als een der uitvoerders van ALVA's wreeden last van 3 September 1571, zoóveel is zeker, dat de dagen, waarin

FOPPENS het Schoutsambt uitoefende, bange dagen voor *Haarlem* waren, te meer wjl de burgers niet alleen aan openbare bloedige vervolgingen blootstonden, maar nog daarenboven de misdaden hadden te duchten, welke hun Schout in vereeniging met eene schandvlek van het vronwelijk geslacht, pleegde. Dit te schetsen was ons doel, en wij hopen, dat het eene bijdrage te meer zijn zal om te staven, hoe de Haarlemmers, sel gesard en tot het uiterste gedreven, het zwaard aangrepen, waarmede door hen, tijdens het wereldberoemde Beleg zooveel lauweren werden ingeoogst.

Bij de Uitgevers dezes is mede verkrijgbaar:

DE MISKENDE VADER

OF

LIEFDE EN ONDANKBAARHEID.

Eene oorspronkelijke ware Nederlandsche familie Geschiedenis

uit echte bronnen zamengesteld

DOOR

Douatière C., geb. Gravinne D....

Een deel compleet in gr. 8°. Met Vignet. Prijs f 2.90.

DE ZOON VAN DEN BANKIER.

Eene schets uit de tegenwoordigen tijd

DOOR

J O N A S.

Een deel compleet in gr. 8°. Met Vignetten. Prijs f 2.90.

DE DUIVELSHEUVEL

OF

DE G. UKZOEKER.

Naar het Fransch

VAN

EUGÈNE SUE.

DOOR

S. J. DWARS.

Twee deelen.

In gr. 8°. Met Vignetten.

Prijs *f* 5.50.

